ANALIZA POLOŽAJA SUDIJSKIH POMOĆNIKA U REPUBLICI SRBIJI
SA PREPORUKAMA ZA NJEGOVO UNAPREĐENJE

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

BEOGRADSKA KONFERENCIJA PRAVNIKA

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

BEOGRADSKA KONFERENCIJA PRAVNIKA

ANALIZA POLOŽAJA SUDIJSKIH POMOĆNIKA U REPUBLICI SRBIJI SA PREPORUKAMA ZA NJEGOVO UNAPREĐENJE

Beograd, maj 2019. godine

Izdavač:

Beogradska konferencija pravnika

Milovana Milovanovića 3/11

Email: info@bekop.rs

Tel: 062 426 463

www.bekop.rs

Autori:

Dr Vanja Bajović

Dr Ana Knežević Bojović

Dr Jelena Kostić

Koordinator projekta:

Nikola Maksimović

Saradnici:

Nevena Jovanović

Šćepan Praščević

Nikola Ilić

Dizajn:

Grafoline

Izrada ove publikacije omogućena je uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) kroz Projekat vladavine prava. Sadržaj ove publikacije ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Sadržaj

UVOD I

1. POLOŽAJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA 4

1.1 Radnopravni status 4

1.2 Zvanja sudijskih pomoćnika 7

1.3 Prvi izbor na sudijsku funkciju 9

1.4 Lični list 10

1.5. Zarade 12

1.6 Broj sudijskih pomoćnika 13

1.7. Disciplinska odgovornost sudijskih pomoćnika 16

2. PRIJEM U RADNI ODNOS I KARIJERNO NAPREDOVANJE SUDIJSKIH POMOĆNIKA 17

2.1. Prijem u radni odnos 17

2.2. Karijerno napredovanje 20

2.3. Predlozi zakonskih izmena 23

3. POSLOVI SUDIJSKIH POMOĆNIKA 28

3.1. Zakonski okvir 28

3.2. Faktički poslovi 30

3.3. Pozitivan primer država u regionu 34

3.4. Predlozi zakonskih izmena 36

4. OCENJIVANJE RADA SUDIJSKIH POMOĆNIKA 40

Predlozi: 43

5. OBUKE SUDIJSKIH POMOĆNIKA 48

ZAKLJUČAK 52

ANEKS I 55

ANEKS II 86

ANEKS III 104

UVOD

Vladavina prava je jedna od osnovnih vrednosti na kojoj se temelji EU i jedan od ključnih faktora za mir i stabilnost, socijalni i ekonomski razvoj, pravnu sigurnost i privredni rast. Ključni izazov sa kojim se pravosuđe u Srbiji suočava je neefikasnost, koja rezultira sporim rešavanjem predmeta, velikim brojem starih predmeta i otežanim pristupom pravdi. Sudijski pomoćnici su ona nevidljiva karika pravosudnog sistema na kojoj leži veliki broj ovlašćenja i odgovornosti, a njihov kvalitetniji angažman i bolji položaj može u velikoj meri doprineti povećanju efikasnosti pravosuđa. Njihov trenutni položaj se u praksi razlikuje usled raznovrsnosti zadataka koje obavljaju, suda u kome rade, različitih i neusklađenih uslova karijernog napredovanja, lošeg ekonomskog statusa i uslova rada, što dodatno otežava njihov položaj i utiče na neiskorišćenost njihovog punog potencijala.

Ovi problemi utiču ne samo na više od 1500 sudijskih pomoćnika i pripravnika, već indirektno i na rad sudova i sudija, kao i na efikasnost pravosuđa u celini koja u krajnjoj liniji najviše pogađa građane i privredne subjekte. Godinama unazad sudovi se bore sa velikim brojem starih predmeta, kao i sa velikim prilivom novih, što utiče na rad pravosuđa i poverenje građana u sudsku vlast. **Naša država se na početku 2019. godine ponovo našla među prvih 10 zemalja po broju predstavki koje su građani podneli protiv nje pred Evropskim sudom za ljudska prava, a ubedljivo najveći broj odnosio se na neprimereno dugačka suđenja.** Problem pokušava da se reši izborima novih sudija što je neadekvatno rešenje iz više razloga.

Srbija ima nesrazmerno veliki broj sudija u odnosu na broj stanovnika i skoro dvostruko veći broj sudija u odnosu na broj sudijskih pomoćnika.[1] Takav trend je ekonomski neracionalan i neodrživ, imajući u vidu da visina sudijskih zarada premašuje zarade ostalih zaposlenih u sudu. Pored toga, ''kvantifikacija'' svake funkcije i povećanje broja njenih vršilaca, smanjuje u javnosti ugled funkcije kao takve. Stoga je iluzorno i apsurdno ciljeve ''rasterećenja'' pravosuđa i povećanja njegove efikasnosti ostvarivati povećanjem broja sudija. Umesto toga, treba povećati kako broj, tako i odgovornosti i ovlašćenja sudijskih pomoćnika, što bi opet nalagalo odgovarajuće zakonske izmene, poboljšanje njihovog statusa i izmeštanje iz nadležnosti izvršne pod nadležnost sudske vlasti.

Sudijski pomoćnici dugi niz godina pre nego što budu izabrani za sudije, a mnogi i do kraja karijere, rade na istim pozicijama u sudu u kome su zasnovali radni odnos. Zbog loših

[1] Prema podacima CEPEJ, Srbija ima 38 sudija na 100,000 stanovnika, dok je prosek u Evropi 18 sudija na 100,000 stanovnika. Vidi: *European judicial systems Efficiency and quality of justice*, CEPEJ STUDIES No. 26, 2018 Edition, dostupno na: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c. Vidi takođe: Vrhovni kasacioni sud, *Godišnji izveštaj o radu sudova u Republici Srbiji za 2018. godinu*, dostupno na: https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Godisnji%20izvestaj%20o%20radu%20sudova%202018.pdf

materijalnih uslova i neizvesne mogućnosti karijernog napredovanja oni sve češće odlaze iz sudova na druga, bolje plaćena radna mesta. Zato je neophodno utvrditi precizne korake za njihovo napredovanje u toku karijere, a samim tim uvesti i profesiju sudijskog pomoćnika kao posebnu kategoriju zaposlenih u pravosudnom sistemu Republike Srbije.

''Unapređenje pravosuđa u Srbiji kroz poboljšanje pozicije sudijskih pomoćnika i racionalizaciju administrativnih procedura'' je istraživačko razvojni projekat finansiran od strane USAID Projekta vladavine prava (ROL projekat). Cilj ove analize je da pruži uvid u trenutnu poziciju sudijskih pomoćnika, predloži modalitete za unapređenje njihovog položaja kroz uvođenje jasnog sistema karijernog napredovanja, posebnih obuka i evaluacija rada, da identifikuje zakonske i administrativne procedure koje treba izmeniti radi efikasnijeg funkcionisanja pravosuđa, kao i da predloži izmene seta pravosudnih zakona u cilju unapređenja položaja sudijskih pomoćnika.

Prilikom izrade ove studije sprovedene su sledeće aktivnosti i korišćena sledeća dokumenta:

1. ***Analiza stavova sudijskih pomoćnika o njihovom položaju i uslovima rada -*** ROL projekat je u saradnji sa Udruženjem sudijskih i tužilačkih pomoćnika u toku meseca novembra 2017. godine sproveo istraživanje o stavovima sudijskih pomoćnika o njihovom statusu, položaju i uslovima rada. Istraživanje je sprovedeno putem anonimnog upitnika koji je popunjen od strane 400 sudijskih pomoćnika, što predstavlja približno 1/3 od njihovog ukupnog broja. Kompletna analiza sa upitnikom nalazi se u prilogu ovog dokumenta (Aneks 1I).

2. ***Analiza položaja sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu Republike Srbije*** koja sa različitih aspekata pristupa analizi položaja i uloge koju sudijski pomoćnici imaju u pravosuđu, sa predlogom preporuka u pogledu unapređenja njihovog statusa i položaja, a sve u cilju poboljšanja produktivnosti i efikasnosti pravosuđa.

3. ***Platforma za uspostavljanje karijernog puta sudijskih pomoćnika kao pravosudnih službenika i razvojni plan za unapređenje njihovog položaja*****,** izrađena u okviru ROL projekta.

4. ***Analiza stavova sudija o položaju sudijskih pomoćnika -*** Beogradska konferencija pravnika (BEKOP) je okviru granta-projekta finansiranog od strane USAID ROL projekta u toku meseca januara 2019. godine sprovela istraživanje o stavovima sudija po pitanju položaja sudijskih pomoćnika. Istraživanje je sprovedeno putem anonimnog upitnika koji je popunilo 64 sudija i na osnovu

usmenih intervjua sa 15 sudija. Kompletna analiza sa upitnikom nalazi se u prilogu ovog dokumenta (Aneks III).

5. ***Katalog i analiza poslova sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu Republike Srbije*** **-** Analizu je sprovelo Udruženje sudija prekršajnih sudova zajedno sa Udruženjem sudijskih i tužilačkih pomoćnika Srbije kao partnerom, uz podršku ROL projekta u periodu februar - april 2019. godine. Analiza je rađena na osnovu anonimnog upitnika koji je popunilo 202 sudijska pomoćnika osnovnih, viših i apelacionih i sudova i 64 pomoćnika prekršajnih sudova.

1. POLOŽAJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA

1.1 Radnopravni status

Sudijski pomoćnici u pravnom sistemu Srbije imaju status državnih službenika. Njihov radnopravni status regulisan je **Zakonom o uređenju sudova** (ZUS)[2] i **Zakonom o državnim službenicima** (ZDS).[3]

Prema članu 57. ZUS sudijski pomoćnici spadaju u sudsko osoblje, koje pored njih čine sudijski pripravnici i državni službenici i nameštenici zaposleni na tehničkim, računovodstvenim, informacionim i ostalim pratećim poslovima značajnim za sudsku vlast. ZUS načelno uređuje poslove i zvanja sudijskih pomoćnika, ocenjivanje njihovog rada, obuke i uslove za prijem u radni odnos. Sa druge strane, na samo zasnivanje radnog odnosa, prava, obaveze, stručno usavršavanje, ocenjivanje i odgovornost sudijskih pomoćnika primenjuju se propisi koji uređuju radne odnose državnih službenika i nameštenika (čl. 69. st. 2. ZUS), tačnije Zakon o državnim službenicima. I sam postupak prijema sudijskih pomoćnika u radni odnos, kao i merila za određivanje njihovog broja bliže se uređuju aktom ministra nadležnog za pravosuđe (čl. 57. st. 2. i 3. i čl. 58. st. 2. ZUS). Na pitanja položaja sudijskih pomoćnika koja nisu regulisana ovim zakonom ili drugim posebnim propisima primenjuje se Zakon o radu[4] i Poseban kolektivni ugovor za državne organe,[5] dok se u pogledu visine njihovih zarada primenjuje Zakon o platama državnih službenika i nameštenika.[6]

Svrstavanje sudijskih pomoćnika u kategoriju državnih službenika stavlja ih pod direktnu ingerenciju izvršne vlasti, tačnije Ministarstva pravde, što je suprotno elementarnom principu podele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Činjenica je da sudijski pomoćnici, iako ''nevidljivi'' u sistemu, obavljaju veliki deo poslova u sudovima, često i preko zakonskih ograničenja. Pored toga što pomažu sudijama u svakodnevnom radu i izrađuju nacrte odluka, neretko i sami odlučuju u određenim predmetima i većima (ostavinski postupci, odlučivanje u krivičnom vanraspravnom veću i slično) i na njima leži veliki deo odgovornosti za efikasnost i kvalitet pravosuđa u celini. Posebno ako se ima u vidu razmatranje mogućnosti za zakonsko širenje njihovih ovlašćenja i nadležnosti za samostalno postupanje, neprihvatljivo je da zadrže status državnih službenika pod

[2] *''Sl. glasnik RS''*, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011- dr. Zakon, 78/2011- dr. Zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015- dr. Zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018- odluka US, 87/2018 i 88/2018- odluka US

[3] *''Sl. glasnik RS'',* br. 79/2005, 81/2005-ispr., 83/2005-ispr., 64/2007, 67/2007-ispr, 116/2008, 104/2009, 99/2014, 94/2017 i 95/2018.

[4] *„Sl. glasnik RS",* br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014 i 13/2017.

[5] *„Sl. glasnik RS"*, br. 25/2015 i 50/2015.

[6] *„Sl. glasnik RS",* br. 62/2006, 63/2006, 115/2006, 101/2007, 99/2010, 108/2013, 99/2014 i 95/2018.

kontrolom izvršne vlasti, jer ovakvo rešenje faktički predstavlja indirektan upliv izvršne vlasti nad radom sudske.

Za razliku od sudske vlasti koja je samostalna i nezavisna, upravna vlast je samostalna, vezana Ustavom i zakonom, a za svoj rad odgovorna je Vladi (čl. 136. st. 1. Ustava RS). Nezavisnost sudova je šira od samostalnosti uprave. Vlada naime može da utiče na upravu kao celinu i nadležna je da usmerava i usklađuje rad ministarstava i posebnih organizacija. Po Zakonu o državnoj upravi, Vlada zaključcima usmerava organe državne uprave u sprovođenju politike i izvršenju zakona i drugih opštih akata, usklađuje njihov rad i ministarstvima i posebnim organizacijama, određuje rokove za donošenje propisa, ako nisu određeni zakonom ili opštim aktom Vlade. Pored toga, Vlada može zaključkom naložiti organu državne uprave da preuzme neki posao i da joj o tome pripremi poseban izveštaj (čl. 61.).

Pravosudna uprava predstavlja aktivnost organa uprave koja se sastoji u organizovanju i praćenju rada sudova. Pod poslovima pravosudne uprave se podrazumeva staranje o sprovođenju zakona i drugih propisa u vezi sa uređenjem i radom sudova. Poslovi pravosudne uprave su podeljeni između ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa i Visokog saveta sudstva (čl. 70. st. 2. ZUS). Poslovi pravosudne uprave se nikada ne mogu odnositi na samo vršenje pravosudne funkcije tj. na odlučivanje i presuđivanje, već jedino na obezbeđenje uslova za njeno nesmetano odvijanje. Izričito je propisano da je ništav svaki pojedinačni akt pravosudne uprave kojim se dira u samostalnost i nezavisnost suda i sudija (čl. 71. st. 1. ZUS). Dosledno sprovođenje ovih odredaba u postojećem sistemu bi značilo da je **ništava svaka odluka samostalno doneta od strane sudijskog pomoćnika.**

Navedeno rešenje koje sudijske pomoćnike stavlja u kategoriju državnih službenika posledica je istorijskog ''socijalističkog'' nasleđa i jednopartijskog sistema, u kome demokratski princip podele vlasti nije bio dosledno sproveden, pa ne iznenađuje da je slično rešenje prisutno i u državama u regionu. U Republici Hrvatskoj položaj sudijskih pomoćnika regulisan je Zakonom o sudovima,[7] a na pitanja koja nisu uređena tim zakonom (zapošljavanje, plate i ostala prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa, odgovornost za povredu službene dužnosti) primenjuju se Zakon o državnim službenicima[8] i Zakon o radu.[9] I u Crnoj Gori je položaj sudijskih pomoćnika (savetnika) regulisan Zakonom o sudovima[10] i Zakonom o državnim službenicima i namještenicima.[11] Suprotno rešenje koje može poslužiti kao pozitivan primer prisutno je u Republici Srpskoj, gde je položaj sudijskih pomoćnika, njihovo ocenjivanje i odgovornost uređeno Zakonom o sudovima[12] (poglavlje VII- Radnici suda).

[7] "*Narodne novine*", br. 28/13., 33/15, 82/15, 82/1 i, 67/18.
[8] "*Narodne novine*", br. 92/05, 140/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 4/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15 i 61/17.
[9] „*Narodne novine*", br. 93/14 i 127/17.
[10] „*Službeni list"*, br. 11/2015.
[11] „*Službeni list*", br. 2/2018.
[12] „*Službeni glasnik*", br. 37/12, 14/14-odluka Ustavnog suda, 44/15, 39/16-odluka Ustavnog suda i 100/17.

U cilju doslednog ostvarivanja nezavisnosti sudske vlasti neophodno je da svi poslovi pravosudne uprave sa Ministarstva pravde pređu na Visoki savet sudstva. U skladu sa tim, i sudijske pomoćnike je neophodno izuzeti iz kategorije državnih službenika za koje je nadležno Ministarstvo pravde i staviti pod ingerenciju Visokog saveta sudstva. Sa tim je apsolutno saglasno i 88% anketiranih pomoćnika, kao i 81% anketiranih sudija. Neophodno je dakle predvideti da se postupak prijema u radni odnos, broj radnih mesta sudijskih pomoćnika, merila za njihovo raspoređivanje, organe koji sprovode izborni postupak, postupak karijernog napredovanja i disciplinske odgovornosti regulišu posebnim aktima donetim od strane Visokog saveta sudstva.

Kako bi se sudijski pomoćnici ''izmestili'' iz kategorije državnih službenika, neophodno je izmeniti Zakon o uređenju sudova (u daljem tekstu ZUS), Zakon o državnim službenicima (u daljem tekstu ZDS) i određene podzakonske akte. Alternativno, moguće je donošenje posebnog Zakona koji bi regulisao sva pitanja koja se tiču sudijskih pomoćnika i pripravnika.

Član 57. ZUS bi trebalo da glasi:

„Sudsko osoblje čine sudijski pomoćnici, sudijski pripravnici i ostalo sudsko osoblje.

Ostalo sudsko osoblje čine državni službenici i nameštenici zaposleni na administrativnim, tehničkim, računovodstvenim, informacionim i ostalim pratećim poslovima značajnim sa sudsku vlast.

Broj sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika određuje Visoki savet sudstva po prethodno pribavljenom predlogu predsednika suda. Merila za određivanje broja sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika donosi Visoki savet sudstva.

Broj ostalog sudskog osoblja određuje predsednik suda, aktom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u sudu, u skladu sa kadrovskim planom. Merila za određivanje broja ostalog sudskog osoblja utvrđuje ministar nadležan za poslove pravosuđa.“

Član 69. ZUS bi trebalo da glasi:

„Sudsko osoblje dužno je da savesno i nepristrasno vrši svoje poslove i čuva ugled suda.

Na zasnivanje radnog odnosa, prava, obaveze, stručno usavršavanje, ocenjivanje i odgovornost sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika, primenjuju se odredbe ovog zakona i propisi koje donosi Visoki savet sudstva.

Na prava i obaveze sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika koja nisu uređena ovim zakonom, primenjuju se odredbe zakona kojim se regulišu radni odnosi.

Na zasnivanje radnog odnosa i na prava, obaveze, stručno usavršavanje, ocenjivanje i odgovornosti ostalog sudskog osoblja primenjuju se propisi koji uređuju radne

odnose državnih službenika i nameštenika, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.“

Prelazne i završne odredbe Zakona o izmenama ZUS:

„*Visoki savet sudstva donosi merila za određivanje broja sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika, pravilnik kojim se uređuje prijem u radni odnos sudijskih saradnika i sudijskih pripravnika, pravilnik kojim uređuje položaj i dužnost sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika, u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.“*

Član 2. stav 2. Zakona o državnim službenicima bi trebalo da glasi:

*’’Državni službenici nisu narodni poslanici, predsednik Republike, sudije Ustavnog suda, članovi vlade, sudije, javni tužioci, zamenici javnih tužilaca i druga lica koja na funkciju bira Narodna Skupština ili postavlja Vlada****, sudijski i tužilački pomoćnici,*** *kao i lica koja prema posebnim propisima imaju položaj funkcionera.“*

Član 13. Zakona o Visokom savetu sudstva[13] bi trebalo proširiti, te mu između ostalog staviti u nadležnost i da: ***određuje broj sudija, sudija porotnika, sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika za svaki sud.***

1.2 Zvanja sudijskih pomoćnika

Većina sudijskih pomoćnika započinje svoju karijeru u pravosuđu kao sudijski pripravnici. Za sudijskog pripravnika može biti primljeno lice koje je završilo Pravni fakultet i ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima (čl. 65. ZUS). Sudijski pripravnik prima se u osnovni, viši, privredni i prekršajni sud, dakle isključivo u sudove prvostepene nadležnosti. Postupak prijema i broj sudijskih pripravnika određuje se aktom ministra nadležnog za pravosuđe. Sudijski pripravnik prima se u radni odnos na tri godine, a ako je na pravosudnom ispitu ocenjen sa ’’položio sa odlikom’’ prima se u radni odnos na neodređeno vreme u zvanje sudijskog saradnika (čl. 66. ZUS). Nedavno je usvojen novi Pravilnik o postupku prijema sudijskih pripravnika[14] kojim su prestale da važe odredbe Pravilnika o popunjavanju izvršilačkih radnih mesta u sudovima u delu koji se odnosi na prijem sudijskih pripravnika i uveden obavezan prijemni ispit za sudijske pripravnike.

[13] “*Sl. Glasnik RS*”, br. 116/2008, 101/2010, 88/2011 i 106/2015.
[14] *’’Sl. glasnik RS’’*, br. 92/2017

Sudijski pripravnici ne spadaju u kategoriju sudijskih pomoćnika, ali od njihovog broja i položaja zavisi i kvalitet sudijskih pomoćnika, imajući u vidu da se najveći broj saradnika ''regrutuje'' upravo iz redova sudijskih pripravnika. Da bi sudijski pripravnik mogao da stekne zvanje sudijskog saradnika potrebno je da ima položeni pravosudni ispit. Logično je da lica koja su ''pripravnički staž'' obavljala u sudu imaju veća znanja o strukturi i funkcionisanju sudstva, budući da su upoznata sa sistemom ''iznutra''. Zbog toga se višegodišnja zabrana zapošljavanja u javnom sektoru koja se odnosila i na sudijske pripravnike negativno odrazila na broj i kvalitet sudskog osoblja u celini.

Nakon položenog pravosudnog ispita sudijski pripravnik može ostati u sudu kao pomoćnik, konkurisati na početnu obuku na Pravosudnoj akademiji ili napustiti pravosuđe i otići na drugo radno mesto. U slučaju da bude primljen na početnu obuku na Pravosudnoj akademiji zasniva radni odnos u Akademiji u trajanju od 30 meseci i ima platu u visini od 70% plate sudije osnovnog suda. Pohađanje početne obuke smatra mu se radnim iskustvom u pravnoj struci, a po završetku ove obuke dužan je da konkuriše na mesto sudije prekršajnog ili osnovnog suda. Za razliku od ostalih kandidata ne polaže pismeni ispit za prvi izbor na sudijsku funkciju, već mu se kao merodavna uzima ocena dobijena na završnom ispitu na Pravosudnoj akademiji. Ako ne bude izabran, Visoki savet sudstva mu može odobriti zasnivanje radnog odnosa na određeno vreme u sudu, najduže tri godine, a u slučaju da bude izabran na sudijsku funkciju, nije dužan da pohađa program stalne obuke za sudije.

Sudijski pomoćnici stiču zvanja sudijskog saradnika, višeg sudijskog saradnika, sudskog savetnika i savetnika Vrhovnog kasacionog suda (čl. 59. st. 1. ZUS). Zvanje ***sudijskog saradnika*** može steći lice koje ima položen pravosudni ispit. Zvanje ***višeg sudijskog saradnika*** može steći lice koje nakon položenog pravosudnog ispita ima najmanje dve godine radnog iskustva u pravnoj struci. Zvanje ***sudskog savetnika*** može steći lice koje ispunjava uslove za sudiju višeg suda, što podrazumeva da nakon položenog pravosudnog ispita ima šest godina radnog iskustva u pravnoj struci (čl. 44. ZUS). Alternativno, viši sudijski saradnik može steći zvanje sudskog savetnika i ako ne ispunjava uslove za sudiju višeg suda, pod uslovom da mu je rad najmanje dve godine uzastopno ocenjen sa ''naročito se ističe'' (čl. 63. ZUS). Zvanje sudskog savetnika postoji u sudovima republičkog ranga i apelacionim sudovima, što znači da sudijski pomoćnici u sudovima nižeg ranga mogu da napreduju samo do zvanja višeg sudijskog saradnika. Pored toga, u Vrhovnom kasacionom sudu postoji zvanje savetnika Vrhovnog kasacionog suda koje se stiče u skladu sa Poslovnikom o uređenju i radu Vrhovnog kasacionog suda[15] (čl. 60. ZUS).

Zvanja sudijskih pomoćnika upodobljena su zvanjima iz Zakona o državnim službenicima i Uredbe o razvrstavanju radnih mesta i merilima za opis radnih mesta državnih službenika,[16] tako da se:

- zvanje sudijskog saradnika upodobljava zvanju savetnika.

[15] „*Sl. glasnik RS*“, br. 37/10, 51/14, 41/16, 62/16 i 74/18.
[16] "*Sl. glasnik RS*", br. 117/2005, 108/2008, 109/2009, 95/2010, 117/2012, 84/2014, 132/2014, 28/2015, 102/2015 i 113/2015.

- zvanje višeg sudijskog saradnika upodobljava zvanju samostalnog savetnika i
- zvanje savetnika Vrhovnog kasacionog suda i zvanje sudskog savetnika upodobljavaju zvanju višeg savetnika.

1.3 Prvi izbor na sudijsku funkciju

Način izbora na sudijsku funkciju regulisan je Ustavom Republike Srbije,[17] Zakonom o sudijama[18] i Pravilnikom o programu i načinu polaganja ispita na kome se ocenjuje stručnost i osposobljenost kandidata za sudiju koji se prvi put bira.[19]

Za sudiju može biti izabran državljanin Republike Srbije koji ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima, koji je završio pravni fakultet, položio pravosudni ispit i koji je stručan, osposobljen i dostojan sudijske funkcije. Posle položenog pravosudnog ispita potrebno je radno iskustvo u pravnoj struci: dve godine za sudiju prekršajnog suda; tri godine za sudiju osnovnog suda; šest godina za sudiju višeg suda, privrednog suda i Prekršajnog apelacionog suda; deset godina za sudiju apelacionog suda, Privrednog apelacionog suda i Upravnog suda i dvanaest godina za sudiju Vrhovnog kasacionog suda. Ostali uslovi su stručnost, osposobljenost i dostojnost. Stručnost i osposobljenost kandidata se proverava na pismenom ispitu koji organizuje Visoki savet sudstva, dok se dostojnost kandidata pretpostavlja. Ispit se sastoji iz pisanog testa i pisanog zadatka, a ocena sa ispita za određenu vrstu i stepen suda važi neograničeno. Kandidat za sudiju koji se prvi put bira na sudijsku funkciju u osnovnom ili prekršajnom sudu i koji je završio početnu obuku na Pravosudnoj akademiji nije dužan da polaže ispit, već se njemu kao merilo stručnosti i osposobljenosti uzima završna ocena na početnoj obuci na Pravosudnoj akademiji. Visoki savet sudstva pribavlja podatke i mišljenje o kandidatima od organa ili organizacije u kojima je kandidat radio, a za kandidate koji dolaze iz sudova obavezno je pribavljanje mišljenja sednice svih sudija suda iz koga dolaze, kao i mišljenje sednice svih sudija neposredno višeg suda. Visoki savet sudstva posebno ceni i vrstu poslova koje je kandidat obavljao nakon položenog pravosudnog ispita, a za kandidate koji dolaze iz redova sudijskih pomoćnika obavezno se pribavlja ocena rada.

U Srbiji je uvreženo mišljenje da je diplomiranim pravnicima kruna i motiv rada u pravosuđu izbor na sudijsku funkciju. To pokazuju i rezultati ankete sprovedene među

[17] *„Sl. glasnik RS*“, br. 98/06.
[18] *„Sl. glasnik RS"*, br. 116/08, 58/2009-odluka US, 104/2009, 101/2010, 8/2012-odluka US, 121/2012, 124/2012- odluka US, 101/2013, 111/2014- odluka US, 40/2015- odluka US, 106/2015, 63/2016- odluka US i 47/2017.
[19] *„Sl. glasnik RS"* br 7/2018.

pomoćnicima od kojih se čak 66% izjasnilo da bi im sledeći korak u karijeri bio izbor za sudiju, dok se svega 13% izjasnilo da im je sledeći korak ostanak na poziciji sudijskog pomoćnika. Isto tako, pomoćnici su kao presudnu okolnost za napuštanje pravosuđa naveli izostanak mogućnosti da postanu sudije. I po mišljenju sudija odlivu kadrova iz pravosuđa takođe u velikoj meri doprinosi slaba verovatnoća da postanu sudije. Ispitanici koji su dali presudan značaj ovom faktoru su uglavnom smatrali da ''odlivu kadrova'' najmanje doprinosi nemogućnost pomoćnika da se kroz neku drugu funkciju profesionalno ostvare u sudu, što ukazuje na nedovoljno razvijenu svest među sudijama o tome da ''sudijska funkcija'' ne mora biti kruna karijere u pravosuđu. Ovakvo stanje je neodrživo imajući u vidu realnu činjenicu da ne mogu baš svi biti birani za sudije. Međutim na pitanje da li bi se pod boljim statusnim i materijalnim položajem opredelili za dugoročnu karijeru profesionalnog pomoćnika, čak 58% anketiranih pomoćnika dalo je potvrdan odgovor, što logično navodi na zaključak da treba raditi na poboljšanju njihovog položaja.

Iluzorno je i apsurdno ciljeve ''rasterećenja'' pravosuđa i povećanja njegove efikasnosti ostvarivati povećanjem broja sudija, jer time i sama sudijska funkcija gubi na svom ugledu i značaju. Umesto toga, treba povećati kako broj tako i odgovornosti i ovlašćenja sudijskih pomoćnika, a da bi se to postiglo neophodno je sudijske pomoćnike zadržati u pravosuđu, što se može ostvariti kroz jasniji i transparentniji sistem karijernog napredovanja, sigurniji položaj i bolje materijalne uslove.

Sudijski pomoćnici dugi niz godina pre nego što budu izabrani za sudije, a mnogi i do kraja karijere, rade na istim pozicijama u sudu u kome su zasnovali radni odnos. Zbog loših materijalnih uslova i neizvesne mogućnosti karijernog napredovanja oni sve češće odlaze iz sudova na druga, bolje plaćena radna mesta. Stoga je neophodno utvrditi precizne korake za njihovo napredovanje u toku karijere, a samim tim uvesti i profesiju sudijskog pomoćnika kao posebnu kategoriju zaposlenih u pravosudnom sistemu Republike Srbije.

1.4 Lični list

Članom 72. ZUS je propisano da Visoki savet sudstva vodi lični list za svakog sudiju, sudiju porotnika i zaposlenog u sudu. Podaci koje sadrži lični list su službena tajna i mogu da se obrađuju i koriste samo u svrhu primene ovog zakona i zakona kojim se uređuje položaj sudija, u skladu sa propisima kojima se uređuje zaštita podataka o ličnosti. Sadržina ličnog lista koja se odnosi na sudijske pomoćnike definisana je članom 73. istog zakona koji u stavu 2. propisuje da lični list sudije porotnika i zaposlenog sadrži: ime i prezime,

podatke o rođenju, prebivalištu, završenoj školi, zvanju ili zanimanju, ocenama rada, kretanju u službi i znanju stranih jezika.

Podaci koji su dostupni Visokom savetu sudstva su nedovoljni, pa kandidati za sudije iz redova sudijskih pomoćnika uvek moraju da dostavljaju kompletne biografije, overena dokumenta i sl. Zbog toga je poželjno da se obrazac ličnog lista unapredi te da pored obaveznih elemenata sadrži i podatke o stručnom usavršavanju sudijskih pomoćnika, pohađanim seminarima i obukama, objavljenim stručnim i naučnim radovima, znanju stranih jezika (analogno podacima iz čl. 73. st. 1. Zakona o uređenju sudova) i slično. Ovi podaci bi se koristili prilikom odlučivanja o unapređenju sudijskih pomoćnika, a u slučaju konkurisanja za sudijsku funkciju kandidati bi dostavljali samo dopunsku dokumentaciju u slučaju da je došlo do neke promene u podacima iz ličnog lista.

U tom smislu, član 72. stav 1. ZUS bi trebalo da glasi:

> *„Visoki savet sudstva vodi lični list za svakog sudiju, sudiju porotnika, sudijskog pomoćnika,* ***svršenog polaznika Programa početne obuke na Pravosudnoj akademiji*** *i zaposlenog u sudu.“*

Član 73. ZUS bi trebalo da glasi:

> „Lični list sudije sadrži: ime i prezime, ime roditelja, mesto, dan, mesec i godinu rođenja, podatke o prebivalištu, završenom Pravnom fakultetu, uspehu na studijama, pripravničkoj praksi, pravosudnom ispitu, kretanju u službi, datumu navršenja radnog veka, ocenama rada, upućivanju na rad u drugi sud, udaljavanju sa dužnosti, disciplinskim merama, vođenim krivičnim postupcima, prestanku dužnosti, objavljenim stručnim i naučnim radovima, znanju stranih jezika, imovinskom stanju, stambenim prilikama i druge podatke vezane za rad i položaj sudije.
>
> *Lični list sudijskog pomoćnika i svršenih akademaca Pravosudne akademije sadrži: ime i prezime, ime roditelja, mesto, dan, mesec i godinu rođenja, podatke o prebivalištu, završenom Pravnom fakultetu, uspehu na studijama, pripravničkoj praksi, pravosudnom ispitu, završenoj početnoj obuci na Pravosudnoj akademiji, odnosno Posebnom programu obuke na Pravosudnoj akademiji, kretanju u službi, ocenama rada, udaljavanju sa rada, disciplinskim merama, vođenim krivičnim postupcima, prestanku radnog odnosa, objavljenim stručnim i naučnim radovima, pohađanju obuka, znanju stranih jezika i druge podatke vezane za rad pomoćnika.*

Lični list sudije porotnika i zaposlenog sadrži: ime i prezime, podatke o rođenju, prebivalištu, završenoj školi, zvanju ili zanimanju, ocenama rada, kretanju u službi i znanju stranih jezika.

Organi koji imaju podatke koji se upisuju u lični list dužni su da ih dostave Visokom savetu sudstva.

Lica iz stava 1. 2. i 3. ovog člana imaju pravo uvida u svoj lični list i pravo prigovora Visokom savetu sudstva na njegovu sadržinu.

Bližu sadržinu i obrazac ličnih listova iz stava 1. i 2. ovog člana propisuje Visoki savet sudstva.

1.5. Zarade

Zarade sudijskih pomoćnika regulisane su Zakonom o platama državnih službenika i nameštenika[20] i Zakonom o budžetu Republike Srbije[21] za svaku godinu.

U skladu sa Zakonom o budžetu Republike Srbije za 2019. godinu, osnovica za obračun i isplatu plata je u neto iznosu od 21.134,63 dinara, sa pripadajućim porezom i doprinosom za obavezno socijalno osiguranje. Najveća plata koju pomoćnik u zvanju viši sudijski saradnik može da ostvari u osnovnim i višim sudovima je 94.049 dinara, bez uvećanja na osnovu staža, a najniža je 53.470 dinara.[22] Imajući u vidu loš materijalni položaj, postoji veliki odliv stručnog kadra sa pozicija sudijskih pomoćnika, a sve je slabija i zainteresovanost svršenih studenata prava da svoju karijeru grade u pravosuđu. U toku duge karijere na istoj poziciji sudijskog pomoćnika, bez vidljive mogućnosti napredovanja, opada i nivo motivacije u radu i kvalitet obavljenog posla. Plate sudskog savetnika su nešto više, dešava se i da premašuju plate sudija osnovnog suda, ali za razliku od pomoćnika u apelacionim sudovima i sudovima republičkog ranga, pomoćnici zaposleni u nižim sudovima nemaju mogućnost napredovanja do zvanja savetnika, a samim tim i do većeg koeficijenta zarade.

Po mišljenju čak 80% anketiranih sudijskih pomoćnika, unapređenje njihovog materijalnog položaja je primarni faktor koji bi doprineo poboljšanju njihovog statusa i uslova rada. Isto tako, 58% anketiranih se izjasnilo da bi se pod boljim statusnim i

[20] *"Sl. glasnik RS"*, br. 62/2006, 63/2006-ispr., 115/2006-ispr, 101/2007, 99/2010, 108/2013, 99/2014 i 95/2018.
[21] *"Sl. glasnik RS"*, br. 95/2018.
[22] U prvom slučaju koeficijent je 4,45 a u drugom 2,53 u skladu sa članom 13. Zakona o platama državnih službenika I nameštenika.

materijalnim položajem opredelilo za dugoročnu karijeru profesionalnog sudijskog pomoćnika. Anketirane sudije takođe su visoko vrednovale ovaj faktor procenjujući da loši materijalni uslovi presudno doprinose ''odlivu kadrova'' iz pravosuđa, s tim da su pojedini naglašavali da ovo treba uzeti sa rezervom. Po rečima jednog sudije, status pomoćnika je u tom pogledu dosta neujednačen i zavisi od suda u kome rade, jer neki pomoćnici imaju veću platu od sudija prekršajnih i osnovnih sudova, dok veliki broj njih u drugim sudovima volontira ili radi na osnovu ugovora na određeno vreme u dužem vremenskom periodu.

Za razliku od polaznika Pravosudne akademije čije su plate procentualno vezane za plate sudija (čl. 40. st. 3. Zakona o Pravosudnoj akademiji[23]), plate sudijskih pomoćnika se određuju analogno platama ostalih državnih službenika, što ove dve kategorije lica stavlja u neravnopravan položaj. Pored toga, plate pomoćnika su dosta neujednačene i zavise od suda i odeljenja u kome su raspoređeni. Izuzimanje sudijskih pomoćnika iz kategorije državnih službenika bi takođe podrazumevalo da određivanje visine njihovih zarada bude ujednačeno i u nadležnosti Visokog saveta sudstva. U tom smislu bi plate sudijskih pomoćnika trebalo proporcionalno uskladiti sa platama sudija u sudu u kome rade, što bi omogućavalo i povećanje zarade u skladu sa karijernim napredovanjem sudijskog pomoćnika.

1.6 Broj sudijskih pomoćnika

Sudijski pomoćnici spadaju u sudsko osoblje čiji broj određuje predsednik suda aktom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u sudu, u skladu sa kadrovskim planom, dok merila za određivanje broja sudskog osoblja utvrđuje ministar nadležan za poslove pravosuđa (čl. 57. ZUS).

Pravilnik o merilima za određivanje broja sudskog osoblja u sudovima donet je 2009. godine.[24] Po ovom Pravilniku potreban broj sudskog osoblja u sudu se određuje, po pravilu, prema broju sudija, a potreban broj sudskog osoblja na poslovima izvršenja i zemljišnih knjiga se određuje prema broju predmeta u sudu. Broj sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika za **osnovni, viši i privredni sud** određuje se tako što na jednog sudiju dolazi po jedan sudijski pomoćnik ili po jedan sudijski pripravnik, s tim da ukupan broj sudijskih pomoćnika ne bude veći od 2/3, a broj sudijskih pripravnika od 1/3 u odnosu na njihov ukupan broj. Broj sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika za

[23] *''Sl. glasnik RS''* br. 104/2009, 32/2014-odluka US i 106/2015.
[24] *''Sl. glasnik RS''*, 72/2009 i 79/2009.

prekršajni sud određuje se tako što na tri sudije dolazi jedan sudijski pomoćnik ili po jedan sudijski pripravnik, s tim da ukupan broj sudijskih pomoćnika ne bude veći od 2/3, a broj sudijskih pripravnika od 1/3 u odnosu na njihov ukupan broj. Broj sudijskih pomoćnika za **Apelacioni sud, Privredni apelacioni sud, Prekršajni apelacioni sud i Upravni sud** određuje se prema broju sudija, tako da na jednog sudiju dolazi po jedan sudijski pomoćnik (čl. 10. i čl. 16.). Broj sudskih savetnika u **Vrhovnom kasacionom sudu** određuje se prema broju sudija, tako da na jednog sudiju dolazi po jedan sudski savetnik, u pripremnom odeljenju Vrhovnog kasacionog suda na jedno veće dolaze po dva sudska savetnika, dok u svakom odeljenju sudske prakse treba da bude najmanje jedan, a najviše tri sudska savetnika (čl. 21.).

Navedene odredbe se očigledno ne primenjuju u praksi. Prema Godišnjem izveštaju VKS na dan 31.12.2018. godine bilo je određeno 2999 sudijskih mesta od čega je bilo popunjeno 2588, dok je broj sudijskih pomoćnika iznosio 1644.[25] Dosta paradoksalno, proizilazi dakle da broj sudija maltene dvostruko premašuje broj sudijskih pomoćnika, tačnije odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika iznosi 0,6. Posmatrano od 2011. godine, prisutna je i tendencija opadanja ukupnog broja sudijskih pomoćnika sa jedne strane i povećanja broja pomoćnika zaposlenih na određeno vreme. Tome je presudno doprinela višegodišnja zabrana zapošljavanja u javnom sektoru, koja je diplomirane pravnike primoravala na plaćenu karijeru van pravosuđa.

Pored toga, postoje i problemi sa sudijskim pomoćnicima volonterima koji su potpuno nevidljivi u sistemu. Iako ne postoje podaci o njihovom tačnom broju, činjenica je da taj broj nije mali, status im nije regulisan, vreme provedeno u statusu volontera im se ne uračunava u radno iskustvo nakon položenog pravosudnog ispita i ne ostvaruju pravo ni na kakvu novčanu naknadu.

Statistički pokazatelji se podudaraju sa rezultatima ankete sprovedene među sudijama i sudijskim pomoćnicima. Najveći broj sudija (66,7%) je odgovorilo da im u radu pomaže jedan pomoćnik. Međutim ovaj podatak treba uzeti sa rezervom, budući da je veliki broj ispitanika napomenuo da taj pomoćnik pomaže i drugim sudijama. Po rečima jednog sudije Osnovnog suda u Nišu taj jedan pomoćnik koji mu pomaže u radu ''radi sa još devetoro sudija'', a većina ispitanih sudija Prekršajnog suda u Beogradu je naglasilo da ''imaju pomoć jednog sudijskog pomoćnika jedne nedelje u mesecu.'' Situacija je nešto bolja u Upravnom sudu, Privrednom apelacionom i Prekršajnom apelacionom sudu, gde je broj pomoćnika približno jednak broju sudija, ali većina anketiranih sudija Upravnog suda smatra da taj broj nije dovoljan i da je potrebno u proseku 4 pomoćnika po veću,

[25] Vrhovni kasacioni sud, *Godišnji izveštaj o radu svih sudija u Republici Srbiji za 2018. godinu*, mart 2019, dostupno na: https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/flaer%20svi%20sudovi%20A3.pdf , str. 3.

imajući u vidu broj predmeta. Po godišnjem izveštaju Vrhovnog kasacionog suda, posebnu kategoriju predmeta u povećanom prilivu čine predmeti Upravnog suda, zbog kontinuiranog proširenja nadležnosti novim zakonima (restitucija, zaštita prava iz radnih odnosa zaposlenih u lokalnoj samoupravi, izborni predmeti...) i povećanje broja predmeta u klasičnim oblastima upravnog prava.[26] Ovo je jasan pokazatelj da se broj pomoćnika ne može vezivati isključivo za broj sudija u određenom sudu, kao što je to učinjeno Pravilnikom, već da je neophodno uzeti i druge parametre, poput broja i priliva predmeta.

Rezultati ankete sprovedene među sudijskim pomoćnicima u osnovnim sudovima pokazuju da svega 21,37% pomoćnika radi za jednog sudiju, dok skoro 50% radi za tri ili više sudija. Nešto je bolja situacija u višim i apelacionim sudovima gde za jednog sudiju radi 47,62% anketiranih pomoćnika, 16,67% radi za dvoje sudija, 19,05% za troje, dok 16,67% radi za više od troje sudija. U prekršajnim sudovima 82,82% pomoćnika je navelo da radi za više sudija, i to 10,94% za više od petoro sudija, 37,5% za četvoro i petoro sudija, 34,38% za dvoje i troje sudija. Takođe, jedan sudijski pomoćnika naveo je da radi za čak 14 sudija, dok je jedan sudijski pomoćnik naveo da radi za 15 sudija, pa je pretpostavka da ovi pomoćnici zapravo obavljaju poslove za sve sudije prekršajnog suda u kojem rade.

Procentualno posmatrano, odnos između broja sudija i broja pomoćnika je najlošiji u osnovnim sudovima, gde na dvoje sudija dolazi jedan sudijski pomoćnik, kao i u prekršajnim sudovima gde na petoro sudija dolazi jedan pomoćnik. To se može delimično obrazložiti zabranom zapošljavanja u javnom sektoru. Radno mesto pripravnika od 2013. godine nije propisivano Pravilnicima o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u sudovima i kadrovskim planom. Umesto njih, u sudovima rade volonteri koji se nakon položenog pravosudnog ispita odlučuju za plaćena radna mesta, pa je samim tim i manji broj sudijskih saradnika u prvostepenim sudovima.

Najveći broj anketiranih sudija smatra da bi poboljšanju položaja sudijskih pomoćnika najviše doprinelo povećanje njihovog broja i smanjenje njihove preopterećenosti po broju predmeta i zadataka. I po mišljenju pomoćnika, ovaj faktor je zauzeo visoko drugo mesto, odmah ispod unapređenja materijalnog položaja pomoćnika.

Povećanje broja sudijskih pomoćnika zahtevalo bi donošenje novog Pravilnika o merilima za određivanje sudskog osoblja u sudovima. Postojeći Pravilnik donet je u ''turbulentnim'' okolnostima za pravosuđe - u godini osnivanja Pravosudne akademije i velikog reizbora sudija koji se ispostavio pogrešnim. Novim Pravilnikom je potrebno

[26] Vrhovni kasacioni sud, *Godišnji izveštaj o radu svih sudija u Republici Srbiji za 2018. godinu* str. 9.

propisati da se potreban broj sudskog osoblja određuje prema broju sudija i broju predmeta u sudu.

Merila za određivanje broja sudijskih pomoćnika i pripravnika ne treba da određuje Ministarstvo pravde već Visoki savet sudstva.

Novi Pravilnik bi, kao relevantna merila za određivanje broja sudijskih pomoćnika i pripravnika trebalo da uzme u obzir broj sudija, broj predmeta u radu i priliv predmeta.

U tom smislu potrebno je propisati:

> *„Potreban broj sudskog osoblja u sudu određuje se po pravilu prema broju sudija i prema broju predmeta u radu suda.*
>
> *Broj sudijskih pomoćnika se određuje tako da na jednog sudiju dolazi po jedan sudijski pomoćnik, dok u prekršajnom sudu na dvoje sudija dolazi po jedan sudijski pomoćnik ili sudijski pripravnik.*
>
> *Sudijski pripravnici se primaju u osnovni, viši, privredni i prekršajni sud i njihov broj ne sme da prelazi 1/3 od ukupnog broja sudijskih pomoćnika angažovanih u tom sudu.*
>
> *U slučaju većeg priliva predmeta u sudu ili većeg broja predmeta u radu suda od prosečnog, Visoki savet sudstva na zahtev predsednika suda može odobriti zapošljavanje većeg broja sudijskih pomoćnika.*"

1.7. Disciplinska odgovornost sudijskih pomoćnika

Zakon o uređenju sudova propisuje da je sudsko osoblje dužno da savesno i nepristrasno vrši svoje poslove i čuva ugled suda. Kao što je pomenuto, prema postojećoj regulativi na odgovornost sudskog osoblja se primenjuju propisi koji uređuju radne odnose državnih službenika i nameštenika, što znači da je pitanje disciplinske odgovornosti sudijskih pomoćnika regulisano Zakonom o državnim službenicima (od čl. 107. do čl. 119. ZDS). Ovo rešenje je neadekvatno i neprimereno specifičnoj prirodi poslova u pravosuđu. Izmeštanje sudijskih pomoćnika iz kategorije državnih službenika bi zahtevalo da Pravilnik o njihovoj disciplinskoj odgovornosti donese Visoki savet sudstva, da se disciplinske povrede prilagode opisima i dužnostima koje proizilaze iz specifične prirode radnog mesta, kao i da prvostepeni disciplinski postupak vodi disciplinska komisija u okviru suda, a drugostepeni u okviru Visokog saveta sudstva.

2. PRIJEM U RADNI ODNOS I KARIJERNO NAPREDOVANJE SUDIJSKIH POMOĆNIKA

2.1. Prijem u radni odnos

Prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika regulisan je ***Pravilnikom o popunjavanju izvršilačkih radnih mesta u sudovima***,[27] donetim na osnovu člana 61. stav 2. Zakona o državnim službenicima i članova 29., 33. i 35. Uredbe o sprovođenju internog i javnog konkursa za popunjavanje radnih mesta u državnim organima. Prijem u radni odnos sudijskih pripravnika regulisan je ***Pravilnikom o postupku prijema sudijskih pripravnika***.[28] Oba pravilnika doneta su od strane ministra pravde.

Opšti uslovi za zaposlenje propisani su članom 45. ZDS i predviđaju da se kao državni službenik može zaposliti punoletni državljanin Republike Srbije koji ima propisanu stručnu spremu i ispunjava ostale uslove određene zakonom, drugim propisom i pravilnikom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u državnom organu. Pored toga zahteva se da mu ranije nije prestao radni odnos u državnom organu zbog teže povrede dužnosti iz radnog odnosa i da nije osuđivan na kaznu zatvora od najmanje šest meseci.

Popunjavanje slobodnih mesta **sudijskih pripravnika** vrši se nakon javnog konkursa koji oglašava ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa u ''Službenom glasniku Republike Srbije'' i na svojoj internet stranici, a prijave se podnose sudu za koji je raspisan konkurs. U sudu se formira Komisija za prijem pripravnika sastavljena od tri člana koje imenuje predsednik suda. Pravilnik predviđa obavezno polaganje prijemnog ispita koji sprovodi Pravosudna akademija. Kandidatima se uzima u obzir uspeh na osnovnim akademskih studijama (najviše 40 bodova) i uspeh na prijemnom ispitu (najviše 60 bodova), tako da je maksimalan broj bodova koje kandidat može da ostvari 100. Prijemni ispit se sastoji od pismenog testa sastavljenog od 30 pitanja iz krivičnog, građanskog i ustavnog prava. Lista sa podacima o kandidatima i dobijenim bodovima se objavljuje na internet stranici Pravosudne akademije i kandidat može podneti prigovor na utvrđeni broj bodova. Komisija za prijem utvrđuje rang listu kandidata i ona se objavljuje na internet stranici suda.

Za prijem u radni odnos **sudijskih pomoćnika** u sudu se formira konkursna komisija čije članove određuje predsednik suda iz redova sudija i državnih službenika tog suda.

[27] *„Sl. glasnik RS"*, br. 43/2010 i 92/2017.
[28] *„Sl. glasnik RS"* br. 92/2017.

Konkursna komisija ocenjuje stručnu osposobljenost, znanja i veštine kandidata. Stručna osposobljenost se vrednuje tako što se ceni da li kandidat ispunjava uslove iz oglasa i prema radnom iskustvu na istovrsnim poslovima. Znanje kandidata se vrednuje tako što se proverava poznavanje iz oblasti organizacije i rada suda i opšte kulture. Veštine koje se vrednuju su veština rada na računaru, komunikacije, logičkog i analitičkog rezonovanja, elokvencije, organizatorske sposobnosti, rukovođenja, kreativnosti i druge veštine koje komisija oceni kao potrebne za rad na tom radnom mestu. Stručne osposobljenosti, znanja i veštine kandidata mogu da se proveravaju pismeno i usmeno, mada član 7. stav 1. Pravilnika navodi da se ova provera ''po pravilu'' vrši usmeno, na osnovu obavljenog razgovora, te u se praksi ne održavaju pismeni testovi za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika. U usmenom razgovoru svaki član konkursne komisije vrednuje odgovore kandidata ocenama od 1 do 3, a rezultat se dobija tako što se izračunava prosečna vrednost ocene. Prosečna vrednost ocene računa se samo onom kandidatu kojeg je svaki član komisije vrednovao ocenom 2 ili 3 iz čega proizilazi da davanjem negativne ocene član konkursne komisije automatski eliminiše kandidata iz daljeg izbornog postupka.

Na prvi pogled je uočljivo da je način izbora pripravnika daleko objektivniji i manje podložan diskrecionoj oceni, jer je zasnovan na merljivom bodovnom sistemu kojim se vrednuje uspeh na studijama i uspeh na prijemnom ispitu. Primetna je i neusklađenost ova dva dokumenta, s obzirom da *Pravilnik o popunjavanju izvršilačkih radnih mesta u sudovima* izričito predviđa da test i pismeni rad za prijem pripravnika nisu dozvoljeni (čl. 8. st. 7.) što je suprotno gore navedenom načinu izbora pripravnika.

45,3% anketiranih sudija smatra da je sistem prijema sudijskih pomoćnika dobar, odnosno da se prilikom popunjavanja radnih mesta sudijskih pomoćnika njihove stručne osposobljenosti, znanja i veštine procenjuju na adekvatan način, dok veliki broj sudija (28,1%) uopšte nije upoznao sa postupkom izbora sudijskih pomoćnika ili nema stav po tom pitanju (6,3%). Interesantno je napomenuti različite stavove po ovom pitanju između sudija različitih sudova istog ranga. Dok su sve ispitane sudije Drugog osnovnog suda u Beogradu dale potvrdan odgovor na ovo pitanje, sve anketirane sudije Prvog osnovnog suda u Beogradu dale su negativan odgovor. Samom postupku prijema pomoćnika u radni odnos može se uputiti više primedbi.

Prva načelna primedba leži u činjenici da kriterijume za izbor postavlja izvršna vlast umesto sudske. Analogno izboru sudija koje vrši Visoki savet sudstva, isti organ trebalo bi da propisuje i kriterijume i merila za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika.

Druga primedba odnosi se na propisane kriterijume koji su postavljeni nejasno i ostavljaju dosta prostora za diskreciono postupanje. Primera radi po članu 5. stav 1.

Pravilnika, stručna osposobljenost kandidata se vrednuje tako što se ocenjuje da li kandidat ispunjava uslove iz oglasa i na osnovu ranijeg radnog iskustva na istovrsnim poslovima. Neispunjavanje uslova iz oglasa je razlog za odbačaj prijave kandidata, a nikako ne može biti merilo njegove stručne osposobljenosti. Svaki član konkursne komisije može automatski eliminisati iz daljeg postupka kandidata koji mu se iz nekog razloga ne dopada, tako što će ga oceniti najnižom ocenom, bez dužnosti da tu ocenu i obrazloži. Zbog toga je potrebno propisati što objektivnija i merljiva merila za prijem na ova radna mesta, kao što su godine studiranja, prosečna ocena na studijama, pohađanje seminara i konferencija i tome slično.

Pismeno testiranje, na način kako je predviđeno članom 9. Pravilnika, je daleko objektivniji način provere znanja i sposobnosti kandidata, jer bodovni sistem ostavlja manje prostora diskrecionom postupanju. U praksi se pismeni testovi za prijem sudijskih pomoćnika maltene ne sprovode i prednost se daje usmenom razgovoru, što ima uporište i u članu 7. stav 1. Pravilnika koji navodi da se ''provera stručnih osposobljenosti, znanja i veština kandidata po pravilu vrši usmeno''.

Najveći broj sudijskih pomoćnika dolazi ''iz redova'' sudijskih pripravnika, koji po Pravilniku iz 2017. godine prolaze obavezno pismeno testiranje za prijem u radni odnos. Samim tim njihovo ponovno testiranje nakon položenog pravosudnog ispita prilikom izbora za sudijske saradnike je suvišno. Testovi ''imaju smisla'' prilikom ''ulaska u pravosudni sistem'' odnosno prilikom prijema na pripravničko mesto, kao i prilikom kasnijeg prvog izbora na sudijsku funkciju. I stavovi sudija po pitanju obaveznog uvođenja pismene provere znanja i veština prilikom prijema u radni odnos sudijskih pomoćnika su podeljeni, pa je 53,1% sudija dalo potvrdan odgovor na ovo pitanje, 39,1% negativan, dok 7,8% uopšte nema stav o tome.

Veliki je problem i sa ***volonterima*** i ***pomoćnicima zaposlenim na određeno vreme***, čiji broj nije zanemarljiv, a koji su potpuno nevidljivi u sistemu. ZUS članom 67. predviđa da diplomirani pravnik može biti primljen na obuku u sud radi sticanja radnog iskustva i uslova za polaganje pravosudnog ispita bez zasnivanja radnog odnosa (volonter), što i ima smisla u pogledu želje mladih diplomiranih pravnika da u sudu steknu neophodnu praksu za polaganje pravosudnog, pa makar radeći i besplatno, no u praksi se dešava da lica ostaju u statusu volontera i nakon položenog pravosudnog ispita, radeći odgovorne poslove sudijskih pomoćnika. Iako ne postoje podaci o njihovom tačnom broju, činjenica je da taj broj nije mali, status im nije regulisan, vreme provedeno u statusu volontera im se ne uračunava u radno iskustvo nakon položenog pravosudnog ispita i ne ostvaruju pravo ni na kakvu novčanu naknadu. Isto tako, po nekim procenama čak jedna četvrtina sudijskih pomoćnika je zaposlena na određeno vreme, na osnovu povećanog obima posla ili kao zamena za pomoćnice na porodiljskom odsustvu.

Anketirane sudije su mahom mišljenja da sudijski pomoćnici nisu dovoljno motivisani da nastave rad u pravosuđu, a kao presudan faktor koji doprinosi odlivu na prvom mestu su navele ''nesigurnu poziciju, uključujući i rad na osnovu ugovora na određeno vreme''. Sudijski pomoćnici su takođe ovaj razlog visoko kotirali, odmah iza izostanka mogućnosti da postanu sudije i materijalnih uslova. Stoga je zakonom potrebno predvideti da se sudijski pomoćnici primaju na neodređeno, kao što je primera radi propisano u Zakonom o sudovima Republike Srpske.[29] Prijem na neodređeno vreme čini ovu poziciju donekle sigurnijom, ali opet nedostaje jasna šema karijernog napredovanja i podsticaja da bolje i efikasnije obavljaju svoj posao.

2.2. Karijerno napredovanje

Prema postojećoj zakonskoj sistematizaciji sudijski pomoćnici mogu da napreduju samo do zvanja višeg sudijskog saradnika, odnosno sudskog savetnika u apelacionim sudovima i sudovima republičkog ranga. Za zvanje višeg sudijskog saradnika potrebno je da lice nakon položenog pravosudnog ispita ima najmanje dve godine radnog iskustva u pravnoj struci, dok je za zvanje sudskog savetnika potrebno da ispunjava uslove za sudiju višeg suda, odnosno da ima šest godina radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita ili da je najmanje dve godine uzastopno ocenjen sa ''naročito se ističe''. Ova zvanja se najčešće dobijaju po automatizmu, nakon određenog broja godina radnog iskustva u pravosuđu, što nije ni čudo jer u sistemu u kome je najveći broj pomoćnika ocenjen sa ''naročito se ističe'' i samo ocenjivanje gubi svoj smisao, pa i ne može biti merodavan kriterijum za izbor u više zvanje.

U praksi često dolazi do preuzimanja sudijskih pomoćnika iz nižih u više sudove i mimo javnog, odnosno internog konkursa, što ima uporište u članu 48. stav 1. ZDS koji predviđa da se izvršilačko radno mesto popunjava: premeštajem unutar istog državnog organa, premeštajem na osnovu sporazuma o preuzimanju, premeštajem iz drugog državnog organa po sprovedenom internom ili javnom konkursu i zasnivanjem radnog odnosa ako je na javnom konkursu izabran kandidat koji nije državni službenik. U takvim slučajevima se za pozicije višeg sudijskog saradnika ili sudskog savetnika i ne postavlja zakonski uslov

[29] Po članu 77 ovog zakona, radnici suda zasnivaju radni odnos na neodređeno vrijeme nakon sprovedenog javnog konkursa, po prethodno pribavljenoj saglasnosti ministra. (2) Izuzetno od stava 1. ovog člana, radni odnos u sudovima bez javnog konkursa može se zasnovati na određeno vrijeme radi zamjene odsutnog radnika do njegovog povratka na rad i privremeno povećanog obima posla najduže do šest mjeseci, uz prethodno pribavljenu saglasnost ministra. Vidi: Zakon o sudovima Republike Srpske, *„Službeni glasnik Republike Srpske*", br. 37/2012, 14/2014 - odluka Ustavnog Suda, 44/2015, 39/2016 - odluka Ustavnog Suda i 100/2017.

u pogledu određenog broja godina radnog iskustva nakon položenog pravosudnog ispita, već se preuzimaju i kandidati sa kraćim radnim stažom. Sa druge strane, uslov u pogledu određenog broja godina radnog iskustva se zahteva kada se raspisuje javni ili interni konkurs, što pomoćnike opet stavlja u neravnopravan položaj i otvara vrata za diskreciono postupanje i preuzimanje kandidata na osnovu ''rodbinskih, kumskih ili prijateljskih veza''.

Pored toga, po rezultatima ankete čak 42% sudijskih pomoćnika je karijeru započelo u sudovima višeg ranga, što je loše rešenje jer bi sistem karijernog napredovanja zahtevao da se prođu sve instance, od najnižih prema najvišim. U slučaju kasnijeg izbora na sudijsku funkciju, izabrana lica se najpre biraju za osnovne i prekršajne sudove u kojima, u ovom slučaju i nisu obavljali praksu, te nisu adekvatno upoznati sa njihovim radom i nadležnostima.

Očigledan je naime nedostatak jasnih kriterijuma za horizontalno napredovanje u više platne razrede ili vertikalno napredovanje u viša zvanja ili sud višeg ranga. Najveći broj anketiranih pomoćnika kao sledeći korak u karijeri vidi izbor za sudiju (66%), dok se svega 13% izjasnilo da im je sledeći korak ostanak na poziciji sudijskog pomoćnika. Ovakvo stanje je neodrživo imajući u vidu realnu činjenicu da ne mogu baš svi biti birani za sudije. Međutim na pitanje da li bi se pod boljim statusnim i materijalnim položajem opredelili za dugoročnu karijeru profesionalnog pomoćnika, čak 58% anketiranih pomoćnika dalo je potvrdan odgovor, što logično navodi na zaključak da treba raditi na poboljšanju njihovog položaja.

Sudijski pomoćnici dugi niz godina pre nego što budu izabrani za sudije, a mnogi i do kraja karijere, rade na istim pozicijama u sudu u kome su zasnovali radni odnos. Stoga je neophodno utvrditi precizne korake za njihovo karijerno napredovanje, a samim tim uvesti i profesiju sudijskog pomoćnika kao posebnu kategoriju zaposlenih u pravosudnom sistemu Republike Srbije.

Karijerno napredovanje može biti u okviru istog suda ili analogno napredovanju sudija, iz nižeg u viši sud. Napredovanje u okviru istog suda bi podrazumevalo da se sudijski pomoćnici podele u više kategorija u zavisnosti od broja godina radnog iskustva, te da im u zavisnosti od kategorije u kojoj se nalaze određuju ovlašćenja, kao i zarade. Po ovoj sistematizaciji prvu kategoriju sudijskih pomoćnika činili bi oni koji imaju manje od tri godine radnog iskustva nakon položenog pravosudnog ispita (uslovno ćemo ih nazivati sudijski saradnici). U drugoj kategoriji bi se nalazili pomoćnici koji imaju od 3 do 5 godina radnog iskustva nakon položenog pravosudnog ispita (viši sudijski saradnici). Treću kategoriju bi činili pomoćnici sa radnim iskustvom od 5 do 8 godina (sudski savetnici), a četvrtu oni koji imaju više od 8 godina radnog iskustva nakon položenog pravosudnog

ispita (viši sudski savetnici). Kako je položaj sudijskih pomoćnika neophodno uskladiti sa položajem polaznika Pravosudne akademije, sudijski pomoćnici iz prve kategorije (sudijski saradnici) bi trebalo da imaju platu u iznosu od 70 % plate sudije suda u kome su zaposleni, što bi dalje nalagalo da im se plata povećava sa prelaskom u više zvanje, a u skladu sa sledećom tabelom:

Kategorija	**Zvanje**	**Uslov** (godine radnog iskustva nakon položenog pravosudnog ispita)	**Zarada** (u odnosu na zaradu sudije suda u kome su zaposleni)
I kategorija	sudijski saradnik	do 3 godine	70 %
II kategorija	viši sudijski saradnik	3-5 godina	75%
III kategorija	sudski savetnik	5-8 godina	80%
IV kategorija	viši sudski savetnik	preko 8 godina	90%

Prednosti ovog sistema su u tome što omogućava karijerno napredovanje pomoćnika u okviru jednog suda, a sa višim zvanjem pomoćniku rastu i ovlašćenja, odgovornosti, kao i zarade. Osnovni nedostatak ogleda se u tome što bi pomoćnici u sudovima višeg ranga po logici stvari imali veće zarade (jer su zarade vezane za plate sudija u sudu u kome rade), a manje odgovornosti, imajući u vidu da predložene izmene koje se odnose na samostalno postupanje pomoćnika u određenim predmetima mahom podrazumevaju predmete iz nadležnosti osnovnih sudova, koji su u praksi i najopterećeniji (vidi poglavlje 3.4.). Ovo se može rešiti time što se plate pomoćnika neće procentualno vezivati za plate sudija, već će zavisiti od zvanja u kome se pomoćnik nalazi, pa bi shodno ovom rešenju svi viši sudijski saradnici ili sudski savetnici imali iste plate, nevezano od suda u kome su zaposleni.

Međutim ovde se suočavamo sa drugim problemom. Diskutabilno je naime koliko bi ovaj sistem delovao podsticajno na rad sudijskih pomoćnika i sudova uopšte. Pomoćnici bi očekivali da nakon određenog broja godina provedenih u jednom zvanju ''po automatizmu'' budu unapređeni u više zvanje, kao što je i do sada bio slučaj, čime bi se opet izgubio svaki smisao njihove evaluacije i ocenjivanja, a samim tim i podsticaja za što efikasnijim obavljanjem posla.

Pored toga, neophodno je izbeći situacije da pomoćnici započinju svoje karijere u sudovima višeg ranga, jer sistem karijernog napredovanja podrazumeva da se prođu sve

instance, od najnižih prema najvišim. Zbog toga je, u cilju uvođenja jasnijeg sistema karijernog napredovanja, potrebno i propisati različite uslove za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika u sudovima različitog ranga. Primera radi, dok bi za osnovne i prekršajne sudove uslov bio položeni pravosudni ispit, za sudove višeg ranga potrebno je zahtevati i određen broj godina radnog iskustva nakon položenog pravosudnog ispita. U skladu sa gore navedenom kategorizacijom pomoćnika, za više sudove treba zahtevati najmanje 3 godine radnog iskustva, apelacione 5 godina i tako redom. Kao što je sudijama težnja da nakon određenih godina radnog iskustva budu birani za sudije višeg ranga, što sa sobom povlači kako ugledniju i odgovorniju poziciju, tako i veću platu, i pomoćnicima bi trebalo staviti u izgled takvu mogućnost, da krunom svoje karijere u pravosuđu ne smatraju izbor na sudijsku funkciju već izbor za savetnika Vrhovnog kasacionog suda.

2.3. Predlozi zakonskih izmena

Kriterijume i merila za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika treba da propisuje Visoki savet sudstva.

Zakon o uređenju sudova treba uskladiti sa novim (i dobrim) načinom prijema **pripravnika,** te je potrebno izmeniti **član 65.** tako da glasi:

> *„Za sudijskog pripravnika prima se lice koje je završilo Pravni fakultet,* ***položilo prijemni ispit za pripravnike*** *i ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima.*
>
> ***O broju pripravničkih mesta odlučuje Visoki savet sudstva u skladu sa potrebama sudova.***
>
> ***Institucija nadležna za obuku u pravosuđu*** *donosi program o prijemnom ispitu.*
>
> *Sudijski pripravnik prima se u osnovni, viši, privredni i prekršajni sud.*
>
> ***Postupak prijema sudijskih pripravnika bliže se uređuje aktom Visokog saveta sudstva.“***

U pogledu sudijskih pomoćnika, najpre je neophodno napraviti razliku u pogledu različitih zvanja. ***U tom smislu treba propisati da:***

> *Sudijski pomoćnici stiču zvanja sudijskog saradnika, višeg sudijskog saradnika, sudskog savetnika i višeg sudskog savetnika.*

Zvanje sudijskog saradnika može steći lice koje ima položen pravosudni ispit, a zvanje višeg sudijskog saradnika lice koje posle položenog pravosudnog ispita ima najmanje tri godina radnog iskustva u pravnoj struci.

Zvanje sudskog savetnika može steći lice koje posle položenog pravosudnog ispita ima najmanje pet godina radnog iskustva u pravnoj struci, dok zvanje višeg sudskog savetnika može steći lice koje nakon položenog pravosudnog ispita ima najmanje osam godina radog iskustva u pravnoj struci.

Pored toga, neophodno je propisati različite uslove za konkurisanje u sudove različitog ranga. ***U tom smislu:***

Za sudijske pomoćnike ***osnovnih i prekršajnih sudova*** *mogu konkurisati lica sa položenim pravosudnim ispitom.*

Za sudijske pomoćnike ***višeg suda, privrednog suda i Prekršajnog apelacionog suda*** *mogu konkurisati lica sa najmanje* ***tri godine radnog iskustva*** *u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita.*

Za sudijske pomoćnike ***apelacionog suda, Privrednog apelacionog suda i Upravnog suda*** *mogu konkurisati lica sa* ***najmanje pet godina*** *radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita.*

Za sudijske pomoćnike u ***Vrhovnom kasacionom sudu*** *mogu konkurisati lica sa* ***najmanje osam godina*** *radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita.*

Na taj način se uspostavlja jasnija šema karijernog napredovanja pomoćnika i izbegava prilično apsurdna i u praksi ne retka situacija da pomoćnici započinju svoju karijeru u sudovima više instance. Nakon osam godina radnog iskustva lice bi moglo da bude imenovano u zvanje višeg sudskog savetnika (u sudu u kome je zaposleno) ili da konkuriše na mesto pomoćnika tj. savetnika Vrhovnog kasacionog suda.

U prelaznim i završnim odredbama Zakona o izmenama i dopunama zakona o uređenju sudova bi trebalo propisati da ***pomoćnici zaposleni u sudovima višeg ranga koji ne ispunjavaju gore navedene uslove, zadržavaju stečena prava i ne prestaje im radni odnos.***

Zakonom o uređenju sudova je potrebno propisati i da:

*Sudijski pomoćnici **zasnivaju radni odnos na neodređeno vreme** nakon sprovedenog javnog konkursa.*

Izuzetno od stava 1. ovog člana, radni odnos u sudovima bez javnog konkursa može se zasnovati na određeno vreme radi zamene odsutnog radnika do njegovog povratka na rad i privremeno povećanog obima posla najduže do šest meseci, uz prethodno pribavljenu saglasnost Visokog saveta sudstva.

Kriterijume i merila za prijem u radni odnos treba kvantifikovati i učiniti što manje podložnim diskrecionom nahođenju konkursne komisije. Novi način izbora pripravnika koji podrazumeva obavezno pismeno testiranje koje nosi 60 bodova i ocena na studijama koja nosi 40 bodova je pozitivan primer. Međutim, kod izbora pomoćnika treba uzeti u obzir i druge kriterijume kao što su godišnje ocene pomoćnika, ako je reč o kandidatu koji je već zasnovao radni odnos u sudu, akademske titule, završene obuke i slično. Navedene kriterijume je potrebno kvantitativno izraziti. U tom smislu moguće je propisati da se u postupku za prijem sudijskih pomoćnika vrednuje:

1. ***Uspeh kandidata na studijama*** i to na sledeći način: prosečna ocena na osnovnim studijama od 9,00-10,00 - 30 bodova; prosečna ocena od 8,00-9,00 - 20 bodova; prosečna ocena 7,00-8,00 - 0 bodova; završene master ili specijalističke studije - dodatnih 20 bodova.
   Kontraargument za vrednovanje ovog kriterijuma je činjenica da je on već vrednovan prilikom izbora pripravnika, kao i da za ovaj posao nije toliko bitno teorijsko znanje stečeno na fakultetu, već njegova praktična primena. Međutim, treba imati u vidu da za sudijske pomoćnike mogu konkurisati i lica koja dolaze van suda (dakle ne samo pripravnici), kao i da je ovo merilo najzahvalnije, jer je samo po sebi kvantitativno. Na kraju, ako želimo da imamo dobro pravosuđe, treba podsticati one najbolje da se opredeljuju za karijeru u ovom sektoru, a uspeh na studijama je svakako dobar pokazatelj potencijala kandidata.

2. ***Godišnje ocene pomoćnika*** i to na sledeći način: za svaku godinu rada u kojoj je pomoćnik ocenjen sa ''izuzetno uspešan'', dobija dodatnih 15 poena, ako je ocenjen sa ''uspešan'' 10 poena, dok ocena ''ne zadovoljava'' nosi 0 poena. Ako se pri tom usvoji i novi sistem ocenjivanja po kome neće svi pomoćnici biti ocenjivani najvišim ocenama, ovo merilo svakako dobija na značaju.
   Kontraargumenti za vrednovanje ovog kriterijuma su da saradnici sa većim radnim iskustvom po logici stvari dobijaju veći broj bodova i da su time diskriminisani kandidati koji dolaze mimo suda, pa dobijaju 0 bodova po ovom osnovu. U vezi sa tim treba naglasiti sledeće. Prvo, saradnici sa dužim radnim stažom i zaslužuju da imaju prednost prilikom prelaska u viši sud i na plaćenije

radno mesto. Drugo, saradnici koji dolaze iz suda su već upoznati sa radom i funkcionisanjem sudstva, pa i treba da im se da prednost u odnosu na kandidate koji dolaze van suda. Pored toga, kandidati na osnovu ovog kriterijuma mogu da dobiju najveći broj bodova, što će svakako imati za posledicu da se na radno mesto prima kandidat sa najboljim ocenama rada i najdužim stažom.

3. ***Odlike na pravosudnom ispitu*** i to tako što bi svaka odlika nosila dodatnih 5 poena.

4. ***Učešće u programima stručnog usavršavanja u organizaciji institucije nadležne za obuku u pravosuđu*** i to tako što bi svako pohađanje obuka ili seminar nosilo dodatnih 5 poena.

5. ***Objavljeni stručni i naučni radovi*** i to tako što bi svaki objavljen rad nosio dodatnih 5 poena. Ovaj kriterijum je svojevremeno bio predviđen Zakonom o uređenju sudova, kao jedno od merila za ocenu sudijskih pomoćnika, ali je odlukom Ustavnog suda proglašen neustavnim pod obrazloženjem da Zakon o državnim službenicima ne predviđa ovo merilo, te da su njime sudijski pomoćnici diskriminisani u odnosu na druge državne službenike. Izmeštanje pomoćnika iz kategorije državnih službenika bi uklonilo formalne prepreke za vrednovanje ovog kriterijuma, koji se takođe vrednuje i prilikom izbora na sudijsku funkciju (vidi poglavlje 4).

Pored toga, vrednovao bi se i utisak koji kandidat ostavi ***u razgovoru sa komisijom,*** a koji bi maksimalno nosio 60 poena. Svaki član konkursne komisije bi kandidatu mogao da da 0, 10 ili 20 poena, a ukupan zbir poena predstavljao bi ocenu na usmenom razgovoru. Gore navedeni kvantifikativni kriterijumi bi onemogućavali prijem kandidata samo na osnovu diskrecione ocene konkursne komisije, ali i tu postoji opasnost da članovi komisije kandidate sa ''jakim'' biografijama namerno ocene najnižim ocenama, ne bi li na taj način dali prednost svojim ''favoritima''. Zbog toga ovaj kriterijum treba kvantifikativno izraziti, tako da ne može da premaši ostale navedene objektivnije kriterijume.

Sledeća dilema se postavlja u pogledu uvođenja obaveznog pismenog testiranja za prijem pomoćnika, kao što je to sada slučaj kada se radi o prijemu sudijskih pripravnika. Većina anketiranih sudija (53,1%) smatra da je uvođenje pismene provere znanja i veština kandidata za mesto sudijskih pomoćnika celishodno. Sa druge strane, njih 39,1% je dalo negativan odgovor na ovo pitanje, dok 7,8% nema stav. Postojeća zakonska rešenja predviđaju obavezna pismena testiranja prilikom prijema sudijskih pripravnika i

prilikom izbora sudija. To je i logično imajući u vidu da se test zahteva prilikom ''ulaska'' u pravosuđe i prilikom izbora na funkciju. Uvođenje pismenih testiranja kada je reč o prijemu pomoćnika je nezahvalno iz više razloga. Prvo, ne bave se svi pomoćnici u praksi istom materijom, a testovi bi po logici stvari morali da pokrivaju različite pravne oblasti. Stoga bi pomoćnici dragoceno vreme za obavljanje posla u sudu gubili na spremanje ovih testova koje su već polagali prilikom izbora za pripravnike i koje će ponovo polagati kada budu konkurisali za sudije. Održavanje jednog testiranja za sve kandidate i za sve sudove je nemoguće, jer se konkurs raspisuje za pomoćnike u različitim zvanjima i za različite sudove. Eventualno testiranje bi imalo smisla u pogledu kandidata koji dolaze ''mimo suda'' dakle koji nisu prethodno već polagali test za pripravnike, ali to bi onda dodatno komplikovalo čitavu proceduru bodovanja takvih testova i izjednačavanja konačnog broja poena sa kandidatima koji test nisu polagali.

Celishodnija alternativa u slučaju prijema pomoćnika je mogućnost pismene provere znanja, koja podrazumeva rešavanje nekog konkretnog slučaja ili predmeta iz nadležnosti suda, pisanje određene presude ili rešenja ili rešavanje drugog pravnog problema, a na osnovu čega bi konkursna komisija proverila način rasuđivanja i sposobnost logičkog rezonovanja kandidata. Ova mogućnost je predviđena i postojećim pravilnikom, ali do sada nije primenjivana u praksi.

3. POSLOVI SUDIJSKIH POMOĆNIKA

3.1. Zakonski okvir

Opis poslova sudijskih pomoćnika načelno je sadržan u Zakonu o uređenju sudova, a detaljnije propisan Sudskim poslovnikom.[30]

Po članu 58. ***Zakona o uređenju sudova*** sudijski pomoćnik:

- pomaže sudiji,
- izrađuje nacrte sudskih odluka,
- proučava pravna pitanja, sudsku praksu i pravnu literaturu,
- izrađuje nacrte pravnih shvatanja,
- usvojena pravna shvatanja priprema za objavljivanje i
- samostalno ili uz nadzor i uputstva sudije vrši poslove određene zakonom i Sudskim poslovnikom.

Sudski poslovnik (čl. 74.) propisuje da sudijski pomoćnik:

- proučava predmete koje mu dodeli sudija i priprema ih za suđenja,
- obavlja povremene poslove u pripremnom odeljenju,
- sačinjava zapisnik o sastancima, sednicama veća i odeljenja,
- priprema stručne izveštaje, analize i obaveštenja po nalogu sudije,
- uzima izjave stranaka na zapisnik,
- obrađuje pritužbe građana i obavlja druge poslove utvrđene godišnjim rasporedom poslova i aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u sudu.

Sudijskom pomoćniku može se poveriti i obavljanje drugih poslova pod nadzorom sudije kao što su:

- izrada nacrta odluke koja se odnosi na ispitivanje procesnih pretpostavki za vođenje postupka,
- nacrt sudske odluke,
- nacrt odluke o dozvoljenosti pravnog leka,
- pripremanje referata za sudiju izvestioca,
- određivanje visine sudske takse,
- razvrstavanje predmeta i sl. (čl. 74. Poslovnika).

[30] *"Sl. glasnik RS"*, br. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015-ispr. 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018 i 78/2018.

Pored načelnog opisa poslova navedenih u Zakonu o uređenju sudova i Sudskom poslovniku, pojedini procesni zakoni sadrže norme koje predviđaju da se preduzimanje pojedinih radnji u postupku može poveriti sudijskim pomoćnicima.

Zakon o parničnom postupku (čl. 115.) predviđa da sudija može da poveri vođenje zapisnika sudijskom pomoćniku ili sudijskom pripravniku. Svojevremeno je Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku[31] bilo predviđeno da sudijski pomoćnici mogu samostalno obavljati poslove prethodnog ispitivanja tužbe, pozivati stranke ili punomoćnike radi uzimanja potrebnih izjava, pribavljati potrebnu dokumentaciju u cilju razjašnjenja pojedinih pitanja i obavljati druge poslove koji se odnose na upravljanje postupkom, ali ove izmene nikada nisu stupile na snagu.

Zakon o vanparničnom postupku sudijskim pomoćnicima daje šira ovlašćenja. Član 90. ZVP predviđa da u postupku za raspravljanje zaostavštine sve izjave i predloge učesnika, izuzev izjava o odricanju od nasleđa, mogu uzimati na zapisnik i sudijski pomoćnici. Sudijski pomoćnici potpuno samostalno vode ostavinske postupke, a u praksi često, suprotno od zakonskih odredbi, uzimaju i negativne nasledne izjave (o odricanju od nasleđa), a sudije samo potpisuju takav zapisnik. Ostavinski postupci su svojevremeno predstavljali najveći broj postupaka u vanparnici, ali se ustupanjem najvećeg broja predmeta javnim beležnicima ova nadležnost znatno smanjila. ZVP predviđa i da pojedine radnje u postupku može da preuzima sudijski pomoćnik kad je to ovim ili drugim zakonom određeno. Zapisnik o tim radnjama potpisuju sudijski pomoćnik i zapisničar koji je sastavio zapisnik (čl. 17.). Pored ove odredbe, u Zakonu o vanparničnom postupku nalaze se i one koje ovlašćuju sudijskog pomoćnika da preduzima određene radnje u vezi sa smrtovnicom (čl. 94.) ili procenom vrednosti imovine (čl. 99a. i 100.). Shodno tome:

- Ako je ostavinskom sudu dostavljena nepotpuna smrtovnica, sud može, prema okolnostima, odlučiti da sam sastavi smrtovnicu u sudu ili da to učini sudijski pomoćnik van suda.
- Ako javni beležnik nije popisao i procenio imovinu umrlog, to može da učini sudijski pomoćnik ostavinskog suda.
- Ako učesnici prigovore popisu ili proceni imovine, sud može odrediti da popis i procenu izvrši drugi javni beležnik ili sudijski pomoćnik.

Zakon o izvršenju i obezbeđenju predviđa da sudijski pomoćnik može preduzimati pojedine sudske radnje u izvršnom postupku ili postupku obezbeđenja (čl. 12.).[32]

[31] *„Sl. glasnik RS“*, br. 111/09.
[32] *„Sl. glasnik RS“*, br. 106/2015-autentično tumačenje, 106/2016-autentično tumačenje i 113/2017-autentično tumačenje.

Poslovi sudijskih pomoćnika mogu biti precizirani i ***Godišnjim rasporedom poslova*** u sudu, koji donose predsednici sudova za svaku kalendarski godinu. Preciznije govoreći, Sudski poslovnik izričito propisuje da se godišnjim rasporedom poslova određuju sudska odeljenja, veća i sudije koje ih čine, predsednici odeljenja odnosno veća i sudije koje će ih zamenjivati, kao i *poslovi sudijskih pomoćnika* (čl. 48. Poslovnika). Međutim ove odredbe se u praksi ne primenjuju dosledno. Dok je u nekim sudovima i raspored sudijskih pomoćnika po različitim odeljenjima predviđen godišnjim rasporedom poslova (Viši sud u Novom Sadu), u drugim sudovima to nije slučaj, već je godišnjim rasporedom samo predviđeno da se sudijski pomoćnici raspoređuju da postupaju u svim odeljenjima, prema rasporedu koji utvrđuju zamenici predsednika suda (Viši sud u Beogradu). I mišljenja anketiranih sudija po ovom pitanju su podeljena. Dok je 52,4% ispitanika odgovorilo da pomoćnici treba da budu obuhvaćeni godišnjim rasporedom poslova, 33,3% dalo je negativan odgovor, dok se 14,3% sudija izjasnilo da nema stav po tom pitanju. U većim sudovima je razumljivo da je zaduženja sudijskih pomoćnika teško obuhvatiti godišnjim rasporedom poslova, imajući u vidu njihovu nesigurnu poziciju, rad na određeno vreme, odlazak iz suda na bolje plaćena radna mesta i tome slično.

3.2. Faktički poslovi

U praksi je primetno da pomoćnici obavljaju daleko veći broj poslova od onog predviđenog postojećim pravnim okvirom, pa čak i da obavljaju poslove koji nisu u potpunosti u skladu sa zakonom (odlažu suđenja, uzimaju izjave od stranaka i slično). Sudijski pomoćnici postupaju u različitim materijama i retko ko od njih radi samo jednu vrstu predmeta. Najveći deo njihovog rada se, očekivano, odnosi na rad u parničnoj i krivičnoj materiji. Podaci o poslovima koje pomoćnici faktički obavljaju dobijeni su iz razgovora sa predsednicima sudova, sudijama, predstavnicima sudske u uprave i sudijskim pomoćnicima.

Iz odgovora anketiranih sudija proizilazi da su sudijski pomoćnici najviše angažovani na izradi nacrta odluka. Međutim ove odgovore treba uzeti sa rezervom, jer su se sudije izjašnjavale o 'neposrednoj' pomoći koju dobijaju od svojih pomoćnika, a nisu ocenjivale rad drugih pomoćnika angažovanih primera radi u pripremnim odeljenjima, sudskoj upravi ili krivičnom vanraspravnom veću, a čiji je rad od neprocenjivog značaja za efikasnost suda. Shodno tome, opis poslova sudijskog pomoćnika u velikoj meri zavisi i od odeljenja u kome je raspoređen. Tako su parnične sudije u intervjuima isticale da sudijski pomoćnici već pomažu u rešavanju starih predmeta, te da ''iskusni" saradnici rade na predmetima starim preko 10 godina. Oni rade sve osim što sude, a često rade podjednako, ako ne i više nego same sudije''. Sa druge strane sudije ''krivičari'' smatraju

da pomoćnici teško mogu da pomognu kod rešavanja starih predmeta u krivičnoj materiji i da njihov angažman zavisi od toga šta im poveri postupajući sudija. Načelno mogu da rade nacrte presuda i drugih odluka, kao i da odlučuju o troškovima postupka. Međutim, u krivičnom vanraspravnom veću je drugačija situacija i većina posla je faktički na saradnicima - oni ispituju i potvrđuju optužnice, odlučuju o pritvoru i drugim merama za obezbeđenje prisustva okrivljenog i rade druge poslove iz nadležnosti ovog veća.

Sudijski pomoćnici često obavljaju veliki deo poslova sudije, predsednika veća u prvostepenim sudovima i izvestioca u drugostepenim sudovima. Ovi poslovi uključuju, pripremu predmeta i izveštavanje, rešavanje pošte, komunikaciju sa pisarnicama, sudskom upravom, pisanje izveštaja i slično.

Iako je zakonom propisano da pomoćnici izrađuju nacrte odluka, u praksi su dužni da izrade kompletnu odluku u predmetu koji su zadužili, a uloga sudije je da takvu odluku potpiše, ispravi ili vrati na ponovni rad sudijskom pomoćniku. Pomoćnici izrađuju kako meritorne (presude i rešenja), tako i procesne odluke, kao što su primera radi rešenja o imenovanju veštaka i tumača, rešenja o postavljanju privremenog zastupnika i branioca po službenoj dužnosti, rešenja o ispravci i slično.

U pripremnom odeljenju pomoćnici proveravaju procesne pretpostavke i eventualno procesne smetnje za vođenje postupka (nadležnost, punomoćje, potpisi).

U parničnom postupku, uprkos činjenici da ZPP ne prepoznaje ulogu sudijskih pomoćnika ni u jednoj fazi postupka, u praksi se dešava, u zavisnosti od opterećenja i obima posla, da pomoćnici obavljaju sve radnje u postupku, pa čak i kompletna saslušanja stranaka.

Zakon o izvršenju i obezbeđenju, videli smo, pomoćnicima daje ovlašćenja da mogu preduzimati pojedine sudske radnje u izvršnom postupku, ne precizirajući o kojim radnjama je reč. O ovoj materiji su doneta nova zakonska rešenja koja bi trebalo da su postupanje u ovoj materiji prepustila u najvećem delu javnim izvršiteljima. Međutim, veliki deo postupanja pomoćnika i dalje je u materiji izvršenja, a odnosi se većim delom na postupanje u starim predmetima izvršenja. U praksi se poslovi pomoćnika svode na sve radnje u izvršnom postupku: zavođenje predmeta, vođenje postupka, saslušanje stranaka i donošenje odluka o sprovođenju izvršenja.

U pogledu administrativnih poslova, pomoćnici određuju iznose sudskih taksi i daju naloge za njihovu uplatu, daju naloge za dostavu poziva i pismena strankama i učesnicima u postupku, izrađuju rešenja o troškovima postupka i tome slično.

Pomoćnici su angažovani i na rešavanju starih predmeta u skladu sa planom rešavanja starih predmeta koji se dodeljuju *ad hoc* i preko norme i ne predstavljaju redovnu aktivnost sudijskih pomoćnika.

Bez obzira na pomenuta zakonska ograničenja, sudijski pomoćnici ponekad učestvuju i u suđenjima i većanjima. Neretko se dešava da uzimaju kompletne iskaze stranaka i učesnika u postupku, postupaju po zamolnicama u prethodnom postupku, pripremaju predmete i učestvuju u sednicama veća drugostepenih sudova, preuzimaju ulogu sudije izvestioca u predmetu, pripremajući izveštaj za njega.

Iako bi suđenja zbog sprečenosti postupajućih sudija trebalo da odlaže dežurni sudija po odluci predsednika suda, u praksi suđenja odlažu pomoćnici, neretko i pripravnici.

Pomoćnici angažovani u sudskoj upravi na mestu sekretara i portparola suda imaju brojna dodatna ovlašćenja: da rukovode sudskom upravom, komuniciraju sa medijima, pružaju informacije od javnog značaja po zahtevima građana, da postupaju po Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti,[33] Zakonu o sprečavanju zlostavljanja na radu,[34] Zakonu o zaštiti od uzbunjivača,[35] kao i da postupaju po predstavkama i pritužbama građana i slično.

Pomoćnici angažovani u odeljenjima sudske prakse kontrolišu izrađene odluke, tehničke propuste nastale prilikom kucanja, kao i propuste koji se odnose na materijalno pravo, prate sudsku praksu viših instanci, ukazuju postupajućim sudijama na eventualne promene i nove zauzete stavove, učestvuju u izradi sudskog Biltena i slično.

Pomoćnici angažovani u ***građanskopravnom odeljenju*** obavljaju i sledeće poslove:

- postupaju u postupcima za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Po Zakonu o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, postupak po prigovoru stranaka vodi predsednik suda koji o istom i odlučuje, a predviđeno je i da godišnjim rasporedom poslova može odrediti jednog ili više sudija da pored njega vode ovaj postupak (čl. 7.). U praksi se često dešava da ove postupke vode sudijski pomoćnici.
- postupaju u postupcima za rehabilitaciju lica. Reč je o predmetima šablonskog tipa koji nisu kompleksni za izradu,
- postupaju i donose odluke u postupcima medijacije,
- daju naredbe i donose odluke u postupcima za priznanje stranih sudskih odluka,

[33] „Sl. glasnik RS“ br. 97/2008, 104/2009-dr.zakon, 68/2012-odluka US i 107/2012..
[34] *„Sl. glasnik RS*“ br. 36/2010.
[35] *„Sl. glasnik RS“,* br. 128/2014.

- donose rešenja za izdavanje apostila.

Pomoćnici angažovani u ***krivičnopravnom odeljenju*** obavljaju i sledeće poslove:

- Sporazum o priznanju krivičnog dela (SPK). Sudije sudijskim pomoćnicima poveravaju poslove izrade odluke kojom se usvaja sporazum.
- Postupci za maloletnike (Km). Kompletno sprovođenje postupka, saslušanje, vođenje zapisnika, izrada odluka.
- Postupci privremenog i trajnog oduzimanja imovine (POI i TOI). Kompletno sprovođenje postupka, vođenje zapisnika, izrada odluka.
- Postupanje u krivičnom vanraspravnom veću (Kv). Izrađuju nacrte odluka o pritvoru i drugi merama za obezbeđivanje prisustva okrivljenog, ispituju optužnice, odlučuju o žalbama na rešenja doneta od strane sudije za prethodni postupak.

Pomoćnici angažovani u ***prekršajnim sudovima*** imaju sledeće dužnosti:

- Prvostepeni postupak (Pr i PrPom). Sudijski pomoćnici u prekršajnim sudovima uzimaju izjave na zapisnik u predmetima u kojima je prekršajni sud nadležan u prvom stepenu i u predmetima u kojima postupa kao zamoljeni sud od strane mesno nadležnog suda.
- Izvršni postupak (Ipr, Ipr1, Ipr2 i Ipr 3). Izrada rešenja o zameni neplaćene novčane kazne izrečene presudom suda ili prekršajnim nalogom organa uprave u kaznu zatvora (npr. prekršajni nalozi koje izdaju Ministarstvo unutrašnjih poslova i Komunalna policija), praćenje postupanja po predmetima u izvršnom postupku koji su zavedeni u elektronski upisnik IPR, kao i drugi poslovi u vezi sa izvršenjem.
- Ostali poslovi: poslovi međusektorske saradnje u oblasti sprečavanja nasilja u porodici, u antikorupcijskim predmetima, u oblasti javnog reda i mira i sprečavanja nasilja na sportskim priredbama (izrada izveštaja, analiza toka prekršajnog postupka po donošenju odluke, statistika ažurnosti sudije u određenim oblastima).

Većina anketiranih sudijskih pomoćnika osnovnih sudova je navela da uglavnom ne vodi samostalno sudske postupke i ne sprovodi radnje na ročištima (69,74%). Njih 30,26% koji su dali potvrdan odgovor na ovo pitanje, precizirali su da uglavnom samostalno vode postupke u parničnom, izvršnom i vanparničnom odeljenju (ostavinski postupak, postupak lišenja poslovne sposobnosti, postupak za amortizaciju isprave, davanje nasledničke izjave), saslušavaju stranke u postupku povodom zamolnice i vode pripremna ročišta kako u parnici, tako i u krivici.

U višim i apelacionim sudovima pomoćnici uglavnom ne vode samostalno određene postupke (78%), dok je 16% pomoćnika odgovorilo kako samostalno postupa u predmetima rehabilitacije, priprema i referiše predmete u funkciji sudije izvestioca na većanju, saslušava stranke povodom zamolnice, vodi pripremni postupak prema maloletnicima i sudi u postupku prema maloletnicima.

Iz priloženog se vidi da je situacija dosta heterogena i neusklađena, te da ovlašćenja i dužnosti pomoćnika uglavnom zavise od nahođenja postupajućeg sudije i predsednika suda. Iako na njima faktički leži veliki deo ovlašćenja i odgovornosti, njihovi zadaci idu daleko iznad postojećeg zakonskog okvira koji im načelno daje mala i neprecizno određena ovlašćenja.

3.3. Pozitivan primer država u regionu

Pojedine države u regionu pomoćnicima daju daleko šira ovlašćenja. Primera radi, nakon preporuka pristupnog programa Evropske Unije (CARDS program za podršku državama Zapadnog Balkana 2000 - 2006 godine), Hrvatska je u velikoj meri proširila njihova ovlašćenja, dajući im mogućnost da samostalno postupaju i odlučuju u pojedinim sudskim postupcima.

Po Zakonu o sudovima Republike Hrvatske (čl. 110.), sudijski pomoćnici su ovlašćeni da samostalno sprovode određene sudske postupke, ocenjuju dokaze i utvrđuju činjenice. Sudijski pomoćnici su ovlašćeni na sprovođenje postupka i predlaganje nacrta odluke:

- U parničnim postupcima u sporovima za isplatu novčanog potraživanja ili naknadu štete u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi 100.000, 00 kuna (ekvivalent je oko 1350 Evra) I u privrednim sporovima u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi 500.000,00 kuna (oko 6730 Evra).
- U radnim sporovima proizašlim iz kolektivnih ugovora;
- U upravnim sporovima u kojima se odlučuje o tužbama u predmetima koji se rešavaju na osnovnu pravnosnažne presude u pilot sporu, o tužbama protiv postupanja ili propuštanja postupanja organa javne vlasti i u upravnim sporovima u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi 100,000 kuna (oko 1350 evra);
- U ostavinskim postupcima;
- U zemljišnoknjiškim postupcima;
- U prekršajnim postupcima;

- U vanparničnim postupcima osim u postupcima oduzimanja poslovne sposobnosti, rastave suvlasničke zajednice, uređenja međa i postupcima prema porodičnom zakonu;
- U registarskim postupcima;
- U skraćenim stečajnim postupcima;
- O troškovima sudskih postupaka.

Pored toga, sudijski pomoćnici su ovlašćeni na postupanje i donošenje odluka u pojedinim postupcima i kada je to propisano posebnim zakonima. Na osnovu tako sprovedenog postupka sudijski pomoćnik podnosi sudiji, ovlašćenim od strane predsednika suda, nacrt na osnovu koga sudija donosi odluku. Po ovlašćenju sudije sudijski pomoćnik objavljuje tako donetu odluku. Ako ne prihvati nacrt koji mu je podneo sudijski pomoćnik, sudija će sam sprovesti postupak.

U drugostepenom postupku i postupku po vanrednim pravnim lekovima sudijski pomoćnici izveštavaju o stanju spisa i pripremaju nacrt odluke.

Ovakvo rešenje ima uporište u članu 118. stav 2. Ustava Republike Hrvatske,[36] koji propisuje da ''u suđenju učestvuju sudije porotnici i sudski savetnici u skladu sa Zakonom.''

Slično rešenje je postojalo i u Republici Srpskoj, gde su sudijski pomoćnici (odnosno po tamošnjoj terminologiji stručni saradnici) imali mogućnost da samostalno postupaju u parničnim postupcima male vrednosti u kojima je predmet spora novčano potraživanje, u izvršnom postupku, u vanparničnom postupku osim postupka oduzimanja poslovne sposobnosti, deobe suvlasničke zajednice i uređenja međa, u ostavinskom postupku i u prekršajnom postupku. Međutim, ova odredba Zakona o sudovima proglašene je neustavnom, jer Ustav Republike Srpske[37] ne predviđa učešće sudijskih pomoćnika u suđenjima. Istaknuto je da ''kako iz odredbe člana 125. Ustava proizlazi, sudovi sude u vijeću sudija (ili u zakonom predviđenim slučajevima u vijeću sačinjenom od sudija i sudija porotnika), ili sudi sudija pojedinac. Osim toga, kada se ima u vidu pravna priroda i struktura sudskih postupaka Sud smatra da samo sudija, kao nosilac pravosudne funkcije, može voditi postupak, dakle lično preduzimati zakonom predviđene procesne radnje, te na osnovu provedenog postupka i neposredno izvedenih dokaza i utvrđenih činjenica doneti odluku. Ustavom utvrđeni položaj suda i sudija, po mišljenju Suda, ne omogućava prenos bilo kojih sudijskih ovlašćenja na druga lica, bez obzira na to što se u konkretnom slučaju radi o stručnim saradnicima koji su diplomirani pravnici sa

[36] *„Narodne novine“*, br. 56/90.135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 05/14.
[37] *„Službeni glasnik Republike Srpske“*, br. 21/92-prečišćeni tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05 i 117/05.

položenim pravosudnim ispitom, tako da sve radnje koje sačinjavaju sudski postupak preduzima isključivo sudija.''[38] Pojedine analize pokazuju da je ukinuto rešenje tj. samostalno postupanje stručnih saradnika u određenim postupcima u velikoj meri uticalo na povećanu ažurnost, kvalitet i efikasnost u radu osnovnih sudova. Stručni saradnici su uspešno ostvarivali, pa čak i prebacivali normu i to s maksimalnim učinkom u smislu potvrđivanih odluka. Nakon stupanja na snagu navedene odluke Ustavnog suda, kojom je stručnim saradnicima onemogućeno samostalno postupanje, oni postupaju pod imenom i uz nadzor svog sudije mentora, što je dovelo do usporavanja samog posla i smanjenja broja završenih predmeta. Ova odluka je proizvela negativne posledice, kako na rad sudija mentora, koji su dodatno opterećeni nadzorom u radu stručnih saradnika, tako i na rad stručnih saradnika koji su do tada isti posao obavljali samostalno, na brži način i bez negativnih posljedica. Isticano je i da negativne posledice ove odluke najviše trpe građani, jer mnogo teže i sporije ostvaruju svoja prava.[39]

3.4. Predlozi zakonskih izmena

Širenje ovlašćenja sudijskih pomoćnika da samostalno postupaju u određenim postupcima celishodno je iz više razloga. Time se sudije rasterećuju tipskih i lakših predmeta, što im omogućava da se fokusiraju na one zahtevnije i komplikovanije. Na taj način se podstiče i veća samostalnost i odgovornost u radu pomoćnika čime i sama profesija dodatno dobija na značaju i postaje privlačnija za mlade diplomirane pravnike koji ostaju u pravosuđu ne pretendujući nužno na to da postanu sudije. To omogućava i da se predmeti brže i efikasnije rešavaju bez povećanja broja sudija, što je isplativo rešenje kako ekonomski tako i iz vizure svih građana.

Iz odgovora anketiranih sudija proizilazi da su one mahom saglasne da se pomoćnicima povere tehnički poslovi koji se ne odnose na vođenje postupka i odlučivanje, a oduzimaju sudijsko ''dragoceno'' vreme, kao što je pozivanje i staranje o dostavljanju pismena, angažovanje tumača i prevodilaca, kao i odlučivanje o troškovima postupka. U pogledu drugih predloženih poslova (vidi Aneks III) veliki broj sudija je saglasan da se oni povere pomoćnicima ''uz određene izuzetke,'' ali usmeni razgovori sa sudijama su naveli na zaključak da je te izuzetke nemoguće zakonski precizirati, već da ih treba rešavati od

[38] Odluka Ustavnog Suda Republike Srpske U-6/13 od 19 februara 2014. godine.

[39] Vidi: Udruženje stručnih saradnika i savetnika u sudovima i tužilaštvima u BiH, *Prijedlog ujednačavanja položaja i postupanja stručnih saradnika i savjetnika u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini kroz harmonizaciju propisa,* dostupno na: https://csd.pravosudje.ba/vstv/faces/docservlet?p_id_doc=2474.

slučaja do slučaja, tačnije u zavisnosti od konkretnog predmeta videti da li će ga rešavati sudija ili sudijski pomoćnik. Ovakvi odgovori potvrđuju gore navedeni zaključak da poveravanje određenih poslova sudijskom pomoćniku zavisi i od ''karaktera'' sudije, odnosno pomoćnika, što je i razumljivo imajući u vidu da se ljudi razlikuju po karakternim sklopovima ličnosti i sposobnostima. Stoga je neophodno zakonski urediti ovu materiju, tako što bi se ovlašćenja i poslovi pomoćnika jasno precizirala. Ovo preciziranje bi olakšalo i ocenjivanje pomoćnika imajući u vidu njihova jasno definisana zaduženja.

Pored toga, sudije su navodile da bi poveravanje nekih od navedenih poslova pomoćnicima bilo protivustavno, imajući u vidu da član 142. stav 4. Ustava RS predviđa da u suđenju učestvuju samo sudije i sudije porotnici na način utvrđen zakonom. Stoga bi, za širenje nadležnosti sudijskih pomoćnika i omogućavanje njihovog samostalnog postupanja u pojedinim postupcima, najpre bilo neophodno izmeniti Ustavne odredbe.

U tom smislu, **član 142. stav 6. Ustava RS** bi, u skladu sa usvojenim Nacrtom amandmana Ustava, trebalo da glasi:

> *Sude sudije, a zakonom se može predvideti da u suđenju učestvuju sudije porotnici i sudijski pomoćnici*.

Sudijski pomoćnici su, za razliku od sudija porotnika pravno obrazovana lica sa položenim pravosudnim ispitom, pa nema nikakvih prepreka da se i njima Ustavom poveri učešće u suđenjima.

Drugi korak je izmena odgovarajućih zakona. Jedna mogućnost je izmena procesnih zakona (ZPP, ZKP, Zakon o vanparničnom postupku, Zakon o prekršajima itd.) kroz izričito širenje ovlašćenja pomoćnika, dok je druga, jednostavnija izmena Zakona o uređenju sudova, slično hrvatskom modelu.

Član 58. stav 2. ZUS bi trebalo da glasi:

> *Sudijski pomoćnik pomaže sudiji, izrađuje nacrte sudskih odluka, proučava pravna pitanja, sudsku praksu i pravnu literaturu, izrađuje nacrte pravnih shvatanja, usvojena pravna shvatanja priprema za objavljivanje,* ***priprema i obrađuje referate za sudiju izvestioca, priprema pravne stavove za sednice sudija, odnosno sudska odeljenja, vrši druge radnje za koje nije neophodno da ih vrše sudije*** *i samostalno ili uz nadzor i uputstva sudije vrši poslove određene zakonom i Sudskim poslovnikom.*

Sudijski pomoćnici obavljaju i aktivnosti koje se odnose na odluke o troškovima postupka i dostavljaju naloge za plaćanje troškova, ispravljaju greške u sudskim spisima, odlučuju o angažovanju tumača i prevodilaca i izrađuju nacrte drugih procesnih rešenja uz nadzor sudije.

Sudijski pomoćnici u zvanju sudskog savetnika sa najmanje pet godine radnog iskustva nakon položenog pravosudnog ispita su ovlašćeni da samostalno vode određene sudske postupke, ocenjuju dokaze, utvrđuju činjenice i predlažu nacrt odluke.

Sudijski pomoćnici iz stava 3. ovog člana su ovlašćeni na vođenje postupka i predlaganje nacrta odluke:

- *U parničnim postupcima u sporovima male vrednosti i sporovima zbog smetanja državine;*
- *U privrednim sporovima u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od _____ dinara;*
- *U izvršnom postupku;*
- *U prekršajnom postupku pokrenutom na osnovu prekršajnog naloga;*
- *U vanparničnim postupcima (osim u postupcima prema porodičnom zakonu);*
- *Na ročištu za izricanje krivične sankcije na osnovu člana 512. ZKP;*
- *U krivičnom vanraspravnom veću;*
- *U postupku zaštite prava na suđenje u razumnom roku;*
- *U postupku priznanja strane sudske isprave i pružanja pravne pomoći;*
- *U postupku medijacije;*
- *U postupcima za rehabilitaciju lica;*
- *U postupcima po tužbama protiv novinara i medija na osnovu Zakona o javnom informisanju;*
- *U prethodnom stečajnom postupku;*
- *U upravnim sporovima u kojima nije neophodno održavanje usmene rasprave.*

Sudijski pomoćnici iz stava 3. ovog člana su ovlašćeni na postupanje i donošenje odluka u pojedinim postupcima i kada je to propisano posebnim zakonima.

Na osnovu tako sprovedenog postupka sudijski pomoćnik podnosi sudiji nacrt na osnovu koga sudija može da donese odluku. Po ovlašćenju sudije sudijski pomoćnik objavljuje tako donetu odluku. Ako ne prihvati nacrt koji mu je podneo sudijski pomoćnik, sudija će sam sprovesti postupak.

Pored toga, **Sudskim poslovnikom** bi trebalo propisati da sudijski pomoćnik između ostalog angažuje sudske tumače i prevodioce i stara se o pozivanju i dostavljanju pismena, samostalno odlaže ročišta, kao i da mu se može poveriti izrada nacrta odluke o troškovima postupka. Sudijske pomoćnike bi, sa druge strane trebalo osloboditi poslove sačinjavanja zapisnika o sastancima, sednicama veća i odeljenja, jer su to poslovi zapisničara.

U tom smislu, član 74. Sudskog poslovnika bi trebalo da glasi:

> *„Sudijski pomoćnik proučava predmete koje mu dodeli sudija i priprema ih za suđenja, obavlja poverene poslove u pripremnom odeljenju,* ***angažuje sudske tumače i prevodioce, stara se o pozivanju i dostavljanju pismena****,* ***samostalno odlaže ročišta****, priprema stručne izveštaje, analize i obaveštenja po nalogu sudije, uzima izjave stranaka, obrađuje pritužbe građana i obavlja druge poslove utvrđene godišnjim rasporedom poslova i aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u sudu.*
>
> *Sudijskom pomoćniku može se poveriti i obavljanje drugih poslova pod nadzorom sudije, kao što su: izrada nacrta odluke koja se odnosi na ispitivanje procesnih pretpostavki za vođenje postupka, nacrt sudske odluke,* ***nacrt odluke o troškovima postupka,*** *nacrt odluke o dozvoljenosti pravnog leka, pripremanje referata za sudiju izvestioca, određivanje visine sudske takse, razvrstavanje predmeta i sl.“*

4. OCENJIVANJE RADA SUDIJSKIH POMOĆNIKA

Ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika regulisano je Zakonom o uređenju sudova (čl. 61.-64.) i ***Pravilnikom o kriterijumima, merilima i postupku za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika*** donetim od strane Visokog saveta sudstva.[40]

Rad sudijskog pomoćnika ocenjuje se jednom godišnje, a rezultati postignuti u izvršenju poslova i radnih ciljeva se ocenjuju na šest meseci. Mišljenje o radu sa predlogom ocene daje sednica odeljenja u koje je sudijski pomoćnik raspoređen, odnosno sudija ili veće sa kojim pomoćnik radi, dok rad sudijskog pomoćnika ocenjuje predsednik suda po pribavljenom mišljenju predlagača ocene.

ZUS i Pravilnik postavljaju četiri kriterijuma za ocenjivanje rada sudijskog pomoćnika i to: a) obim posla; b) kvalitet posla; c) savesnost i d) preduzimljivost. Obim posla se vrednuje po broju izrađenih nacrta odluka i završenih poslova. Kvalitet poslova se ocenjuje po pravilnom izvršavanju poslova, izvršavanju poslova u rokovima i na osnovu stvaralačke sposobnosti. Merila za ocenu savesnosti su posvećenost i kvalitet saradnje, dok su merila za ocenu preduzimljivosti: samostalnost, dodatne aktivnosti i poslovi i pokazana inicijativa. Svaki kriterijum i merilo se vrednuju odgovarajućim brojem bodova, u zavisnosti od kojih sudijski pomoćnik dobija ocene ''naročito se ističe '' (85 do 100 bodova), ''ističe se'' (60 do 85 bodova), ''dobar'' (45 do 60 bodova), ''zadovoljava'' (30 do 45 bodova) i ''ne zadovoljava'' (manje od 30 bodova). Viši sudijski saradnik čiji je rad najmanje dve godine uzastopno ocenjen sa naročito se ističe može steći zvanje sudskog savetnika i ako ne ispunjava uslove za sudiju višeg suda.

Rešenje o oceni sudijskog pomoćnika donosi predsednik suda. Na ovo rešenje pomoćnik ima pravo da uloži prigovor radnom telu Visokog saveta sudstva u roku od 15 dana od dana prijema rešenja o oceni. Ocene pomoćnika upisuju se u lični list pomoćnika koji vodi Visoki savet sudstva (čl. 72. ZUS).

Uprkos nastojanjima da se Pravilnikom uvede kvantifikativno vrednovanje rada sudijskih pomoćnika, najveći broj sudija (čak 77,4%) smatra da navedeni sistem ocenjivanja nije od značaja, jer svi pomoćnici uglavnom dobiju najviše ocene. Isto tako, većina anketiranih sudija smatra da obavljanje radnih ciljeva i zadataka u velikoj meri utiče, ali nije presudan kriterijum za vrednovanje njihovog rada, što ima uporište i u tekstu Pravilnika, budući da se vrednuju i drugi kriterijumi (posvećenost, kvalitet saradnje, samostalnost, pokazana

[40] *''Službeni glasnik RS''*, br. 32/2018, 103/2018-US

inicijativa i slično). Ovakav sistem ocenjivanja nije zadovoljavajući ni iz vizure sudijskih pomoćnika. Većina njih smatra da ovaj sistem nije od uticaja pri ocenjivanju i od značaja tj. da njihov učinak na poslu nije presudan kriterijum za napredovanje.

Iako prema Pravilniku o oceni odlučuje predsednik suda po pribavljenom mišljenju sednice odeljenja, u praksi tu ocenu daje sudija sa kojim pomoćnik neposredno sarađuje. U velikim sudovima mnoge sudije i ne poznaju sve pomoćnike, a još manje su upoznate sa njihovim radom, što je problem za objektivno i nepristrasno ocenjivanje. Sudijski pomoćnici se po pravilu raspoređuju da rade za jednog ili nekolicinu sudija, a često i godinama rade za istog sudiju. Sa jedne strane, pomoćnici se prilagode načinu rada sudije sa kojim rade, ali sa druge strane njihov odnos postaje blizak i obostrano zavistan. Sudija će izuzetno retko dati predlog ocene za svog pomoćnika drugačiji od maksimalne ocene ''naročito se ističe'', kako bi održao dobru atmosferu u sudnici. Moguće su i suprotne situacije, kada sudije koje važe kao teške za saradnju uvek loše ocenjuju svoje saradnike. I takva ocena je pristrasna i neobjektivna i može loše da se odrazi na karijeru tog saradnika. U situacijama kada skoro svi pomoćnici dobiju ocenu ''naročito se ističe'', budžet ne može da isprati povećanje plata po platnim razredima i zvanjima, pa samim tim do napredovanja ne dolazi po automatizmu, već po prethodno pribavljenom mišljenju Ministarstva pravde, odnosno Ministarstva finansija.

Sudije su u usmenim intervjuima uglavnom ''branile'' ovakav način ocenjivanja naglašavajući da su to uglavnom realne ocene i da se mladi ljudi izuzetno trude, daju očekivane rezultate, pa i zaslužuju najviše ocene. Sa druge strane bilo je i sudija koje su isticale da sistem ''Hajde da se ne zamerim'' i pravilo da svi pomoćnici dobiju najviše ocene kod njih ne važi, jer svako mora da se istakne za najvišu ocenu. Po rečima sudije Prekršajnog suda u Beogradu ''Saradnike ocenjuju ljudi, a to je onda prilično subjektivno, kada ljudi ocenjuju ljude. Ocene su krajnje nerealne, subjektivne, prosto nije moguće da su svi savršeni. Ima saradnika koji su nekada bili sudije, ali nisu prošli neki izbor pa su ostali da rade kao stručni saradnici. Sa druge strane ima saradnika koji neko vreme nakon položenog pravosudnog ispita nisu zasnovali radni odnos, pa kasnije dođu u sud, nemaju znanje, jer se sve zaboravlja. Dakle saradnici se u praksi zaista razlikuju, ali se to po njihovim ocenama ne vidi.''

Detaljnija analiza postavljenih kriterijuma ukazuje da se jedino kriterijum ''obima posla'' može ''brojčano'' meriti i izraziti, jer se vrednuje prema broju izrađenih nacrta odluka i završenih poslova, dok druge kriterijume sudija, odnosno veće (predlagač ocene) vrednuje shodno svojoj proceni (primera radi: stvaralačka sposobnost najviše 10 bodova, posvećenost najviše 5 bodova, pravilno izvršavanje posla 35 bodova i sl.). Čak i merenje učinka po broju izrađenih nacrta odluka nije uvek relevantno i objektivno. Po rečima

jedne sudinice ''neko radi tipske presude i uradi ih pedeset, a neko deset dana radi na jednom teškom slučaju starom desetak godina''.

U situaciji kada najveći broj pomoćnika dobija najviše ocene i samo ocenjivanje gubi svoj smisao, jer nema nikakvog uticaja na dalje napredovanje ili povećanje plate sudijskog pomoćnika, čime se zapravo najkvalitetniji kadrovi gube u masi prosečnih. Po rečima jednog sudije, odlivu kadrova iz pravosuđa najviše doprinosi ''neadekvatno vrednovanje i ocenjivanje rada koje rezultira davanjem najviših ocena za rad svim sudijskih pomoćnicima u sudu, bez obzira na razlike u kvalitetu, znanju, zalaganju i učinku svakoga od njih.''

U vezi sa tim interesantno je pomenuti da je Zakon o uređenju sudova kao jedan od kriterijuma za ocenjivanje predviđao i objavljene stručne i naučne radove, ali je Ustavni sud ovu odredbu proglasio neustavnom, pozivajući se na zabranu diskriminacije sudijskih pomoćnika u odnosu na ostale državne službenike, kod kojih se ovaj kriterijum ne postavlja. U odluci je navedeno da ''merilo koje se odnosi na objavljene stručne i naučne radove Zakon o državnim službenicima ne predviđa i kao takvo se odnosi samo na ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika a ne i drugih državnih službenika'', te da se ''objavljeni stručni i naučni radovi sudijskog pomoćnika ne mogu dovesti u vezu sa poslovima koje sudijski pomoćnik obavlja u sudu''.[41]

Ovakav rezon samo dodatno govori u prilog činjenice da sudijske pomoćnike treba izuzeti iz kategorije državnih službenika, jer dobro i efikasno pravosuđe svakako ne podrazumeva birokratizaciju pravosuđa. Za razliku od većine drugih državnih ustanova, sudovi imaju svoje biltene, gde pored odluka objavljuju i stručne i naučne radove od koristi za sudsku praksu. Dakle posao pomoćnika među kojima se regrutuju buduće sudije ne može se svesti na čistu birokratiju i tipsko odrađivanje predmeta, već zahteva i izvesnu dozu kreativnog pristupa i logičkog razmišljanja. Umesto da sistem podstiče sudijske pomoćnike na tako nešto, kroz objavljivanje stručnih i naučnih radova koji će im se pozitivno vrednovati u daljem napredovanju, učinjeno je upravo suprotno. Čak i bez izmene normativnog okvira, Zakon o državnim službenicima dozvoljava da se pojedina prava i dužnosti državnih službenika u pojedinim državnim organima mogu posebnim zakonom urediti drugačije, ali samo pod uslovom da to proizilazi iz prirode njihovog posla (čl. 1. st. 2. ZDS). Međutim, Ustavni sud je našao da objavljivanje stručnih i naučnih radova ne proizilazi iz prirode posla sudijskih pomoćnika, što je pogrešan zaključak imajući u vidu da sudijski pomoćnici ne pišu radove iz oblasti nuklearne fizike, već iz oblasti prava, inspirisani problemima koje uočavaju u praksi. Pored toga objavljeni stručni i naučni radovi iz oblasti prava se vrednuju i prilikom izbora sudije na stalnu

[41] Odluka Ustavnog suda Republike Srbije broj UZ-258/2016 od 05.07.2018 godine.

sudijsku funkciju.[42] Izmeštanje pomoćnika iz kategorije državnih službenika uklonilo bi i formalnu prepreku da se objavljeni radovi ponovo postave kao jedan od kriterijuma za ocenu njihovog rada.

U pogledu samog sistema ocenjivanja najveći problem je u tome što svi pomoćnici uglavnom dobiju najviše ocene, čime i sama ocena gubi na značaju, a ocenjivanje se pretvara u puku formalnost bez nekog značaja za njihovo dalje napredovanje.

Na kraju, postavlja se i pitanje ***koji je smisao i razlog ocenjivanja sudijskih pomoćnika?*** Prema postojećim propisima, ova ocena ne uzima se u obzir ni prilikom prvog izbora na sudijsku funkciju, ni prilikom izbora na saradničko mesto u viši sud ili u više zvanje. Prema *Pravilniku o kriterijumima i merilima za ocenu stručnosti, osposobljenosti i dostojnosti kandidata* za sudiju koji se prvi put bira, stručnost i osposobljenost kandidata vrednuje se na osnovu pisanog testa, dok se ocene koje je kandidat ostvario kao sudijski pomoćnik ne pominju u tekstu Pravilnika. Ni *Pravilnik o popunjavanju izvršilačkih radnih mesta u sudovima* nigde ne pominje ocene koje je sudijski pomoćnik do tada ostvario radeći u sudu. Ovakav sistem je opravdan činjenicom da se na konkurse mogu prijaviti i lica koja dolaze ''van'' suda, pa je nemoguće uzeti im u obzir ove ocene, ali sa druge strane težnja za profesionalizacijom sudstva i uvođenjem karijernih pomoćnika nalaže da se veći, maltene presudan značaj za dalje napredovanje pomoćnika da oceni koju je pomoćnik ostvario u dotadašnjem radu u sudu.

Predlozi:

Potrebno je uvesti objektivnije kriterijume za vrednovanje rada pomoćnika koji neće zavisiti od nahođenja predlagača ocene, već od objektivnih, realno merljivih parametara, kao što su tačan broj i kvalitet izrađenih nacrta odluka.

Sam sistem ocenjivanja je neophodno učiniti transparentnim, na taj način što će izveštaju o radu pomoćnika biti javno objavljeni u godišnjem izveštaju suda.

Potrebno je da se uspostavi direktna veza između ocenjivanja rada sudijskih pomoćnika i njihovog karijernog napredovanja u okviru suda istog ili višeg ranga.

Jedan od predloga je da se pomoćnici rotiraju po sudijama u nekom cikličnom periodu u okviru istog odeljenja ili svih sudijskih odeljenja, na primer na 6 meseci. Kao prednosti

[42] Član 9. Pravilnika o kriterijumima I merilima za ocenu stručnosti, osposobljenosti I dostojnosti za izbor sudije na stalnoj sudijskoj funkciji u drugi ili viši sud I kriterijumi za predlaganje kandidata za predsednika suda (*''Sl. glasnik RS''*, br. 94/2016).

ovakvog sistema navodi se to da bi na taj način sudije dobile priliku da sarađuju sa različitim pomoćnicima i da uporede njihov način rada. S obzirom da se ocenjuju na godinu dana, a da im se rad vrednuje na svakih 6 meseci, većina sudija ne bi više imala problem da iskreno oceni pomoćnike. Rotacija pomoćnika bi doprinela i usaglašavanju sudske prakse, jer bi pomoćnici bili upoznati sa radom drugih sudija pa bi svoja zapažanja mogli da podele sa sudijom u drugim situacijama i doprinesu bržem rešavanju predmeta. Sličan ''rotirajući'' sistem postoji u Švedskoj, ali samo u pogledu sudskih pripravnika koji menjaju sudije na svaka tri meseca, dok za pomoćnike važi drugačiji režim i svi započinju rad u apelacionom ili upravnom sudu u trajanju od najmanje godinu dana u cilju upoznavanja sa praksom drugostepenog suda, a zatim sledi period od najmanje dve godine u sudovima prve instance. Ovo ''rotirajuće'' rešenje je dobro za sudijske pripravnike koji se tek upoznaju sa različitim odeljenjima i funkcionisanjem suda, ali u pogledu pomoćnika nije idealno. Nedostaci ovog rešenja ogledaju se u tome što onemogućava specijalizaciju pomoćnika za određenu oblast, posebno ako im se prošire ovlašćenja davanjem mogućnosti da samostalno rešavaju određene predmete. Menjanje odeljenja ili sudije sa kojim radi na svakih 6 meseci bi zahtevalo period prilagođavanja pomoćnika drugačijem sistemu rada ili drugoj pravnoj oblasti, što bi opet usporavalo rešavanje predmeta i efikasnost pravosuđa.

Pretpostavlja se da je zajedničke kvantifikovane kriterijume za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika teško postaviti budući da pomoćnici rade u različitim odeljenjima i većima, te samim tim imaju i različite dužnosti. Tako pomoćnici koji rade u odeljenjima sudske prakse ne izrađuju nacrte odluka, dok se i izrađeni nacrti odluka ne mogu vrednovati jedinstvenim merilima, jer se predmeti razlikuju po kompleksnosti i težini.

Međutim rezultati ankete navode na zaključak da najveći deo poslova pomoćnika odlazi na rad u većima, odnosno izrade nacrta odluka. Tako je 82% anketiranih sudija odgovorilo da im pomoćnici najviše pomažu kod izrade nacrta sudskih odluka. I pomoćnici su dali slične odgovore. Rezultati ankete sprovedene u osnovnim sudovima pokazuju da pomoćnicima najveći procenat angažovanja spada na rad u veću (80-100%), 25% odlazi na administrativne poslove, na rad u sudskoj upravi 25%, a angažovanje na ostalim poslovima ispod 25%. I pomoćnici zaposleni u višim i apelacionim sudovima su naveli da na rad u veću odlazi 80-100% njihovog angažmana, 0-20% spada u administrativne poslove i rad u sudskoj upravi. Kod rada u veću najveći obim angažovanja odnosi se na izradu meritornih odluka (80-100%) a manji procenat (0-20%) izrađuje procesne odluke, prisustvuje suđenjima i odlaže suđenja. Većina pomoćnika ima mesečne norme koje treba ispuniti, ali one nisu određene isto za svaki sud. U prvom stepenu ta norma je između 10 i 20 predmeta na mesečnom nivou, a u drugom 10-30 predmeta.

Uobičajeno je da je zadata norma polovina norme sudije, a većina pomoćnika prevazilazi zadatu normu.

Shodno tome, logično je da se kao primarni kriterijum za vrednovanje rada pomoćnika postavi broj rešenih predmeta, odnosno izrađenih nacrta odluka. U pogledu razlika u težini određenih predmeta, odnosno određenih odluka, kao dobar parametar može da posluži *Pravilnik o vrednovanju rada sudija* koji na različite načine vrednuje određene predmete odnosno određene odluke.

Ovaj Pravilnik predviđa da se učinak rada sudija (kvantitet) vrednuje na osnovu broja predmeta koji sudija završi u toku meseca u odnosu na mesečnu normu, pa se dalje predviđa koliko se koji predmet vrednuje (čl. 17. i 18. Pravilnika)

Analogno ovim odredbama i za sudijske pomoćnike bi se moglo propisati da se kvantitet (učinak) rada sudijskog pomoćnika vrednuje se na osnovu izrađenih nacrta odluka.

Ako se broj pomoćnika izjednači sa brojem sudija, trebalo bi i da im je mesečna norma ista, s tom razlikom da se pomoćniku vrednuje izrađen nacrt odluke, jer je za donošenje odluke ovlašćen samo sudija. U praksi naime pomoćnik izrađuje kompletnu odluku koju sudija samo potpisuje, ispravlja ili vraća na ponovni rad pomoćniku. Ovi uslovi su dosta zahtevniji od postojećih i izjednačeni sa vrednovanjem rada sudija, ali pomoćnici za razliku od sudija ne sude i ne vode postupke, pa im ostaje više vremena na raspolaganju za izradu nacrta odluka. Pored toga, ''pooštravanje'' kriterijuma bi doprinelo da se napravi jasna klasifikacija u vrednovanju rada pomoćnika, te da im se najviše ocene vrednuju sa dosta poena prilikom karijernog napredovanja i prijema u viši sud.

Ukoliko je pomoćnik obavio 20 i više procenata preko zadate norme kvantitet rada mu se vrednuje kao ''izuzetno uspešan.'' Ova ocena bi pomoćniku nosila dodatnih 15 poena prilikom sledećeg izbora u više zvanje ili u viši sud. Tačnije, svaka godina u kojoj je pomoćnik ocenjen sa ''izuzetno uspešno'' bi nosila dodatnih 15 poena. Što je pomoćnik duže u radnom odnosu, mogao bi da prikupi veći broj poena po ovom osnovu.

Ukoliko je obavio mesečnu normu, do 20% preko ili 20% ispod mesečne norme, rad mu se vrednuje kao ''uspešno''. Ova ocena bi pomoćniku nosila dodatnih 10 poena prilikom sledećeg izbora u više zvanje ili u viši sud.

Ukoliko je završio ispod mesečne norme 20% i više, rad mu se ocenjuje sa ''ne zadovoljava''. Ova ocena ne bi donosila pomoćniku poene prilikom budućih izbora i moglo bi se propisati da se pomoćnik koji je ocenjen ocenom ''ne zadovoljava'' šalje na obaveznu obuku.

Sa druge strane kriterijumi koji se odnose na kvalitet rada sudija su neprimenjivi u odnosu na sudijske pomoćnike, jer se ovde kao parametar uzima procenat potvrđenih, odnosno ukinutih odluka. Imajući u vidi da pomoćnici izrađuju nacrte odluka koje sudije kontrolišu, kvalitet rada treba procenjivati na osnovu toga da li sudija samo potvrđuje takvu odluku svojim potpisom, da li je sam izrađuje ili je vraća pomoćniku na ispravku. Ako sudija sam preuzme odluku na izradu ili je vrati pomoćniku na ispravku, pomoćniku će biti teže da pređe mesečnu normu. U prvom slučaju (kada sudija sam uzme odluku na izradu), pomoćniku data odluka neće biti obuhvaćena normom, a ako mu je sudija vrati na ispravku pomoćniku će ostati manje vremena za rešavanje drugih predmeta.

U postupcima u kojima pomoćnici samostalno odlučuju (pod pretpostavkom da se prihvate predložene izmene) rad im se ocenjuje na isti način kao i rad sudija, dakle na osnovu postignute norme i procenta ukinutih odluka.

Pomoćnici koji rade administrativne poslove u upravi suda treba da, analogno predsednicima sudova, budu izuzeti od mesečne norme u sudovima preko 30 sudija, a da im se norma u sudovima sa manjim brojem sudija umanjuje za 30% (do 15 sudija), odnosno za 70% (16 do 30 sudija). Pomoćnicima koji su angažovani i u odeljenjima sudske prakse norma bi se smanjivala za 30%.

U pogledu drugih kriterijuma koji se predlažu kao merila za vrednovanje rada pomoćnika (obuke, naučni radovi i slično), njih bi trebalo uzeti u obzir prilikom prijema u radni odnos, odnosno prelaska na ''bolje'' i plaćenije radno mesto tačnije u više zvanje ili u viši sud, kao što je predloženo u poglavlju dva ove analize.

Navedeno rešenje bi zahtevalo i izmene ZUS, gde se kao kriterijumi za ocenjivanje ne bi pominjali neodređeni i diskrecioni parametri, kao što su ''savesnost i preduzimljivost.''

Širenje ovlašćenja pomoćnika u smislu mogućnosti da samostalno postupaju u određenim predmetima opravdava da im se ocene upodobe sa ocenama sudija, te da se ocenjuju sa izuzetno uspešan, uspešan i ne zadovoljava, umesto sa zadovoljava, dobar, ističe se i naročito se ističe.

U tom smislu, **član 63. ZUS** bi trebalo da glasi:

Pri ocenjivanju vrednuju se obim i kvalitet posla.

Ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika vrši se na osnovu objektivnih i jedinstvenih kriterijuma i merila.

Ocene su: ''izuzetno uspešan'', ''uspešan'' i ''ne zadovoljava''.

Kriterijumi, merila i postupak za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika uređuju se aktom Visokog saveta sudstva.

5. OBUKE SUDIJSKIH POMOĆNIKA

Obuke sudijskih pomoćnika su regulisane Zakonom o Pravosudnoj akademiji (ZPA). Prema odredbama ovog Zakona, Programski savet Pravosudne akademije, u saradnji sa predsednicima sudova i javnim tužiocima utvrđuje predlog posebnog programa obuke sudijskih i tužilačkih pomoćnika i pripravnika. Posebni program obuke sudijskih pomoćnika usvaja Upravni odbor uz saglasnost Visokog saveta sudstva. Sudijski pomoćnici su obavezni da pohađaju posebni program obuke, osim u slučaju pomoćnika koji su završili početnu obuku na Pravosudnoj akademiji. Predsednici sudova, odnosno javni tužioci, dostavljaju Akademiji jednom godišnje izveštaj o radu sudijskih i tužilačkih pomoćnika i pripravnika, kao i mišljenje mentora (čl. 50. ZPA) Mentore imenuje predsednik suda iz redova sudija, odnosno javnih tužilaca, među sudijama koji su završili program obuke za mentore koji organizuje Akademija.

Sudijski pomoćnici su do sada u veoma malom broju i sporadično učestvovali u obukama. Kada bi i učestvovali, programi su retko organizovani isključivo za njih i prilagođeni njihovim potrebama. I podaci sa internet strane Pravosudne akademije pokazuju da su obuke mahom namenjene nosiocima pravosudnih funkcija (sudijama i tužiocima), a mogu ih pohađati i sudijski pomoćnici. U tom smislu jedna sudinica Prekršajnog suda u Beogradu ispravno zapaža da bi *''edukacije tog tipa bile dosta opuštenije i svrsishodnije da sudije nisu tu, jer se pomoćnici ne bi ustručavali da postave pitanja i aktivno učestvuju u diskusiji.''* Zato i ne iznenađuje da svega petoro anketiranih sudija smatra da postoji odgovarajući program stalne obuke sudijskih pomoćnika (7,9%). 33,3% anketiranih sudija smatra da ovakav program ne postoji, 34,9% da program postoji, ali da bi se morao unaprediti, dok je 23,8% sudija odgovorilo da nije sigurno postoje li ovakvi programi. Stavovi pomoćnika po ovom pitanju su sledeći. Njih 8% smatra da postoji program podrške sudijskim pomoćnicima u sticanju teorijskog znanja i praktičnih veština, 12% smatra da taj program postoji ali da bi se morao unaprediti, 38% smatra da program postoji ali nije redovan, 11% je odgovorilo da program postoji ali nije obavezujući, 27% je odgovorilo da takav program ne postoji, dok je 4% navelo da nije sigurno da li postoji ovaj program.

Šarolikost dobijenih odgovora ukazuje na fleksibilnost, neobaveznost i sporadični značaj postojećih programa obuke. Ne postoji naime sistemski pristup stalne i obavezujuće obuke sudijskih pomoćnika, već je donošenje odluke o njihovom upućivanju na obuke prepušteno sudskoj upravi. Pored toga učestvovanje u programima obuke nije određeno kao merilo za dalje karijerno napredovanje pomoćnika, niti kao jedno od merila za ocenu stručnosti kandidata za izbor na sudijsku funkciju. Zbog toga i ne iznenađuje podatak da čak 51% anketiranih pomoćnika do sada nije imalo odgovarajući broj obuka u cilju

unapređenja teorijskog znanja i praktičnih veština. Svega 11% dalo je potvrdan odgovor na ovo pitanje, dok je 38% odgovorilo da je delimično imalo ovakve obuke.

U drugom istraživanju pomoćnici su se izjašnjavali koliko su vremena proveli radeći u određenoj materiji i da li su imali posebne obuke za postupanje u istoj. Ispostavilo sa da pomoćnici nisu imali ni jednu posebnu obuku za postupanje u bilo kome od odeljenja suda – u parnici (P), radnim sporovima (P1), porodičnim sporovima (P2), krivici (K), krivičnom vanraspravnom veću (Kv), odeljenju za maloletnike (Km i Kim), građanskom žalbenom veću (Gž), krivičnom žalbenom veću (Kž), sporovima o autorskim pravima i pravu intelektualne svojine (P3, P4), porodičnim odnosima - žalbeno veće (Gž2), radnim sporovima - žalbeno veće (Gž1), niti su imali posebne obuke za obavljanje poslova u sudskoj upravi.

U pogledu obuka koje sudije smatraju najpotrebnijim i najkorisnijim za sudijske pomoćnike, na prvom mestu se nalaze obuke iz oblasti pozitivnog materijalnog i procesnog prava, a sledi primena i tumačenje novih zakona i propisa. Ovi odgovori su pomalo iznenađujući, budući da je reč o oblastima sa kojima se pomoćnici svakodnevno susreću u praksi, pa je za očekivati bilo da se u tom domenu lakše snalaze nego u razumevanju i analizi prakse Ustavnog suda ili Evropskog suda za zaštitu ljudskih prava. Svega petoro sudija je obuke iz ovih oblasti rangiralo kao najpotrebnije, što može ukazivati na još uvek nedovoljno razvijenu svest o potrebi usklađivanja postojeće prakse sa ustavnim garancijama i garancijama iz Evropske konvencije. Mimo ponuđenih odgovora, sudije su takođe navodile da su pomoćnicima potrebne i obuke iz komunikoloških veština i javnog nastupa.

Odgovori sudija se u tom smislu u velikoj meri poklapaju sa odgovorima sudijskih pomoćnika koji takođe najkorisnijim smatraju obuke iz oblasti materijalnog i procesnog prava, dok svega 19% anketiranih smatra potrebnom obuku iz zaštite ljudskih prava i sloboda i primene Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

U pogledu veština, najveći broj anketiranih sudija smatra da je pomoćnicima najkorisnija obuka koja se odnosi na izradu sudskih odluka, što ne iznenađuje budući da sudijski pomoćnici u praksi mahom izrađuju nacrte sudskih odluka. Slede obuke vezane za praćenje i analizu sudske prakse, izvođenje i ocenu dokaza i etiku i integritet. Najmanji značaj sudije su pridale obukama vezanim za upravljanje predmetima i rukovođenje unakrsnim ispitivanjem. I po mišljenju pomoćnika, prvo mesto po značaju je zauzela obuka iz oblasti izrade sudskih odluka sa posebnim osvrtom na pravo na obrazloženu sudsku odluku, zatim obuka iz domena dokazivanja, pravilima o teretu dokazivanja i logičkoj oceni dokaza, pa veštine ispitivanja svedoka i veštaka, dok su poslednja dva

mesta zauzele obuke iz oblasti upravljanja postupkom i primene Sudskog poslovnika i uloge sudijskih pomoćnika u sudu.

Kontinuirane i kvalitetne obuke sudijskih pomoćnika su od značaja za kvalitet pravosuđa u celini, imajući u vidu da upravo pomoćnici, iako ''nevidljivi u sistemu'' obavljaju veliki deo poslova u sudovima. Postojeće obuke su sporadične, neobavezujuće i primarno namenjene sudijama i tužiocima, što ima uporišta i u Zakonu o Pravosudnoj akademiji koji isključivo sudije i tužioce navodi kao korisnike stalnih obuka (čl. 42.).

Švedski model može da predstavlja dobar putokaz za izmenu zakonskih rešenja u tom pogledu. U Švedskoj naime, obuka sudijskih pomoćnika obuhvata tri nivoa koji u proseku traju najmanje pet godina. Sudijski pomoćnik započinje rad u apelacionom ili višem upravnom sudu u trajanju od najmanje godinu dana, kako bi se prvo upoznao sa drugostepenom praksom. Tokom tog perioda osnovni zadatak im se sastoji u izveštavanju sudije o predmetima. Nakon toga sledi period od najmanje dve godine rada u sudovima prve instance, a zatim ponovo najmanje godinu dana u apelacionom sudu. Tokom trajanja obuke sudijski pomoćnici moraju učestvovati u obaveznoj obuci u organizaciji Uprave nacionalnih sudova Švedske (*Domstolsverket*). Edukacija se sastoji u učenju o sudijskoj etici, ulozi sudije, evropskom pravu, pisanju presuda i slično. Pored obavezne obuke, sudijski pomoćnici mogu pohađati i fakultativne obuke, primera radi iz rukovođenja predmetima, vođenja unakrsnog ispitivanja, izvođenja dokaza, ophođenja sa medijima i slično. Po završetku obuke, sudijski pomoćnik može biti imenovan za sudijskog saradnika (*associate judge*) od strane predsednika suda. Imenovanju prethode konsultacije predsednika suda sa predsednikom odeljenja u kojem je pomoćnik radio tokom trajanja obuke. Nakon šest do osam godina radnog staža, sudijski saradnik može konkurisati za stalnu sudijsku funkciju.[43]

Potpuna implementacija ovakvog rešenja je teško ostvariva u našem sistemu, ali bi se mogle primeniti njegove dobre strane u pogledu obavezujućih odluka.

U tom smislu bi trebalo izmeniti **član 42. Zakona o Pravosudnoj akademiji** da glasi:

> *''Korisnici stalne obuke su sudije, tužioci i* ***sudijski i tužilački pomoćnici.***
>
> *Akademija vodi evidenciju o sudijama, tužiocima,* ***sudijskim i tužilačkim pomoćnicima*** *koji su učestvovali u programu stalne obuke i te podatke dostavlja Visokom savetu sudstva i Državnom veću tužilaca''.*

[43] Vidi: J. Nergelius, D. Zimmermann, ''Judicial Independence in Sweden'', in: **Seibert-Fohr,** Anja (Ed.), ***Judicial Independence in Transition,*** Springer, 2012., str. 195-200.

Pored toga, pohađanje posebnih obuka trebalo bi uzeti u obzir prilikom karijernog napredovanja pomoćnika, kao što je već objašnjeno. Učešće u programima stručnog usavršavanja u organizaciji institucije nadležne za obuku u pravosuđu se posebno ceni prilikom izbora sudija na stalnu sudijsku funkciju u drugi ili viši sud, te bi analogno trebalo da važi i za karijerno napredovanje sudijskih pomoćnika.

Zakonski okvir u pogledu obuka je dobar, ali bi ga trebalo primeniti u praksi i to usvajanjem posebnog programa obuke sudijskih pomoćnika od strane Upravnog odbora Pravosudne akademije uz saglasnost Visokog saveta sudstva i uz aktivno učešće sudijskih pomoćnika u njegovoj izradi.

Neophodno je naime **organizovati adekvatne i redovne obuke za sudijske pomoćnike, koje bi unapredile njihova teorijsko znanja i praktične veštine,** te na taj način uspostaviti sveobuhvatan pristup njihovoj obuci u skladu sa Nacionalnom strategijom reforme pravosuđa.

ZAKLJUČAK

Prema trenutnom statusu sudijski pomoćnici se nalaze u kategoriji državnih službenika pod direktnom ingerencijom izvršne vlasti, tačnije Ministarstva pravde, koje propisuje merila za određivanje broja sudijskih pomoćnika, kriterijume za prijem u radni odnos i uređuje druga pitanja u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i nameštenicima. Ovakvo rešenje suprotno je elementarnom principu podele vlasti, jer predstavlja indirektan upliv izvršne vlasti nad radom sudske. Zbog toga je potrebno da svi poslovi pravosudne uprave sa Ministarstva pravde pređu na Visoki savet sudstva, a **sudijske pomoćnike je neophodno izmestiti iz kategorije državnih službenika i staviti pod ingerenciju Visokog saveta sudstva.**

Broj sudijskih pomoćnika vezuje se isključivo za broj sudija u sudu u kome su zaposleni, međutim ni ova pravila se ne primenjuju u praksi imajući u vidu da broj sudija maltene dvostruko premašuje broj sudijskih pomoćnika, što je kako nelogično, tako i finansijski neodrživo rešenje. Situacija je najlošija u osnovnim i prekršajnim sudovima koji su i najopterećeniji predmetima. Stoga je neophodno **povećati njihov broj, donošenje merila za određivanje njihovog broja staviti u nadležnost Visokog saveta sudstva, a novim merilima kao relevantan kriterijum za određivanje broja sudijskih pomoćnika, pored broja sudija uzeti i broj predmeta u radu suda.**

I **merila za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika treba kvantifikovati i učiniti što manje podložnim diskrecionom nahođenju konkursne komisije**. Postojeći kriterijumi propisani su nejasno, ostavljaju dosta prostora za diskreciono postupanje, a imajući u vidu da su doneti od strane Ministra pravde i ovde važi načelna primedba da kriterijume za izbor sudijskih pomoćnika ne treba da postavlja izvršna, već sudska vlast. Analogno izboru sudija koje vrši Visoki savet sudstva, isti organ trebalo bi da propisuje i kriterijume i merila za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika. U praksi često dolazi do preuzimanja sudijskih pomoćnika iz nižih u više sudove i mimo javnog odnosno internog konkursa, te se u takvim slučajevima i ne postavlja zakonski uslov u pogledu određenog broja godina radnog iskustva za pozicije višeg sudijskog saradnika ili sudskog savetnika, već se preuzimaju i kandidati sa kraćim radnim stažom. Ovo pomoćnike stavlja u neravnopravan položaj i otvara vrata za diskreciono postupanje i preuzimanje kandidata na osnovu ''rodbinskih, kumskih ili prijateljskih veza''. Stoga je **sistem karijernog napredovanja i prijema u radni odnos potrebno učiniti transparentnim**. **Kriterijume za prijem u radni odnos i izbor u više zvanje bi trebalo kvantitativno izraziti i njima obuhvatiti godišnje ocene pomoćnika (ako je reč o kandidatu koji je**

već zasnovao radni odnos u sudu), akademske titule, uspeh na studijama, odlike na pravosudnom ispitu, završene obuke i slično.

Sudijski pomoćnici dugi niz godina pre nego što budu izabrani za sudije, a mnogi i do kraja karijere, rade na istim pozicijama u sudu u kome su zasnovali radni odnos. Zbog loših materijalnih uslova i neizvesne mogućnosti karijernog napredovanja oni sve češće odlaze iz sudova na druga, bolje plaćena radna mesta. Zato je **neophodno utvrditi precizne korake za njihovo karijerno napredovanje**, a samim tim **uvesti i profesiju sudijskog pomoćnika kao posebnu kategoriju zaposlenih u pravosudnom sistemu Republike Srbije.** Karijerno napredovanje može biti u okviru istog suda, ili analogno napredovanju sudija, iz nižeg u viši sud. **Napredovanje u okviru istog suda bi podrazumevalo da se sudijski pomoćnici podele u više kategorija u zavisnosti od broja godina radnog iskustva, te da im u zavisnosti od kategorije u kojoj se nalaze određuju ovlašćenja, kao i zarade.** Pored toga, neophodno je izbeći situacije koje su sada prilično česte u praksi, da pomoćnici započinju svoje karijere u sudovima višeg ranga, jer sistem karijernog napredovanja podrazumeva da se prođu sve instance, od najnižih prema najvišim. Zbog toga je **potrebno i propisati različite uslove za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika u sudovima različitog ranga**.

I zarade sudijskih pomoćnika su dosta neujednačene i zavise od suda i odeljenja u kome su angažovani. Za razliku od polaznika Pravosudne akademije čije su plate procentualno vezane za plate sudija, plate sudijskih pomoćnika se određuju analogno platama ostalih državnih službenika, što ove dve kategorije lica stavlja u neravnopravan položaj. To je argument više u prilog stava da bi sudijske pomoćnike trebalo izmestiti iz kategorije državnih službenika, uskladiti im zarade i omogućiti njihovo povećanje u skladu sa njihovim karijernim napredovanjem. **Zarade sudijskih pomoćnika je potrebno povećati, staviti pod nadležnost Visokog saveta sudstva i proporcionalno uskladiti sa zaradama sudija suda u kome su zaposleni.**

Faktički poslovi koje sudijski pomoćnici obavljaju daleko premašuju postojeći zakonski okvir, koji im načelno daje mala i neprecizno određena ovlašćenja. U praksi sudijski pomoćnici obavljaju veliki broj poslova i izrađuju komplete odluke u predmetima koje su zadužili. Međutim, stvarno stanje zahteva usklađivanje sa pravnim stanjem, te je za **širenje ovlašćenja sudijskih pomoćnika i omogućavanje njihovog samostalnog postupanja** u pojedinim postupcima, neophodna izmena Ustavnih i zakonskih odredbi. Ovo je celishodno iz više razloga. Time se sudije rasterećuju tipskih i lakših predmeta, što im omogućava da se fokusiraju na one zahtevnije i komplikovanije. Na taj način se podstiče i veća samostalnost i odgovornost u radu pomoćnika, čime i sama profesija dodatno dobija na značaju i postaje privlačnija za mlade diplomirane pravnike koji ostaju u pravosuđu ne pretendujući nužno na to da postanu sudije. To omogućava i da se

predmeti brže i efikasnije rešavaju bez povećanja broja sudija, što je isplativo rešenje, kako ekonomski, tako i iz vizure svih građana.

Neophodno je propisati nove i objektivno merljive kriterijume za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika. Prema postojećem sistemu ocenjivanja sudijskih pomoćnika prava je retkost da pomoćnik ne bude ocenjen najvišom ocenom, čime i samo ocenjivanje gubi na značaju i pretvara se u puku formalnost bez nekog značaja za njihovo dalje napredovanje, a najkvalitetniji kadrovi gube se u masi prosečnih. Zbog toga je neophodno uvesti objektivnije kriterijume za vrednovanje njihovog rada, koji neće zavisiti od nahođenja predlagača ocene, već od objektivnih, realno merljivih parametara, kao što su tačan broj i kvalitet izrađenih nacrta odluka. U pogledu razlika u težini određenih predmeta, odnosno određenih odluka, kao dobar parametar može da posluži Pravilnik o vrednovanju rada sudija koji na različite načine vrednuje određene predmete. Ako se broj pomoćnika izjednači sa brojem sudija, trebalo bi i da im je mesečna norma ista, s tom razlikom da se pomoćniku vrednuje izrađen nacrt odluke. Sa druge strane kriterijumi koji se odnose na kvalitet rada sudija su neprimenjivi u odnosu na sudijske pomoćnike, jer se ovde kao parametar uzima procenat potvrđenih, odnosno ukinutih odluka. Imajući u vidi da pomoćnici izrađuju nacrte odluka koje sudije kontrolišu, kvalitet rada treba procenjivati na osnovu toga da li sudija samo potvrđuje takvu odluku svojim potpisom, da li je sam izrađuje ili je vraća pomoćniku na ispravku. Ako sudija sam preuzme odluku na izradu ili je vrati pomoćniku na ispravku, pomoćniku će biti teže da pređe mesečnu normu, jer će mu ostati manje vremena za izradu drugih odluka. U postupcima u kojima bi pomoćnici samostalno odlučivali (pod pretpostavkom da se prihvate predložene izmene), rad bi im trebalo ocenjivati na isti način kao što se ocenjuje rad sudija, dakle na osnovu postignute norme i procenta ukinutih odluka. Predloženo ''pooštravanje'' kriterijuma bi doprinelo da se napravi jasna klasifikacija u vrednovanju rada pomoćnika, te da im se najviše ocene visoko vrednuju prilikom daljeg karijernog napredovanja i prijema u sud višeg ranga.

Na kraju, **neophodno je uvesti kontinuirane obuke namenjene isključivo sudijskim pomoćnicima**. Postojeće obuke su sporadične, neobavezujuće i primarno namenjene sudijama. Pored toga učestvovanje u programima obuke nije određeno kao merilo za dalje karijerno napredovanje pomoćnika niti kao jedno od merila za ocenu stručnosti kandidata za izbor na sudijsku funkciju. Sam zakonski okvir u pogledu obuka je dobar, ali bi ga trebalo primeniti u praksi i to usvajanjem posebnog programa obuke sudijskih pomoćnika od strane Upravnog odbora Pravosudne akademije uz saglasnost Visokog saveta sudstva i uz aktivno učešće sudijskih pomoćnika u njegovoj izradi. Kontinuirano usavršavanje sudijskih pomoćnika koji obavljaju veliki deo poslova u sudovima doprinosi povećanju kvaliteta pravosuđa u celini, a samim tim i poverenju građana u sudsku vlast.

ANEKS I

PREDLOZI ZAKONSKIH IZMENA

U SVETLU NACRTA USTAVNIH AMANDMANA

USTAV REPUBLIKE SRBIJE

(''*Službeni glasnik* RS'' br. 98/2006)

Član 142. glasi:	**Član 142. je predloženo da glasi:**	**Obrazloženje:**
„Sudska vlast je jedinstvena na teritoriji Republike Srbije. Sudovi su samostalni i nezavisni u svom radu i sude na osnovu Ustava, zakona i drugih opštih akata, kada je to predviđeno zakonom, opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava i potvrđenih međunarodnih ugovora. Raspravljanje pred sudom je javno i može se ograničiti samo u skladu s Ustavom. U suđenju učestvuju sudije i sudije porotnici, na način utvrđen zakonom. Zakonom se može propisati da u određenim sudovima i u određenim stvarima sude samo sudije. Sud sudi u veću, a zakonom se može predvideti da u	*„Sudska vlast pripada sudovima, kao samostalnim i nezavisnim državnim organima.* *Sudska vlast je jedinstvena na teritoriji Republike Srbije.* *Sudske odluke donose se u ime naroda.* *Sudsku odluku može preispitivati samo zakonom predviđeni sud u zakonom određenom postupku, kao i Ustavni sud u postupku po ustavnoj žalbi.* *Raspravljanje pred sudom je javno, a javnost se može ograničiti samo u skladu sa Ustavom i zakonom.* *Sude sudije, a zakonom se može predvideti da u suđenju učestvuju sudije porotnici i sudijski pomoćnici.“*	Širenje ovlašćenja sudijskih pomoćnika da samostalno postupaju u određenim predmetima nalaže promenu ustavnog okvira. Ako Ustav već predviđa da u suđenju učestvuju sudije porotnici, kao element ''naroda'', logično je da u suđenjima treba da učestvuju i sudijski pomoćnici koji su, za razliku od porotnika, pravno obrazovana lica sa položenim pravosudnim ispitom.

određenim stvarima sudi sudija pojedinac.''		

ZAKON O UREĐENJU SUDOVA

(''*Službeni glasnik RS*'' br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011- dr. Zakon, 78/2011- dr. Zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015- dr. Zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018- odluka US, 87/2018 i 88/2018- odluka US)

Član 57. glasi:	**Član 57. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Sudsko osoblje čine sudijski pomoćnici, sudijski pripravnici i državni službenici i nameštenici zaposleni na administrativnim, tehničkim, računovodstvenim, informacionim i ostalim pratećim poslovima značajnim sa sudsku vlast. Broj sudskog osoblja određuje predsednik suda, aktom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u sudu, u skladu sa kadrovskim planom. Merila za određivanje broja sudskog osoblja utvrđuje ministar nadležan za poslove pravosuđa.	*Sudsko osoblje čine sudijski pomoćnici, sudijski pripravnici i ostalo sudsko osoblje.* *Ostalo sudsko osoblje čine državni službenici i nameštenici zaposleni na administrativnim, tehničkim, računovodstvenim, informacionim i ostalim pratećim poslovima značajnim sa sudsku vlast.* *Broj sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika određuje Visoki savet sudstva po prethodno pribavljenom predlogu predsednika suda. Merila za određivanje broja sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika donosi Visoki savet sudstva.* *Broj ostalog sudskog osoblja određuje predsednik suda, aktom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u sudu, u skladu sa kadrovskim planom. Merila*	Na ovaj način se sudijski pripravnici i pomoćnici izdvajaju iz kategorije državnih službenika i pravi se razlika između njihovog položaja za koji je nadležan Visoki savet sudstva i položaja ostalog sudskog osoblja koje ostaje pod ingerencijom ministarstva pravde. U skladu sa tim, VSS određuje broj sudijskih pripravnika i pomoćnika i donosi merila za određivanje njihovog broja

	za određivanje broja ostalog sudskog osoblja utvrđuje ministar nadležan za poslove pravosuđa.	
Član 58. glasi:	**Član 58. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Sudijski pomoćnik pomaže sudiji, izrađuje nacrte sudskih odluka, proučava pravna pitanja, sudsku praksu i pravnu literaturu, izrađuje nacrte pravnih shvatanja, usvojena pravna shvatanja priprema za objavljivanje i samostalno ili uz nadzor i uputstva sudije vrši poslove određene zakonom i Sudskim poslovnikom. Postupak prijema sudijskih pomoćnika bliže se uređuje aktom ministra nadležnog za pravosuđe.	Sudijski pomoćnik pomaže sudiji, izrađuje nacrte sudskih odluka, proučava pravna pitanja, sudsku praksu i pravnu literaturu, izrađuje nacrte pravnih shvatanja, usvojena pravna shvatanja priprema za objavljivanje, *priprema i obrađuje referate za sudiju izvestioca, priprema pravne stavove za sednice sudija, odnosno sudska odeljenja, vrši druge radnje za koje nije neophodno da ih vrše sudije* i samostalno ili uz nadzor i uputstva sudije vrši poslove određene zakonom i Sudskim poslovnikom. *Sudijski pomoćnici obavljaju i aktivnosti koje se odnose na odluke o troškovima postupka i dostavljaju naloge za plaćanje troškova, ispravljaju greške u sudskim spisima, odlučuju o angažovanju tumača i prevodilaca i izrađuju nacrte drugih procesnih rešenja uz nadzor sudije.* *Sudijski pomoćnici u zvanju sudskog savetnika sa najmanje pet godina radnog iskustva nakon položenog pravosudnog*	Ovim se znatno šire ovlašćenja sudijskih pomoćnika i ''pravno'' stanje se usaglašava sa ''faktičkim'' stanjem, imajući u vidu da u praksi pomoćnici obavljaju veliki broj poslova i mimo postojećeg zakonskog okvira. Stavom tri i četiri pomoćnicima se daje pravo da samostalno postupaju u određenim lakšim i tipskim predmetima. Na taj način sudije se rasterećuju i ostavlja im se više vremena na raspolaganju da se bave kompleksnijim predmetima, odgovornosti i značaj pomoćnika u sistemu se povećava, što doprinosi većoj efikasnosti pravosuđa u celini. Pretpostavka za to je prethodna izmena ustavnog okvira koja bi pomoćnicima omogućila samostalno postupanje. Treba naglasiti da i u ovim slučajevima pomoćnici koji samostalno vode postupak ne donose odluke (što je isključivo prerogativa sudije) već donose nacrte odluka koje sudija

	ispita su ovlašćeni da samostalno vode određene sudske postupke, ocenjuju dokaze, utvrđuju činjenice i predlažu nacrt odluke. *Sudijski pomoćnici iz stava 3 ovog člana su ovlašćeni na vođenje postupka i predlaganje nacrta odluke:* - *U parničnim postupcima u sporovima male vrednosti i sporovima zbog smetanja državine* - *U privrednim sporovima u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od _____ dinara;* - *U izvršnom postupku* - *U prekršajnom postupku pokrenutom na osnovu prekršajnog naloga* - *U vanparničnim postupcima (osim u postupcima prema porodičnom zakonu* - *Na ročištu za izricanje krivične sankcije na osnovu člana 512. ZKP* - *U krivičnom vanraspravnom veću* - *U postupku zaštite prava na suđenje u razumnom roku* - *U postupku priznanja strane sudske isprave i pružanja pravne pomoći* - *U postupku medijacije* - *U postupcima za rehabilitaciju lica* - *U postupcima po tužbama protiv novinara*	potvrđuje svojim potpisom. Lista postupaka data je *exampli causa* i otvorena je za dalje izmene.

	i medija na osnovu Zakona o javnom informisanju *- U prethodnom stečajnom postupku* *- U upravnim sporovima u kojima nije neophodno održavanje usmene rasprave* *Sudijski pomoćnici iz stava 3 ovog člana su ovlašćeni na postupanje i donošenje odluka u pojedinim postupcima I kada je to propisano posebnim zakonima.* *Na osnovu tako sprovedenog postupka sudijski pomoćnik podnosi sudiji nacrt na osnovu koga sudija može da donese odluku. Po ovlašćenju sudije sudijski pomoćnik objavljuje tako donetu odluku. Ako ne prihvati nacrt koji mu je podneo sudijski pomoćnik, sudija će sam sprovesti postupak.*	
Član 59. glasi:	**Član 59. treba da glasi**	**Obrazloženje:**
Sudijski pomoćnici stiču sledeća zvanja: sudijski saradnik, viši sudijski saradnik i sudski savetnik. Zvanje sudijskog saradnika može steći lice koje ima položeni pravosudni ispit, a zvanje višeg sudijskog saradnika lice koje posle položenog pravosudnog	*Sudijski pomoćnici stiču zvanja sudijskog saradnika, višeg sudijskog saradnika, sudskog savetnika i višeg sudskog savetnika.* *Zvanje sudijskog saradnika može steći lice koje ima položen pravosudni ispit, a višeg sudijskog saradnika lice koje posle položenog pravosudnog ispita ima*	Ovim se pravi jasnija šema karijernog napredovanja i izbegava prilično apsurdna, a u praksi neretka situacija da pomoćnici započinju svoju karijeru u sudovima više instance. Postiže se da u sudovima viših instanci rade pomoćnici sa većim radnim iskustvom, kao i da se napravi razlika u

ispita ima najmanje dve godine radnog iskustva u pravnoj struci. Zvanje sudskog savetnika može steći onaj ko ispunjava uslove za sudiju višeg suda.	*najmanje tri godina radnog iskustva u pravnoj struci.* *Zvanje sudskog savetnika može steći lice koje posle položenog pravosudnog ispita ima najmanje pet godina radnog iskustva u pravnoj struci, dok zvanje višeg sudskog savetnika može steći lice koje nakon položenog pravosudnog ispita ima najmanje osam godina radog iskustva u pravnoj struci.* *Za sudijske pomoćnike osnovnih i prekršajnih sudova mogu konkurisati lica sa položenim pravosudnim ispitom.* *Za sudijske pomoćnike višeg suda, privrednog suda i Prekršajnog apelacionog suda mogu konkurisati lica sa najmanje tri godine radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita* *Za sudijske pomoćnike apelacionog suda, privrednog apelacionog suda i Upravnog suda mogu konkurisati lica sa najmanje pet godina radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita* *Za pomoćnike u Vrhovnom kasacionom sudu mogu konkurisati lica sa najmanje osam godina radnog iskustva u pravnoj*	kategorijama i ovlašćenjima pomoćnika koji rade u istom sudu. Predložena šema bi značila da se u višem sudu, privrednom sudu i prekršajnom apelacionom sudu zapošljavaju samo viši sudijski saradnici i sudski savetnici, u apelacionom sudu, Privrednom apelacionom sudu i Upravnom sudu isključivo sudski savetnici, dok bi u Vrhovnom kasacionom sudu radili samo viši sudski savetnici, odnosno u skladu sa terminologijom iz člana 60 ZUS- savetnici Vrhovnog kasacionog suda. Stavom 7. se reguliše nesigurna pozicija sudijskih pomoćnika propisivanjem da se oni po pravilu primaju na neodređeno i to isključivo putem javnog konkursa, a samo izuzetno na određeno vreme i to pod uslovima iz stava 8. Prijemom na osnovu javnog konkursa postiže se objektivnije vrednovanje kandidata i njihovih kvalifikacija i adekvatnija kontrola takvog vrednovanja, a u skladu sa predloženim Nacrtom pravilnika o prijemu sudijskih pomoćnika.

	struci nakon položenog pravosudnog ispita. *Sudijski pomoćnici zasnivaju radni odnos na neodređeno vreme nakon sprovedenog javnog konkursa.* *Izuzetno od stava 7. ovog člana, radni odnos u sudovima bez javnog konkursa može se zasnovati na određeno vreme radi zamene odsutnog radnika do njegovog povratka na rad i privremeno povećanog obima posla najduže do šest meseci, uz prethodno pribavljenu saglasnost Visokog saveta sudstva.*	
Član 60. glasi:	**Član 60. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Sudski savetnik vrši stručne poslove značajne za sudsko odeljenje ili ceo sud. Zvanje sudskog savetnika postoji u sudovima republičkog ranga i apelacionim sudovima. U Vrhovnom kasacionom sudu postoji zvanje savetnika Vrhovnog kasacionog suda, koje se stiče u skladu sa Poslovnikom o uređenju i radu Vrhovnog kasacionog suda.	Sudski savetnik vrši stručne poslove značajne za sudsko odeljenje ili ceo sud. U Vrhovnom kasacionom sudu postoji zvanje savetnika Vrhovnog kasacionog suda, koje se stiče u skladu sa Poslovnikom o uređenju i radu Vrhovnog kasacionog suda.	Pomoćnicima u svim sudovima treba omogućiti da steknu zvanje sudskog savetnika, a time i pravo na veću zaradu. Stog bi trebalo brisati stav 2. ovog člana. Ovo je posebno opravdano ako se budućim izmenama zakona sudijskim pomoćnicima da veći stepen ovlašćenja i odgovornosti, jer su predmeti u kojima se predlaže samostalno postupanje pomoćnika mahom iz nadležnosti Osnovnog suda, pa im treba omogućiti i prelazak u više zvanje odnosno pravo na veću zaradu.

Dodati član 60a. koji bi regulisao zarade sudijskih pomoćnika	**Član 60a. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
	Sudijski saradnik ima zaradu u visini 70% od osnovne plate sudije suda u kome je zaposlen. *Viši sudijski saradnik ima zaradu u visini 75% od osnovne plate sudije suda u kome je zaposlen.* *Sudski savetnik ima zaradu u visini od 80% od osnovne plate sudije suda u kome je zaposlen.* *Viši sudski savetnik ima zaradu u visini od 90% od osnovne plate sudije suda u kome je zaposlen.*	Na taj način se plate pomoćnika procentualno vezuju za plate sudija i podstiču karijerno napredovanje pomoćnika jer prelazak u sud višeg ranga i u više zvanje automatski povlači i veću platu. Takođe se time plate sudijskih saradnika osnovnih sudova usklađuju sa platama polaznika Pravosudne akademije čime im se u nekoj meri usklađuje položaj.
Član 63. glasi:	**Član 63. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Pri ocenjivanju vrednuju se obim i kvalitet posla, savesnost i preduzimljivost. Ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika vrši se na osnovu objektivnih i jedinstvenih kriterijuma i merila. Ocene su: ''ne zadovoljava'', ''zadovoljava'', ''dobar'', ''ističe se'' i ''naročito se ističe.	Pri ocenjivanju vrednuju se obim i kvalitet posla. Ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika vrši se na osnovu objektivnih i jedinstvenih kriterijuma i merila. Ocene su: *''izuzetno uspešno'', ''uspešno'' i ''ne zadovoljava''.* Kriterijumi, merila i postupak za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika uređuju se aktom Visokog saveta sudstva.	Diskrecioni i široki kriterijumi savesnosti i preduzimljivosti su brisani i ocenjivanje pomoćnika se, analogno ocenjivanju sudija, vrši na osnovu kvantiteta i kvaliteta obavljenog posla. Takođe se ocene pomoćnika upodobljavaju sudijskim ocenama za vrednovanje rada, što je detaljnije objašnjeno i razrađeno Predlogom pravilnika o kriterijumima, merilima i postupku za

Viši sudijski saradnik čiji je rad najmanje dve godine uzastopno ocenjen sa ''naročito se ističe'' može steći zvanje sudskog savetnika i ako ne ispunjava uslove za sudiju višeg suda. Kriterijumi, merila i postupak za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika uređuju se aktom Visokog saveta sudstva.		ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika. Briše se stav 4. jer se predložene izmene odnose na ukidanje zvanja višeg sudijskog saradnika. Najviše ocene će se pomoćniku uzimati u obzir prilikom karijernog napredovanja tj. konkurisanja za viši sud, budući da na osnovu predloženog Pravilnika po ovom osnovu može da dobije najviše poena.
Član 65. glasi:	**Član 65. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Za sudijskog pripravnika prima se lice koje je završilo pravni fakultet i ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima. Sudijski pripravnik prima se u osnovni, viši, privredni i prekršajni sud. Broj sudijskih pripravnika određuje se posebno za svaki sud, aktom ministra nadležnog za pravosuđe. Pri prijemu sudijskih pripravnika naročito se vodi računa o nacionalnom sastavu stanovništva, odgovarajućoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina i poznavanju stručne pravne terminologije na jeziku nacionalne manjine, koji je u službenoj upotrebi u sudu.	*Za sudijskog pripravnika prima se lice koje je završilo pravni fakultet, položilo prijemni ispit za pripravnike i ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima.* *O broju pripravničkih mesta odlučuje Visoki savet sudstva u skladu sa potrebama sudova.* *Institucija nadležna za obuku u pravosuđu donosi Program o prijemnom ispitu.* *Sudijski pripravnik prima se u osnovni, viši, privredni i prekršajni sud.* *Postupak prijema sudijskih pripravnika bliže se uređuje aktom Visokog saveta sudstva.*	Predložene izmene su u skladu sa novousvojenim načinom prijema sudijskih pripravnika zasnovanog na obaveznoj pismenoj proveri znanja. Takođe se donošenje potrebnih akata o broju i postupku prijema sudijskih pripravnika izmešta iz nadležnosti ministarstva pravde i prebacuje u nadležnost Visokog saveta sudstva.

Postupak prijema sudijskih pripravnika bliže se uređuje aktom ministra nadležnog za pravosuđe.		
Član 69. glasi:	**Član 69. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Sudsko osoblje dužno je da savesno i nepristrasno vrši svoje poslove i čuva ugled suda. Na zasnivanje radnog odnosa i na prava, obaveze, stručno usavršavanje, ocenjivanje i odgovornosti sudskog osoblja primenjuju se propisi koji uređuju radne odnose državnih službenika i nameštenika, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.	Sudsko osoblje dužno je da savesno i nepristrasno vrši svoje poslove i čuva ugled suda. *Na zasnivanje radnog odnosa, prava, obaveze, stručno usavršavanje, ocenjivanje i odgovornost sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika, primenjuju se odredbe ovog zakona i propisi koje donosi Visoki savet sudstva.* *Na prava i obaveze sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika koja nisu uređena ovim zakonom, primenjuju se odredbe zakona kojim se regulišu radni odnosi.*Na zasnivanje radnog odnosa i na prava, obaveze, stručno usavršavanje, ocenjivanje i odgovornosti *ostalog* sudskog osoblja primenjuju se propisi koji uređuju radne odnose državnih službenika i nameštenika, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.	Predložene izmene u skladu su sa tendencijom izmeštanja sudijskih pripravnika i pomoćnika iz kategorije državnih službenika.
Član 72. stav 1. glasi:	**Član 72. stav 1. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**

Visoki savet sudstva vodi lični list za svakog sudiju, sudiju porotnika i zaposlenog u sudu.	Visoki savet sudstva vodi lični list za svakog sudiju, sudiju porotnika, *sudijskog pomoćnika, svršenog polaznika programa početne obuke na Pravosudnoj akademiji* i zaposlenog u sudu.	Ovim se usklađuje izdvajanje sudijskih pomoćnika iz kategorije ''ostalih zaposlenih'', kao i pravne norme sa faktičkim stanjem, s obzirom da VSS već vodi lične listove polaznika Pravosudne akademije.
Član 73. glasi:	**Član 73. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Lični list sudije sadrži ime i prezime, ime roditelja, mesto, dan, mesec i godinu rođenja, podatke o prebivalištu, završenom pravnom fakultetu, uspehu na studijama, pripravničkoj praksi, pravosudnom ispitu, kretanju u službi, datumu navršenja radnog veka, ocenama rada, upućivanju na rad u drugi sud, udaljavanju sa dužnosti, disciplinskim merama, vođenim krivičnim postupcima, prestanku dužnosti, objavljenim stručnim i naučnim radovima, znanju stranih jezika, imovinskom stanju, stambenim prilikama i druge podatke vezane za rad i položaj sudije. Lični list sudije porotnika i zaposlenog sadrži ime i prezime, podatke o rođenju, prebivalištu, završenoj školi, zvanju ili zanimanju, ocenama rada, kretanju u službi i znanju	Lični list sudije sadrži ime i prezime, ime roditelja, mesto, dan, mesec i godinu rođenja, podatke o prebivalištu, završenom pravnom fakultetu, uspehu na studijama, pripravničkoj praksi, pravosudnom ispitu, kretanju u službi, datumu navršenja radnog veka, ocenama rada, upućivanju na rad u drugi sud, udaljavanju sa dužnosti, disciplinskim merama, vođenim krivičnim postupcima, prestanku dužnosti, objavljenim stručnim i naučnim radovima, znanju stranih jezika, imovinskom stanju, stambenim prilikama i druge podatke vezane za rad i položaj sudije. *Lični list sudijskog pomoćnika i svršenih akademaca Pravosudne akademije sadrži ime i prezime, ime roditelja, mesto, dan, mesec i godinu rođenja, podatke o prebivalištu, završenom*	Širenje podataka koji se unose u sadržinu ličnog lista je opravdano za buduća karijerna napredovanja pomoćnika ili konkurisanje na sudijsku funkciju. U tom slučaju, kandidat neće morati posebno da dostavlja potrebne dokaze o svim relevantnim kvalifikacijama, već će ti podaci biti dostupni iz same sadržine ličnog lista. Takođe se pravo uvida u lični list ne daje samo sudijama, već svim licima u pogledu kojih se lični list vodi, a što je u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka.

stranih jezika. Organi koji imaju podatke koji se upisuju u lični list dužni su da ih dostave Visokom savetu sudstva. Sudija ima pravo uvida u svoj lični list i pravo prigovora Visokom savetu sudstva na njegovu sadržinu. Bližu sadržinu i obrazac ličnih listova iz st. 1. i 2. ovog člana propisuje Visoki savet sudstva.	*pravnom fakultetu, uspehu na studijama, pripravničkoj praksi, pravosudnom ispitu, završenoj početnoj obuci na Pravosudnoj akademiji, odnosno Posebnom programu obuke na Pravosudnoj akademiji, kretanju u službi, ocenama rada, udaljavanju sa rada, disciplinskim merama, vođenim krivičnim postupcima, prestanku radnog odnosa, objavljenim stručnim i naučnim radovima,* *pohađanju obuka, znanju stranih jezika i druge podatke vezane za rad pomoćnika* Lični list sudije porotnika i zaposlenog sadrži ime i prezime, podatke o rođenju, prebivalištu, završenoj školi, zvanju ili zanimanju, ocenama rada, kretanju u službi i znanju stranih jezika. Organi koji imaju podatke koji se upisuju u lični list dužni su da ih dostave Visokom savetu sudstva. *Lica iz stava 1., 2. i 3. ovog člana* imaju pravo uvida u svoj lični list i pravo prigovora Visokom savetu sudstva na njegovu sadržinu. Bližu sadržinu i obrazac ličnih listova iz st. 1. i 2.	

	ovog člana propisuje Visoki savet sudstva.	
Ubaciti:	***Prelazne i završne odredbe Zakona o izmenama ZUS:***	
	Visoki savet sudstva donosi merila za određivanje broja sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika, pravilnik kojim se uređuje prijem u radni odnos sudijskih saradnika i sudijskih pripravnika, pravilnik kojim uređuje položaj i dužnost sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika, u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.	

ZAKON O VISOKOM SAVETU SUDSTVA

(*"Službeni glasnik* RS", br. 116/2008, 101/2010, 88/2011 i 106/2015)

Član 13. glasi:	**Član 5. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Savet: ... - utvrđuje program početne obuke za sudije; - donosi Etički kodeks; - određuje broj sudija i sudija porotnika za svaki sud; - obavlja poslove pravosudne uprave iz svoje nadležnosti;	Savet: ... - utvrđuje program početne obuke za sudije; - donosi Etički kodeks; - određuje broj sudija, sudija porotnika, *sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika* za svaki sud;	O broju sudijskih pomoćnika i pripravnika ne treba da odlučuje izvršna vlast, tj. Ministarstvo pravde, već Visoki savet sudstva. Prilikom određivanja broja pomoćnika i pripravnika u obzir treba uzeti ne samo

...	- obavlja poslove pravosudne uprave iz svoje nadležnosti; ...	broj sudija već i broj predmeta u radu suda.

ZAKON O PRAVOSUDNOJ AKADEMIJI

(*"Službeni glasnik RS"* br. 104/2009)

Član 5. glasi:	**Član 5. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Akademija: - organizuje i sprovodi prijemni ispit za početnu obuku; - organizuje i sprovodi početnu obuku; - organizuje i sprovodi stalnu obuku sudija i tužilaca; - organizuje i sprovodi obuku predavača i mentora;	Akademija: - organizuje i sprovodi prijemni ispit za početnu obuku; - organizuje i sprovodi početnu obuku; - organizuje i sprovodi stalnu obuku sudija i tužilaca**,** *- organizuje i sprovodi stalnu obuku sudijskih i tužilačkih pomoćnika* - organizuje i sprovodi obuku predavača i mentora; **....**	Ideja je uvođenje stalnih obuka namenjenih ***isključivo*** sudijskim pomoćnicima.
Član 42. glasi:	**Član 42. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Korisnici stalne obuke su sudije i tužioci. Akademija vodi evidenciju o sudijama i tužiocima koji su učestvovali u programu stalne obuke i te podatke dostavlja Visokom savetu sudstva i Državnom veću tužilaca''	Korisnici stalne obuke su sudije, tužioci i *sudijski i tužilački pomoćnici.* Akademija vodi evidenciju o sudijama, tužiocima, *sudijskim i tužilačkim pomoćnicima* koji su učestvovali u programu stalne obuke i te podatke	Izmena je predložena takođe u cilju tendencije za uvođenjem kontinuiranih obuka namenjenih sudijskim pomoćnicima. Postojeći zakonski okvir predviđa organizovanje posebnih obuka namenjenih njima, ali ga je potrebno primeniti u

	dostavlja Visokom savetu sudstva i Državnom veću tužilaca.	praksi i obuke učiniti stalnim, analogno obukama koje se organizuju za sudije i tužioce.

ZAKON O DRŽAVNIM SLUŽBENICIMA

(*'Službeni glasnik RS''* br. 79/2005, 81/2005-ispr., 83/2005-ispr., 64/2007, 67/2007-ispr, 116/2008, 104/2009, 99/2014, 94/2017 i 95/2018)

Član 2. stav 2. glasi:	**Član 2. stav 2. treba da glasi:**	**Obrazloženje:**
Državni službenici nisu narodni poslanici, predsednik Republike, sudije Ustavnog suda, članovi vlade, sudije, javni tužioci, zamenici javnih tužilaca i druga lica koja na funkciju bira Narodna Skupština ili postavlja Vlada, kao i lica koja prema posebnim propisima imaju položaj funkcionera.	*Državni službenici nisu narodni poslanici, predsednik Republike, sudije Ustavnog suda, članovi vlade, sudije, javni tužioci, zamenici javnih tužilaca i druga lica koja na funkciju bira Narodna Skupština ili postavlja Vlada,* ***sudijski pomoćnici****, kao i lica koja prema posebnim propisima imaju položaj funkcionera.*	Svrstavanje sudijskih pomoćnika u kategoriju državnih službenika stavlja ih pod ingerenciju Ministarstva pravde, što znači indirektno uplitanje izvršne vlasi u rad sudske i suprotno je elementarnim demokratskim principima podele vlasti. Zbog toga je sudijske pomoćnike neophodno izmestiti iz kategorije državnih službenika i staviti ih pod nadležnost Visokog Saveta sudstva.

PREDLOG PRAVILNIKA O POSTUPKU PRIJEMA SUDIJSKIH POMOĆNIKA

Član 1.

Ovim pravilnikom se propisuje postupak prijema sudijskih pomoćnika u sudove.

Član 2.

Visoki savet sudstva oglašava javni konkurs za popunu slobodnih radnih mesta sudijskih pomoćnika u ''Službenom glasniku Republike Srbije'', dnevnom listu ''Politika'' i na svojoj internet stranici.

Oglas o javnom konkursu sadrži podatke o sudovima za koje se raspisuje konkurs, broj i zvanje sudijskih pomoćnika koji se biraju, uslove za zaposlenje, roku za podnošenje prijava i druge podatke od značaja za sprovođenje javnog konkursa.

Prijave se podnose sudu u kome je raspisan konkurs.

Član 3.

Predsednik suda u kome je raspisan javni konkurs određuje članove Komisije za prijem pomoćnika (u daljem tekstu: Konkursna komisija).

Konkursnu komisiju čini troje sudija tog suda od kojih jedan obavezno mora biti iz oblasti prava u kojoj se vrši popuna slobodnog radnog mesta.

Član 4.

Konkursna komisija odbacuje neblagovremene, nedopuštene, nerazumljive ili nepotpune prijave i prijave uz koje nisu priloženi svi potrebni dokazi.

Član 5.

Za sudijske pomoćnike osnovnih i prekršajnih sudova mogu konkurisati lica sa položenim pravosudnim ispitom.

Za pomoćnike viših sudova, privrednih sudova i Prekršajnog apelacionog suda lica sa najmanje tri godine radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita

Za pomoćnike u apelacionim sudovima, privrednom apelacionom sudu i Upravnom sudu mogu konkurisati lica sa najmanje pet godina radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita

Za pomoćnike u Vrhovnom kasacionom sudu mogu konkurisati lica sa najmanje osam godina radnog iskustva u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita.

Član 6.

U postupku odlučivanja o kandidatima zabranjena je diskriminacija po bilo kom osnovu, vodi se računa o nacionalnom sastavu stanovništva, odgovarajućoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina i poznavanju stručne pravne terminologije na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Kriterijumi i merila za prijem u radni odnos

Član 7.

U postupku za prijem pomoćnika vrednuju se stručne osposobljenosti, znanja i veštine kandidata.

Stručne osposobljenosti, znanja i veštine kandidata ocenjuju se na osnovu razgovora sa konkursnom komisijom, uspeha kandidata na akademskih studijama i pravosudnom ispitu, ocene dotadašnjeg rada, učešće u programima stručnog usavršavanja u organizaciji institucije nadležne za obuku u pravosuđu i objavljenim stručnim i naučnim radovima

Član 8.

Konkursna komisija određuje vreme i mesto održavanja razgovora sa kandidatima i o tome obaveštava kandidate najmanje deset dana pre održavanja razgovora.

Obaveštavanje o datumu i mestu održavanja razgovora dostavlja se kandidatu na adresu koja je označena u prijavi.

Konkursna komisija pre razgovora sa kandidatima utvrđuje pitanja koja se postavljaju svim kandidatima po istom redosledu.

Pitanja se odnose na motivisanost kandidata na rad u pravosuđu, dosadašnji rad i vrstu poslova koje je kandidat obavljao nakon položenog pravosudnog ispita, komunikativnost i sposobnost predstavljanja.

Svaki član konkursne komisije kandidata može da oceni sa 0, 10 ili 20 poena.

Ocena kandidata na razgovoru dobija se tako što se izračuna zbirna vrednost ocene koju je dao svaki član Konkursne komisije.

Član 9.

U slučaju većeg broja prijavljenih kandidata, konkursna komisija može da odredi pismenu proveru njihovih osposobljenosti, znanja i veština.

Provera se vrši na osnovu pismenog rada koji zahteva kratku analizu određenog slučaja ili izradu nacrta odluke iz oblasti koju zada konkursna komisija. Cilj provere je da se utvrdi veština logičkog i analitičkog zaključivanja kandidata.

Pismeni rad je anoniman i vrši se pod šifrom.

Članovi konkursne komisije ocenjuju pismene radove ocenama od 1 do 5. Usmeni razgovor će se održati samo sa onim kandidatima koji na pismenom radu ostvare ocenu 3 i više.

Član 10.

Uspeh kandidata na akademskim studijama i pravosudnom ispitu vrednuje se na sledeći način:

Prosečna ocena na osnovnim akademskim studijama	Broj poena
9,00-10,00	30
8,00-9,00	20
7,00-8,00	10
6,00-7,00	0
Završene Master ili specijalističke studije	dodatnih 20 poena
Svaka odlika na pravosudnom ispitu	dodatnih 5 poena

Ocene rada se vrednuju tako što kandidat za svaku godinu rada u sudu u kojoj je ocenjen sa ''izuzetno uspešan'' dobija dodatnih 15 poena, a u svakoj godini u kojoj je ocenjen sa ''uspešan'' dobija dodatnih 10 poena.

Za svako učešće u programima stručnog usavršavanja organizovano od strane institucije nadležne za obuku u pravosuđu kandidat dobija dodatnih pet poena po obuci.

Za svaki objavljeni stručni i naučni rad kandidat dobija dodatnih 5 poena.

Član 11.

Rezultat kandidata se dobija tako što se izračuna ukupna vrednost poena kojima je kandidat vrednovan.

Rezultati kandidata javno se objavljuju na internet stranici suda.

Konkursna komisija je dužna da navede broj poena koje je kandidat ostvario po svakom od propisanih kriterijuma kao i ukupan rezultat.

U slučaju da više kandidata ima jednak rezultat, konkursna komisija može da ponovi razgovor sa njima kako bi odredila koji od njih najviše odgovara zahtevima radnog mesta.

Član 12.

Na utvrđeni broj bodova, kandidat ima pravo da istakne prigovor Visokom savetu sudstva u roku od tri dana od dana objavljivanja rezultata kandidata na internet stranici suda.

Visoki savet sudstva odlučuje o prigovorima u roku od 8 dana od dana isteka roka za podnošenje prigovora.

PREDLOG PRAVILNIKA O KRITERIJUMIMA, MERILIMA I POSTUPKU ZA OCENJIVANJE RADA SUDIJSKIH POMOĆNIKA

Član 1.

Ovim pravilnikom uređuje se svrha, kriterijumi, merila i postupak za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika.

Član 2.

Svrha ocenjivanja rada sudijskih pomoćnika je objektivno i nepristrasno utvrđivanje uspešnosti rada sudijskih pomoćnika, očuvanje i unapređenje stručnosti i osposobljenosti sudijskih pomoćnika, podsticanje sudijskih pomoćnika u ostvarivanju najboljih rezultata rada, kao i poboljšanje efikasnosti rada sudova.

Član 3.

Rad sudijskog pomoćnika ocenjuje se jednom godišnje, za period od 1. januara do 31. decembra.

Mišljenje o radu sa predlogom ocene sudijskog pomoćnika daje sednica odeljenja u koje je sudijski pomoćnik raspoređen ili sudija ili veće s kojim sudijski pomoćnik radi, ako nije raspoređen u odeljenje suda (Predlagač ocene).

Rad sudijskog pomoćnika ocenjuje predsednik suda, po pribavljenom mišljenju predlagača ocene.

Predsednik suda najkasnije do kraja februara tekuće godine donosi rešenje kojim se određuje ocena rada sudijskog pomoćnika.

Član 4.

Rad sudijskog pomoćnika koji je u toku kalendarske godine radio kraće od šest meseci, ne ocenjuje se za tu godinu.

Ocenjuje se rad sudijskog pomoćnika koji je primljen u radni odnos na određeno vreme.

Član 5.

Pre isteka perioda ocenjivanja rad sudijskog pomoćnika se ocenjuje na lični zahtev, ukoliko je radio duže od šest meseci u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva.

Sudijski pomoćnik se ocenjuje pre isteka perioda za ocenjivanje u slučaju:

-prestanka radnog odnosa

-konkursa za izbor na drugo radno mesto

- dužeg odsustvovanja.

Kriterijumi za ocenjivanje

Član 6.

Vrednovanje rada sudijskih pomoćnika izražava se ocenom.

Ocene pomoćnika su ''izuzetno uspešno'', ''uspešno'' i ''ne zadovoljava''.

Član 7.

Kriterijumi za vrednovanje rada su kvalitet i kvantitet izrađenih nacrta odluka.

Merila za vrednovanje kvaliteta rada su vreme i kvalitet izrađenih nacrta odluka.

Merilo za vrednovanje kvantiteta rada je broj izrađenih nacrta odluka u skladu sa mesečnom normom i ukupnim brojem rešenih predmeta u sudu.

Član 8.

Kvantitet (učinak) rada sudijskog pomoćnika se vrednuje na osnovu broja nacrta odluka koje sudijski pomoćnik završi u toku meseca u odnosu na broj koji bi trebalo da završi-mesečnu normu.

Mesečna norma iz stava 1. ovog člana se odnosi na meritorne nacrte odluka, dok se pet ostalih nacrta odluka računaju kao jedan meritoran nacrt odluke.

Tri nacrta odluke u predmetima na zaštitu prava na suđenje u razumnom roku donetih po prigovoru radi ubrzanja postupka i žalbi, računaju se kao jedan meritoran nacrt odluke.

Dva nacrta odluke u vezi zaključenja sporazuma o rešavanju spora posredovanjem računaju se kao jedan meritoran nacrt odluke.

Ukoliko sudijski pomoćnik ne može da ispuni mesečnu normu zbog nedovoljnog broja predmeta u sudu, ceni se ukupan broj izrađenih nacrta odluka u odnosu na ukupan broj predmeta u radu suda.

Ukoliko sudijski pomoćnik izrađuje nacrte odluka u predmetima različite vrste, kvantitet rada se utvrđuje zbirom ostvarenog procenta za svaku vrstu izrađenog nacrta odluke u odnosu na mesečnu normu u tim materijama.

Predlagač ocene uzima u obzir i sve vrste izrađenih nacrta odluka koji nisu obuhvaćeni ovim Pravilnikom, a predviđeni su Sudskim poslovnikom i zakonom.

Član 9.

Mesečna norma je:

1. U osnovnom sudu:

- krivični K - 14;
- parnični P - 20;
- radni sporovi P1 - 20;
- porodični sporovi P2 - 25;
- vanparnični postupci R1 i R2 - 27;
- R 3 - 150;
- ostavina - 100;
- izvršni I - 50;
- Iv - 500;
- Ipv i - 80;
- Ipv iv - 100.

2. U višem sudu:

- krivični K - 6;
- Kž, Kž1 i Kž2 - 30;
- Kv - 50;
- pripremni i postupak prema maloletnicima Kim i Km - 10;
- prvostepeni parnični P , P1, P2, P3 i P4 - 12;
- drugostepeni parnični Gž - 32;
- drugostepeni parnični Gž1 i Gž2 - 37;
- rehabilitacija Reh - 14.

3. U apelacionom sudu:

- drugostepeni krivični predmeti Kž1 - 12;
- Kžm, Kžm1 i Kžm2 - 15;
- drugostepeni krivični predmeti Kž2 - 20;
- drugostepeni parnični predmeti Gž i Gž3 - 20;
- drugostepeni parnični predmeti Gž1 i Gž2 - 23;
- rehabilitacije Reh ž - 12.

4. U privrednom sudu:

- parnični P, P1 i P2 - 20;
- privredni prestupi Pk, Pki i Pkr - 25;
- stečaj St - 2;
- izvršni i vanparnični predmeti I, Iv, Ipv (I), Ipv(Iv), R, Fi - 180.

5. U Privrednom apelacionom sudu:

- u drugostepenom postupku Pž i Pvž - 25;
- privredni prestupi Pkž - 25.

6. U prekršajnom sudu:

- Pr predmeta - 60;
- Prm - 50;
- Pri - 250;
- Zamolnice - 200.

7. U Prekršajnom apelacionom sudu:

- Pru - 40;
- Prž predmeta - 40;
- Pržm - 40.

8. U Upravnom sudu:

- U, Ui, Up, Ur, Už, Uo, Uv i Uip - 25.

Član 10.

Sudijskim pomoćnicima angažovanim u sudskoj upravi u sudovima do 15 sudija norma se umanjuje za 30 %, u sudovima do 16 do 30 sudija norma se umanjuje za 70 %, a u sudovima preko 30 sudija sudijski pomoćnici nisu vezani normom.

Sudijskim pomoćnicima koji obavljaju poslove sudske prakse norma se umanjuje za 30 %.

Član 11.

Merilo za vrednovanje kvantiteta (učinka) rada sudijskih pomoćnika- mesečna norma, vrednuje se:

- Ukoliko je završio preko mesečne norme 20 % i više- ''izuzetno uspešno''
- Ukoliko je završio mesečnu normu ili preko mesečne norme do 20 % ili ispod mesečne norme do 20 % - ''uspešno''
- Ukoliko je završio ispod mesečne norme 20 % i više- ''ne zadovoljava''

Član 12.

Ako je pomoćnik zaposlen u sudu sa nedovoljnim brojem i prilivom predmeta, za merilo vrednovanja kvantiteta sudijskog pomoćnika uzima se broj ukupno izrađenih nacrta odluka u odnosu na ukupan broj predmeta u radu i vrednuje se:

- Ukoliko je završio iznad 80 % nacrta odluka od ukupnog broja predmeta u radu veća u kome je raspoređen- ''izuzetno uspešan''
- Ukoliko je završio od 65% do 80% nacrta odluka od ukupnog broja predmeta u radu veća u kome je raspoređen- ''uspešno''
- Ukoliko je završio ispod 65 %- ''ne zadovoljava''.

Član 13.

Merilo kvaliteta rada sudijskog pomoćnika je kvalitet i vreme izrađenog nacrta odluke, koje proverava predlagač ocene.

Ako sudija predlagač ocene prihvati i potpiše nacrt odluke izrađen od strane sudijskog pomoćnika odluka mu ulazi u mesečnu normu.

Ako sudija predlagač ocene ne prihvati nacrt odluke izrađen od strane sudijskog pomoćnika i sam uzme predmet u rešavanje, odluka ne ulazi u mesečnu normu sudijskog pomoćnika.

Ako sudija predlagač ocene vrati nacrt odluke sudijskom pomoćniku na ispravku, odluka mu ulazi u mesečnu normu tek ako je sudija, nakon ispravke prihvati svojim potpisom.

Član 14.

U predmetima u kojima su sudijski pomoćnici ovlašćeni da postupaju samostalno u skladu sa članom 58 stav 3 Zakona o uređenju sudova, kvalitet odluka im se vrednuje na osnovu broja potvrđenih odluka i vremena izrade odluke.

Procenat ukinutih odluka po pravnom leku koji se izražava procentom ukinutih odluka u odnosu na ukupan broj donetih odluka u ocenjivanom periodu vrednuje se:

- Ukinuto do 5 % odluka ''izuzetno uspešno''
- Ukinuto od 5% do 15 % ''uspešno''
- Ukinuto iznad 15 % ''ne zadovoljava''

Vreme izrade odluka;

- Ukoliko je iznad 80% odluka izrađeno u roku od 30 dana, a ostale odluke u roku od 60 dana - ''izuzetno uspešan''
- Ukoliko je od 55% do 80 % odluka izrađeno u roku od 30 dana, a ostale odluke u roku od 60 dana- ''uspešan''
- Ukoliko pomoćnik nije ispunio ova merila- ''ne zadovoljava''.

Član 15.

Predlagač ocene u šestomesečni izveštaj o vrednovanju unosi tačan broj nacrta odluka izrađenih od strane pomoćnika i ocenu.

Nakon šestomesečnog vrednovanja rada, predlagač ocene upoznaje sudijskog pomoćnika sa rezultatima vrednovanja, obavlja razgovor sa njim i unosi njegove primedbe u izveštaj o vrednovanju.

Član 16.

Rad sudijskog pomoćnika koji je godišnjim rasporedom poslova raspoređen da u periodu ocenjivanja radi sa više sudija ili u više veća ili odeljenja vrši se tako što svaki sudija odnosno svako veće ili odeljenje unosi tačan broj nacrta odluka izrađenih od strane pomoćnika i ocenu.

Konačna ocena određuje se podelom zbira pojedinačnih ocena sa brojem sudija odnosno veća ili odeljenja koja su ocenjivala pomoćnika.

U slučaju iz stava 1 ovog člana se ocena ''izuzetno uspešno'' kvantitativno izražava sa 100 poena, ocena ''uspešno'' sa 50 poena a ocena ''ne zadovoljava'' sa 0 poena.

Ako konačna kvantitativna ocena iznosi od 80 do 100 poena pomoćnik se ocenjuje sa ''izuzetno uspešno''.

Ako konačna kvantitativna ocena iznosi od 50 do 80 poena, pomoćnik se ocenjuje sa ''uspešno''.

Ako konačna kvantitativna ocena iznosi ispod 50 poena, pomoćnik se ocenjuje sa ''ne zadovoljava''

Član 17.

U slučaju promene predlagača ocene u periodu ocenjivanja, prethodni predlagač ocene je obavezan da sačini izveštaj o vrednovanju za period u kome je bio predlagač ocene.

Izveštaj o ocenjivanju, po isteku perioda ocenjivanja, priprema novi predlagač, pri čemu uzima u obzir izveštaj o vrednovanju prethodnog predlagača.

Član 18.

Izveštaj o radu pomoćnika i mišljenje o predlogu ocene dostavlja se predsedniku suda radi ocenjivanja sudijskog pomoćnika, najkasnije do 1. februara tekuće godine.

Predsednik suda donosi rešenje o oceni sudijskog pomoćnika najkasnije do 28. februara tekuće godine.

Na rešenje o oceni sudijski pomoćnik ima pravo da uloži prigovor radnom telu Visokog saveta sudstva-Komisiji za odlučivanje o prigovoru na rešenje o oceni sudijskog pomoćnika u roku od 15 dana od dana prijema rešenja o oceni.

Član 19.

Sudijski pomoćnik kome je konačnim rešenjem određena ocena ''ne zadovoljava'' upućuje se na posebnu obuku.

Odluku o upućivanju na posebnu obuku donosi predsednik suda.

Član 20.

Izveštaj o radu pomoćnika i konačna ocena se objavljuje u godišnjem izveštaju suda na internet stranici suda.

U izveštaj o radu se unosi ukupan broj izrađenih nacrta odluka uz oznaku vrste predmeta u kojima su izrađeni nacrti odluka.

Član 21.

Ocena rada se unosi u lični list sudijskog pomoćnika.

PREDLOG PRAVILNIKA O DISCIPLINSKOJ ODGOVORNOSTI SUDIJSKIH POMOĆNIKA I SUDIJSKIH PRIPRAVNIKA

Pojam

Član 1.

Sudijski pomoćnik i sudijski pripravnik je disciplinski odgovoran za povrede dužnosti iz radnog odnosa.

Odgovornost za krivično delo ili prekršaj ne isključuje disciplinsku odgovornost.

Vrste disciplinskih prekršaja

Član 2.

Disciplinski prekršaji su:

- nepoštovanje radnog vremena (učestalo kašnjenje, neopravdano odsustvovanje u toku radnog vremena ili raniji odlazak s rada);

- nesavesno čuvanje službenih spisa ili podataka;

- neopravdan izostanak s rada jedan radni dan;

- neopravdano neobaveštavanje predsednika suda o razlozima sprečenosti za dolazak na rad

- očigledno nekorektno postupanje prema sudijama, zaposlenima u sudu i učesnicima u sudskim postupcima

- prihvatanje poklona suprotno propisima koji regulišu sukob interesa

- upuštanje u neprimerene odnose sa strankama ili njihovim pravnim zastupnicima u postupku koji vodi ili u kome izrađuje nacrt odluke

- davanje komentara o sudskim odlukama, postupcima ili predmetima u sredstvima javnog informisanja na način suprotan zakonu i Sudskom poslovniku

- neopravdano nepohađanje programa obuke na koje je upućen

- povreda načela nepristrasnosti ili političke neutralnosti ili izražavanje i zastupanje političkih uverenja u sudu

- neprijavljivanje interesa koji sudijski pomoćnik ili s njime povezano lice može imati u vezi sa postupkom koji vodi ili u kome izrađuje nacrt odluke

- dolazak na rad u alkoholisanom stanju ili pod uticajem drugih opojnih sredstava, odnosno uživanje alkohola ili drugih opojnih sredstava u toku radnog vremena;

- ometanje stranaka u ostvarivanju prava i interesa pred sudom;

Težak disciplinski prekršaj postoji ako je usled izvršenja disciplinskog prekršaja iz stava 1. ovog člana došlo do ozbiljnog poremećaja u obavljanju radnih zadataka ili do narušavanja ugleda suda, kao i u slučaju ponovljenog disciplinskog prekršaja.

Pod ponovljenim disciplinskim prekršajem iz stava 2. ovog člana smatra se dva puta utvrđena odgovornost sudijskog pomoćnika ili sudijskog pripravnika za disciplinski prekršaj.

Disciplinske sankcije

Vrste

Član 3.

Disciplinske sankcije su javna opomena, umanjenje plate od 20% do 30% do šest meseci, ili u slučaju ponovljenog vršenja težeg disciplinskog prekršaja iz člana 2. stav 2., prestanak radnog odnosa.

Trenutak prestanka radnog odnosa

Član 4.

Sudijskom pomoćniku i pripravniku kome je izrečena disciplinska kazna prestanka radnog odnosa prestaje radni odnos danom konačnosti rešenja kojim je disciplinska kazna izrečena.

Disciplinski postupak

Pokretanje

Član 5.

Disciplinski postupak pokreće predsednik suda, na osnovu disciplinske prijave.

Svako lice zaposleno u sudu koji sazna za učinjenu povredu dužnosti iz radnog odnosa može predsedniku suda da podnese disciplinsku prijavu.

Predsednik suda može da odbaci disciplinsku prijavu kao neosnovanu ili da je prihvati i donese zaključak o pokretanju disciplinskog postupka.

Disciplinski postupak pokreće se pismenim zaključkom, koji se dostavlja sudijskom pomoćniku

Sudijski pomoćnik ima pravo, u roku od osam dana od dana prijema zaključka o pokretanju disciplinskog postupka da dostavi pismeno izjašnjenje o povredi dužnosti iz radnog odnosa navedenoj u zaključku.

Vođenje

Član 6.

Disciplinski postupak vodi i o disciplinskoj odgovornosti odlučuje disciplinska komisija.

Predsednik suda imenuje disciplinsku komisiju od tri člana, koju čini dvoje sudija i jedan sudijski pomoćnik.

Svaki član disciplinske komisije ima svog zamenika.

Mandat članova disciplinske komisije traje dve godine.

Usmena rasprava

Član 7.

Disciplinski postupak je hitan i zatvoren za javnost.

Sudijski pomoćnik ima pravo da se upozna sa predmetom i pratećom dokumentacijom i da sam ili preko zastupnika pruži objašnjenja i dokaze za svoje navode.

Sudijski pomoćnik ima pravo da svoje navode usmeno izloži pred Disciplinskom komisijom, a može i da dostavi pismenu odbranu.

Rasprava može da se održi i bez prisustva sudijskog pomoćnika ako za to postoje važni razlozi, a sudijski pomoćnik je na raspravu uredno pozvan.

Izbor i odmeravanje disciplinske kazne

Član 8.

Pri izboru i odmeravanju disciplinske kazne vodi se računa o stepenu odgovornosti sudijskog pomoćnika, težini posledica povrede dužnosti i subjektivnim i objektivnim okolnostima pod kojima je povreda dužnosti izvršena.

Udaljenje s rada

Razlozi za udaljenje i postupak udaljenja

Član 9.

Sudijski pomoćnik protiv koga je pokrenut krivični postupak zbog krivičnog dela učinjenog na radu ili u vezi s radom ili disciplinski postupak zbog teže povrede dužnosti može da se udalji s rada do okončanja krivičnog, odnosno disciplinskog postupka ako bi njegovo prisustvo na radu štetilo interesu suda ili ometalo vođenje disciplinskog postupka.

Rešenje o udaljenju s rada donosi predsednik suda.

Rešenje o udaljenju s rada opoziva se, po službenoj dužnosti ili na predlog sudijskog pomoćnika, ako prestanu razlozi zbog kojih je doneseno.

Protiv odluke disciplinske komisije i rešenja o udaljenju sa rada, sudijski pomoćnik može da izjavi žalbu Visokom savetu sudstva u roku od osam dana od dana dostavljanja odluke.

Odluke Visokog saveta sudstva

Član 10.

Visoki savet sudstva je dužan da o žalbi odluči u roku od 30 dana od dana dostavljanja žalbe.

Visoki savet sudstva može da potvrdi ili da preinači prvostepenu odluku.

Odluka Visokog saveta sudstva je konačna.

Disciplinska kazna izrečena konačnim rešenjem upisuje se u lični list sudijskog pomoćnika.

Disciplinska kazna briše se iz ličnog lista ako sudijskom pomoćniku ne bude izrečena nova disciplinska kazna u naredne dve godine od izrečene disciplinske kazne.

Zastarelost

Član 11.

Pokretanje disciplinskog postupka zastareva istekom jedne godine od izvršene povrede.

Vođenje disciplinskog postupka zastareva istekom jedne godine od pokretanja disciplinskog postupka.

ANEKS II

USAID Projekat vladavine prava

ANALIZA STAVOVA SUDIJSKIH POMOĆNIKA O NJIHOVOM POLOŽAJU I USLOVIMA RADA

Contract: AID-169-C-17-00005

ANALIZA STAVOVA SUDIJSKIH POMOĆNIKA O NJIHOVOM POLOŽAJU I USLOVIMA RADA

Ova publikacija je izrađena za potrebe Američke agencije za međunarodni razvoj od strane Development Professionals, Inc. Stavovi izraženi u okviru ove publikacije ne moraju nužno odražavati stavove Američke agencije za međunarodni razvoj ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Uvod

USAID Projekat vladavine prava – USAID Rule of Law Project (u daljem tekstu: ROL projekat) je u saradnji sa Udruženjem sudijskih i tužilačkih pomoćnika (u daljem tekstu: USTP) u toku meseca novembra 2017. godine, sproveo istraživanje o stavovima sudijskih pomoćnika o njihovom statusu, položaju i uslovima rada. Ovo istraživanje je značajno za ocenu trenutnog položaja sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu Republike Srbije iz njihove lične i profesionalne perspektive.

Istraživanje je sprovedeno putem anonimnog upitnika koji sadrži 21 pitanje. Pitanja su grupisana tako da se odnose na položaj sudijskih pomoćnika, mogućnost napredovanja u karijeri, uslove rada, postupak ocenjivanja, stručno usavršavanje i pristup sudskoj praksi.

Upitnik je naišao na dobar odziv sudijskih pomoćnika, što pokazuje da su oni u velikoj meri zainteresovani za unapređenje položaja u pravosudnom sistemu Republike Srbije i dobijanje značajnije i vidljivije uloge u pravosuđu. Navedeni upitnik je ukupno popunilo 401 sudijskih pomoćnika iz sudova opšte i posebne nadležnosti, što predstavlja približno 1/3 od ukupnog broja svih sudijskih pomoćnika u pravosuđu Republike Srbije. [44]

[44] U ukupnom broju anketiranih učestvovalo je i 18 tužilačkih pomoćnika, imajući u vidu da je anketa bila dostupna za popunjavanje na internetu.

Metodologija

Istraživanje realizovao	USAID Projekat vladavine prava u saradnji sa Udruženjem sudijskih i tužilačkih pomoćnika
Vremenski period	novembar 2017. godine
Veličina uzorka	401 sudijski pomoćnik
Ciljna grupa	sudijski pomoćnici
Istraživačka tehnika	anonimna pisana anketa
Istraživački instrument	upitnik

Upitnik je bio distribuiran kroz nekoliko kanala: 1) putem mreže USTP-a, 2) direktno sudovima putem linka postavljenog na početnoj stranici internet prezentacije USTP-a ka elektronskoj verziji upitnika, 3) na Godišnjoj skupštini USTP-a održanoj 18. novembra 2017. godine.

Analiza

Pitanja formulisana u upitniku grupisana su tako da se analizom odgovora dobije kako presek trenutne situacije, tako i viđenje ispitanika o budućim koracima potrebnim za razrešenje nekih od najvažnijih pitanja vezanih za njihov status i položaj u pravosuđu, te dalji profesionalni razvoj. Upitnik (Prilog 1) je struktuiran po sledećim grupama pitanja:

1. Položaj i napredovanje u karijeri;
2. Uslovi za rad;
3. Odgovornost, radni zadaci, ocenjivanje;
4. Stručno usavršavanje i sudska praksa;
5. Uopšteno ili drugo.

U daljem tekstu predstavljena je detaljna analiza odgovora dobijenih od učesnika u anketi. Radi lakšeg snalaženja, odgovori su statistički obrađeni i interpretirani prema strukturi upitnika.

1. Položaj i napredovanje u karijeri

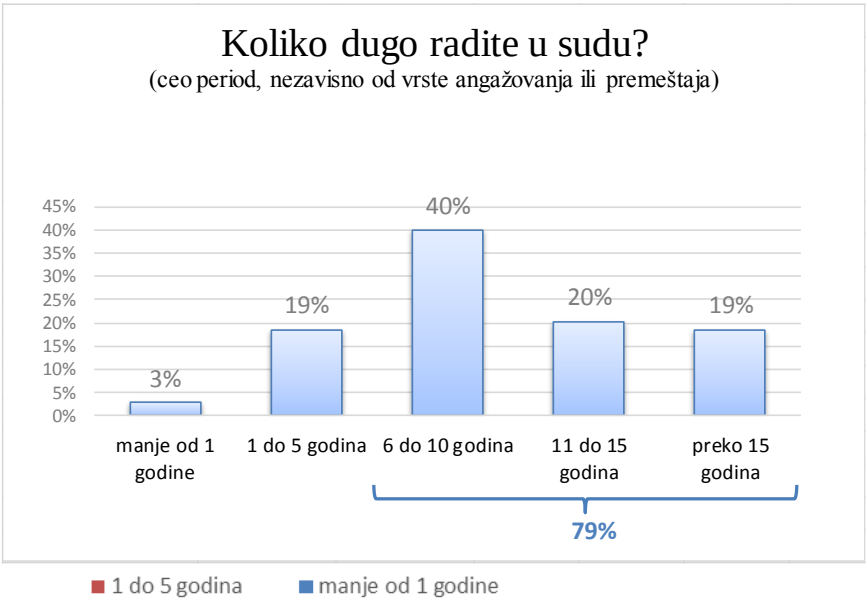

Većina sudijskih pomoćnika rad u sudu započinje putem pripravničke prakse, nakon čega se opredeljuje u izboru daljeg zanimanja: da ostane i dalje u sudu u svojstvu sudijskog pomoćnika ili bira drugu vrstu radnog angažovanja. Kroz odgovor na pitanje koliko drugo radite u sudu dobijen je podatak da čak 79% anketiranih radi u sudu duže od 6 godina. Ovo ukazuje na to da većina pripravnika nastavlja da radi u sudu nakon završene pripravničke prakse.

Od ukupnog broja anketiranih najviše ih ima između 6 i 10 godina radnog iskustva na poziciji sudijskog pomoćnika, čak 44%, dok radnog iskustva preko 15 godina ima 9% ispitanika. Procenat pomoćnika koji imaju manje od 3 godine radnog iskustva na navedenoj poziciji iznosi 18% anketiranog uzorka. Ovako raznolik uzorak dao je realnu sliku viđenja položaja kako pomoćnika koji su tek počeli da stiču iskustvo u radu u sudu, tako i onih koji već dugi niz godina obavljaju ove poslove i eventualno se nadaju napretku u vidu izbora na sudijsku funkciju.

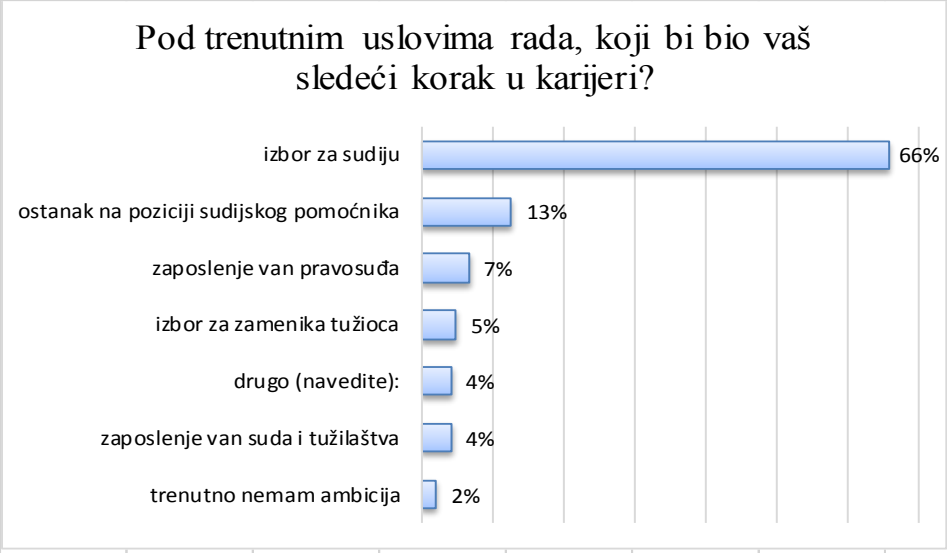

Na pitanje koji bi bio njihov sledeći korak u karijeri pod trenutnim uslovima rada, čak 66% anketiranih se izjasnilo da bi to bio izbor na sudijsku funkciju, dok se za ostanak na poziciji sudijskog pomoćnika izjasnilo 13%. Za opciju zaposlenja van pravosuđa izjasnilo se 7% anketiranih. Navedena statistika ukazuje da trenutni uslovi rada ne zadovoljavaju ambicije većine sudijskih pomoćnika, zbog čega kao jedini korak u daljoj karijeri većina vidi izbor na sudijsku funkciju ili odlazak iz pravosuđa.

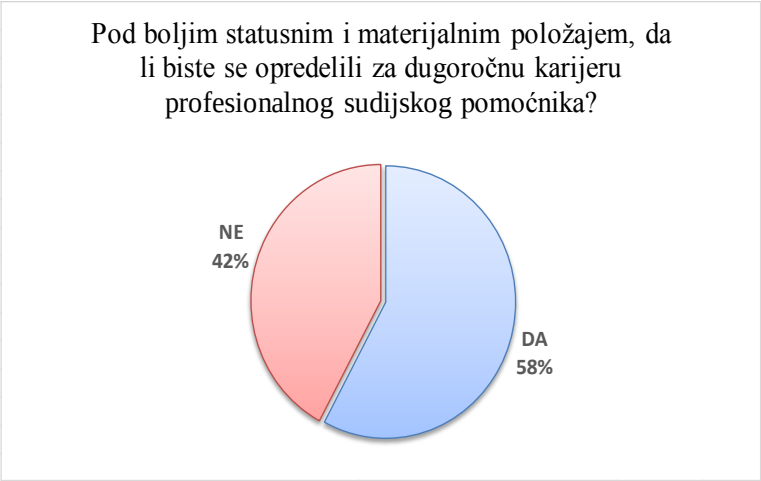

Jedan od značajnih pokazatelja koliko uslovi rada utiču na opredeljenje sudijskih pomoćnika u pogledu njihove dalje karijere jeste 58% pozitivnih odgovora anketiranih na pitanje da li bi se pod boljim statusnim i materijalnim položajem opredelili za dugoročnu karijeru profesionalnog sudijskog pomoćnika. Ova činjenica ukazuje na to da, od svih anketiranih, manje od polovine zaista sebe vidi isključivo na sudijskoj funkciji ili van pravosuđa.

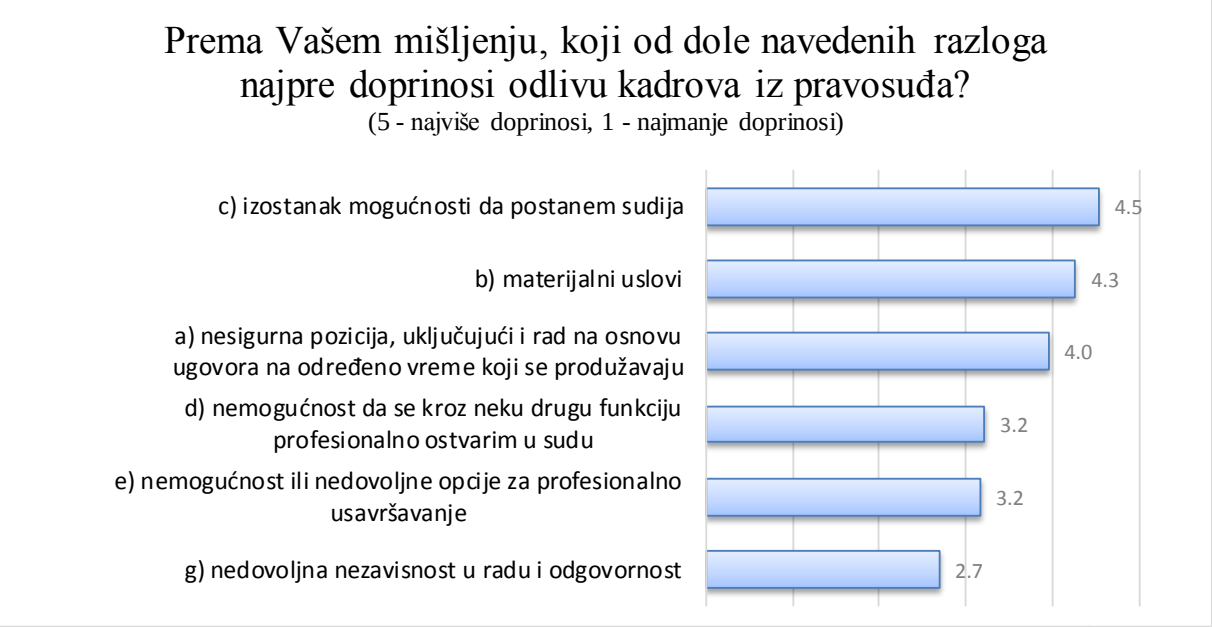

Prema mišljenju čak 75% anketiranih, odlivu kadrova iz pravosuđa najviše doprinosi izostanak mogućnosti da postanu sudije.[45] Materijalni položaj pomoćnika drugi je razlog za to, što misli čak 58% anketiranih. Kao jedan od značajnih razloga za odliv kadrova iz pravosuđa 52% posto ispitanika navodi i nesigurna pozicija pomoćnika, uključujući i rad na osnovu ugovora na određeno vreme. Po njihovom mišljenju, najmanje je značajna nedovoljna nezavisnost u radu i odgovornost. Iz ovih podataka zaključuje se da veliki

[45] Na skali od 1 (najmanje doprinosi) do 5 (najviše doprinosi), ovaj odgovor nosi vrednost 4,5.

problem sudijskim pomoćnicima predstavlja trenutna situacija u pogledu prvog izbora na sudijsku funkciju, kao i njihov loš materijalni položaj.

2. Uslovi za rad

Izjašnjavajući se o uslovima za rad, 39% anketiranih se izjasnilo da je zadovoljno ili veoma zadovoljno uslovima rada, dok je nezadovoljno ili veoma nezadovoljno 21%. Prosečno je zadovoljno oko 39% anketiranih. Iz navedenog proizlazi da uslovi rada nisu nezadovoljavajući te da nisu presuđujući faktor koji bi opredelio pomoćnike da obavljaju svoj rad trenutnoj poziciji.

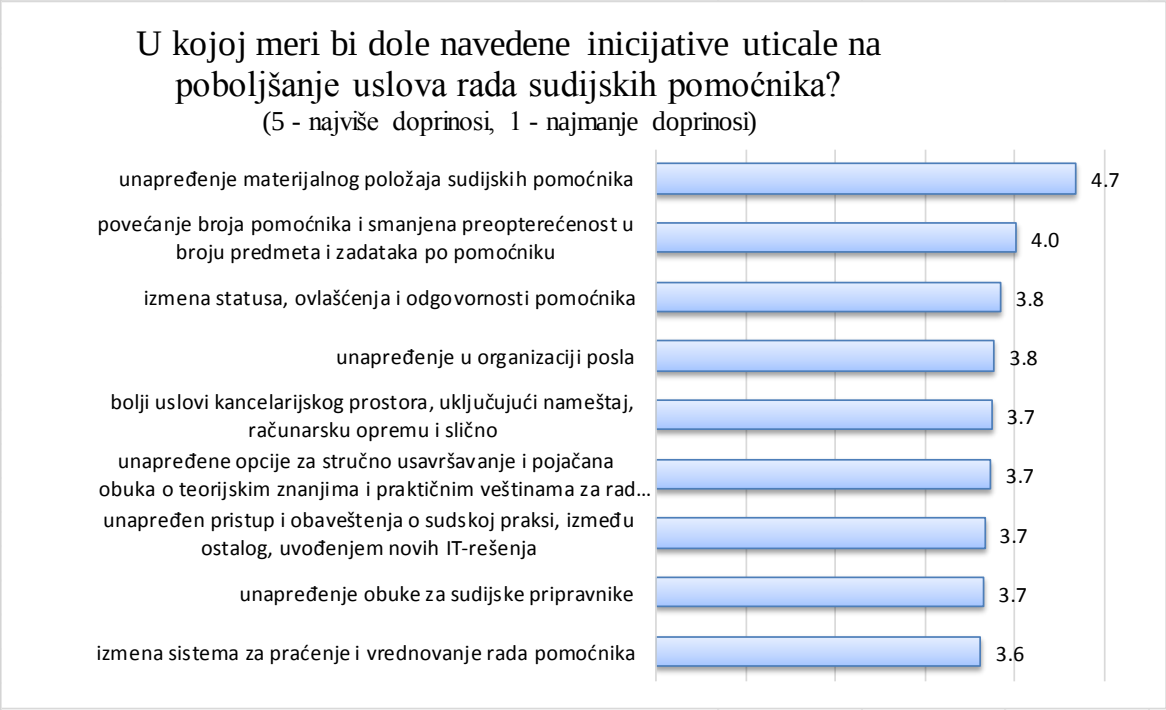

Na pitanje koje inicijative bi najviše doprinele poboljšanju uslova rada sudijskih pomoćnika, čak 80% anketiranih se izjasnilo da bi to bilo unapređenje njihovog

materijalnog položaja (na skali od 1 do 5, ovaj odgovor nosi prosečnu ocenu 4,7). Od značaja bi, po mišljenju oko 50% anketiranih, bilo i povećanje broja pomoćnika i smanjena preopterećenost u broju predmeta i zadataka po pomoćniku.

Iz ankete proizlazi da su sudijski pomoćnici načelno zadovoljni uslovima rada, imajući u vidu da im poboljšanje kancelarijskih uslova rada ne predstavlja jedan od osnovnih problema u radu. Većina anketiranih smatra da bi izmena njihovog statusa, ovlašćenja i odgovornosti, izmena sistema za praćenje i vrednovanje njihovog rada, unapređenje obuke za sudijske pripravnike, mogućnost za stručno usavršavanje i obuka o teorijskim znanjima i praktičnim veštinama za rad u sudu, u istoj meri bile od uticaja na celokupno poboljšanje uslova rada.

3. Odgovornost, radni zadaci i ocenjivanje

Pitanje vezano za definisanje rokova za postupanje se odnosilo na postupanje pomoćnika prilikom izvršavanja radnih zadataka, kao i na jasno utvrđivanje rokova od strane sudije i njihovu adekvatnost.

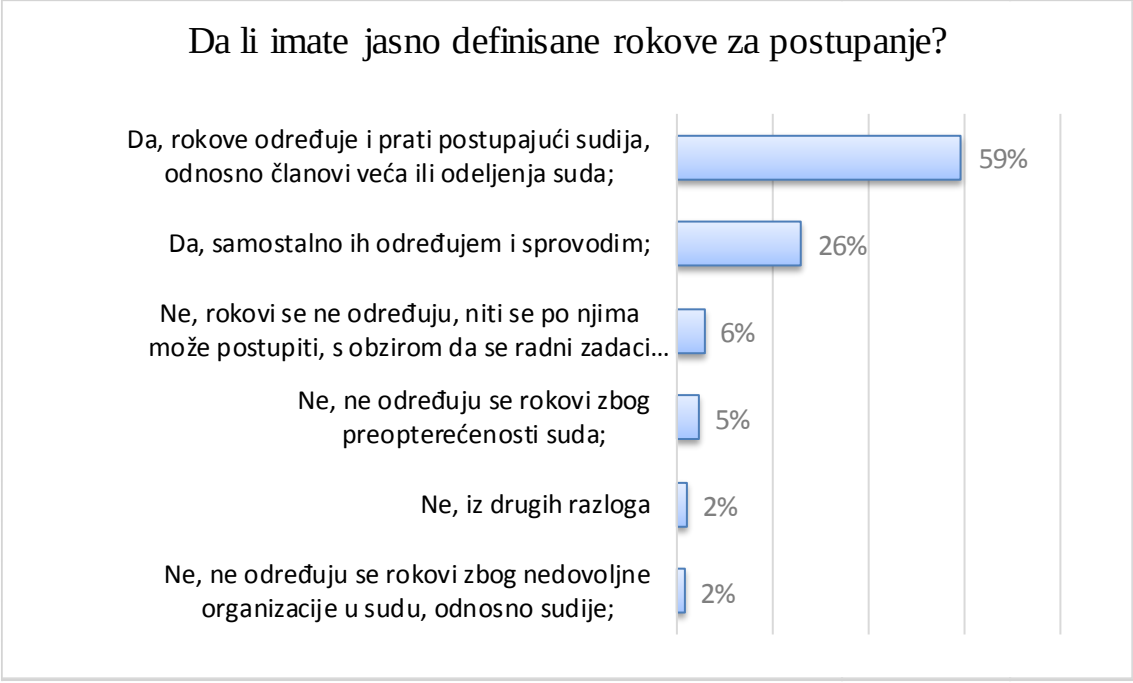

Iz ankete proizlazi da većini sudijskih pomoćnika rokove određuje i prati postupajući sudija (59%), odnosno članovi veća ili odeljenja suda, te da veliki broj njih (26%) ima slobodu da rokove i samostalno određuje i sprovodi. S druge strane, evidentirani su određeni problemi

prilikom postupanja po rokovima, budući da se u mnogim slučajevima radni zadaci redovno menjaju i dopunjuju, pa često nije moguće postupiti blagovremeno ili rokovi nisu dovoljno precizni.

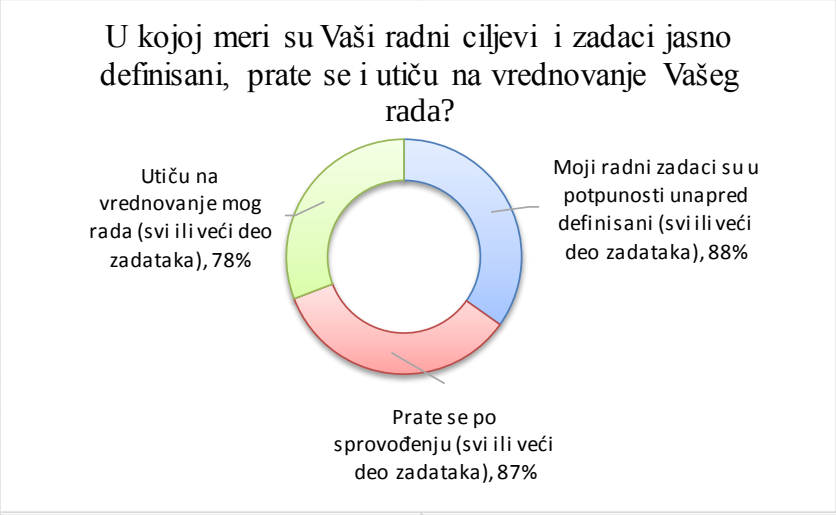

Anketirani sudijski pomoćnici smatraju da veći deo radnih zadataka i ciljeva koji utiču na vrednovanje rada pomoćnika jesu unapred definisani (čak 88%), kao i da se prate o sprovođenju (87%). Takođe, većina sudijskih pomoćnika (78%) se izjasnila da svi ili većina zadataka utiče na vrednovanje njihovog rada.

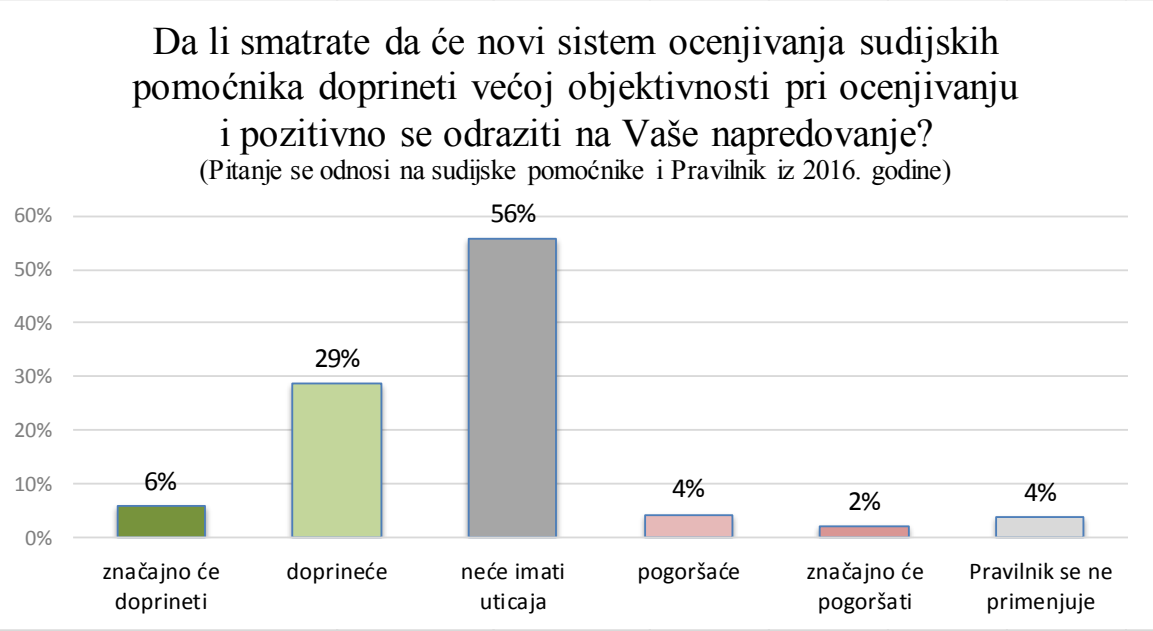

Većina anketiranih sudijskih pomoćnika (56%) smatra da novi sistem ocenjivanja neće biti od uticaja pri ocenjivanju i od značaja za njihovo napredovanje. Naime, većina pomoćnika smatra da njihov učinak na poslu nije opredeljujući kriterijum za napredovanje, bez obzira na sam sistem ocenjivanja. Međutim, 35% smatra da će novi sistem ocenjivanja doprineti, odnosno značajno doprineti, većoj objektivnosti prilikom vrednovanja njihovog rada. Iz toga proizlazi da su mišljenja pomoćnika u velikoj meri podeljena po ovom pitanju, te da verovatno i njihov odnos prema novom Pravilniku zavisi od njegove primene u praksi i odnosa sudija koji ih ocenjuju. Oko 10% čak smatra da se Pravilnik ne primenjuje ili da će on pogoršati njihov položaj.

Izjašnjavajući se o svom poslu, njegovoj složenosti i zahtevnosti, čak 65% anketiranih smatra svoj posao kompleksnim, 46% dinamičnim, a 37% edukativnim. Ovi podaci ukazuju da većina sebe vidi u aktivnoj i zahtevnoj ulozi prilikom izvršavanja zadataka.

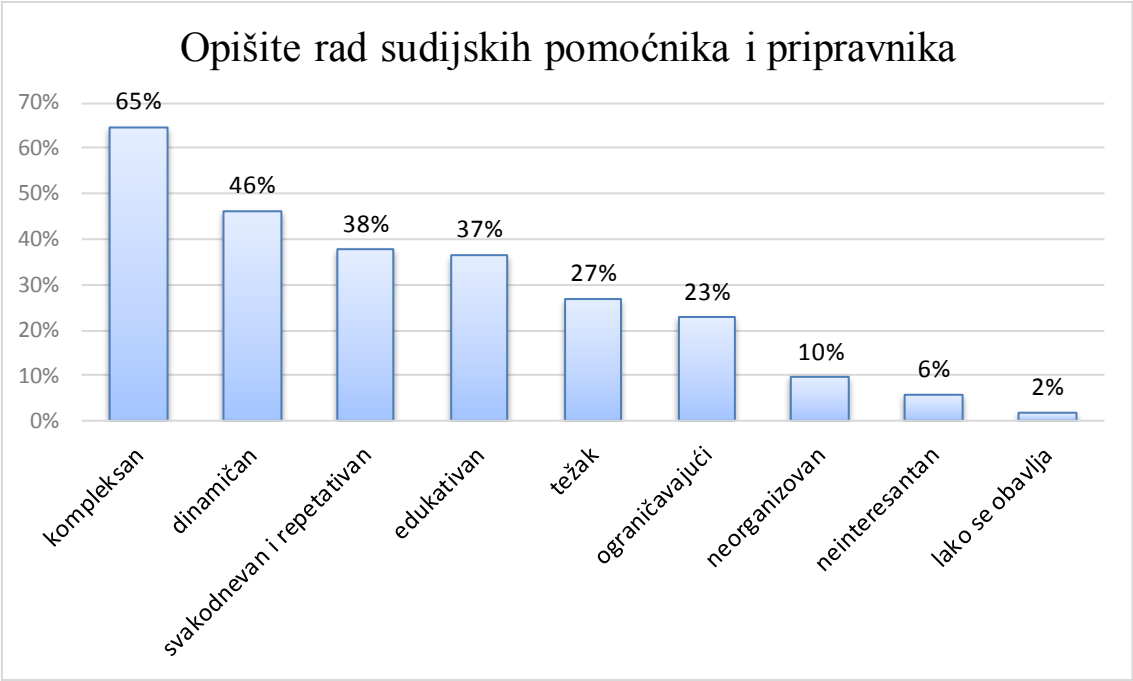

Međutim, činjenica da 38% pomoćnika svoj posao vidi kao svakodnevan i repetitivan, a 23% kao ograničavajući, pokazuje da među njima postoji delimično nezadovoljstvo u radu. Takođe se može zaključiti da postoji preopterećenost u radu i raspodeli poslova, s obzirom da se 27% sudijskih pomoćnika izjasnilo da im je posao težak.

4. Stručno usavršavanje

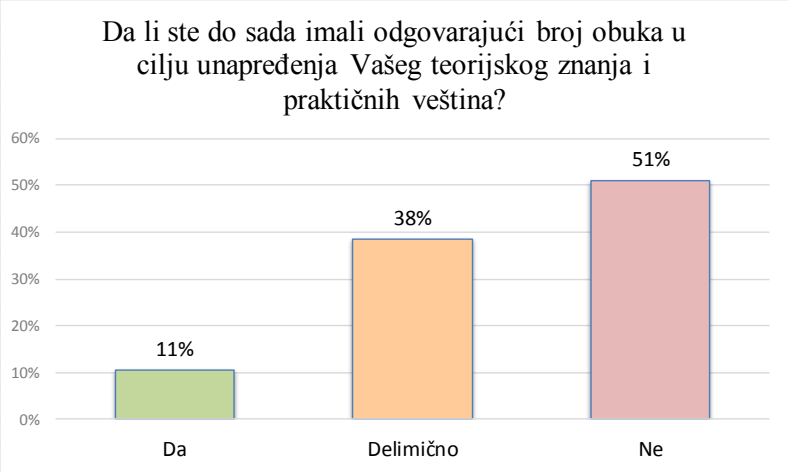

Iz odgovora na pitanje o postojanju obuke sa ciljem unapređenja teorijskog znanja i praktičnih veština sudijskih pomoćnika, na koje je polovina (51%) anketiranih dala negativan odgovor, može se zaključiti da trenutno ne postoji adekvatna obuka za pomoćnike. Ovakvom zaključku doprinosi i činjenica da se 38% anketiranih izjasnilo da je delimično imalo ovakvu obuku, dok je samo 11% njih iznelo da postoji adekvatna obuka za sudijske pomoćnike.

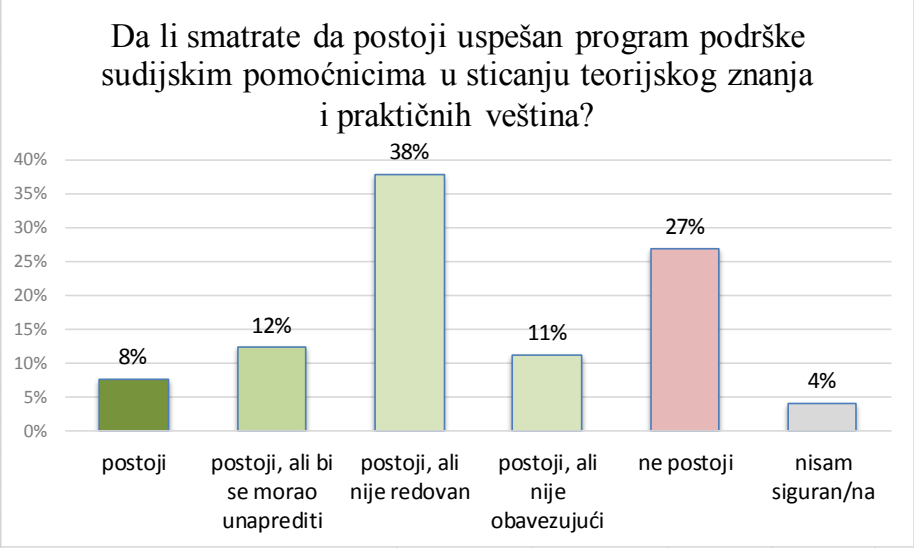

U vezi pitanja postojanja obuke, oko 38% sudijskih pomoćnika se izjasnilo da određeni program obuke postoji, ali da nije redovan, 11% da postoji, ali da nije obavezujući ili da bi se mogao unaprediti, dok čak 27% smatra da ne postoji bilo kakav vid programa podrške pomoćnicima u sticanju teorijskog znanja i praktičnih veština. Navedeni podaci ukazuju na očigledno postojanje potrebe za adekvatnijom i redovnijom obukom koja bi unapredila

znanja i veštine sudijskih pomoćnika u obavljanju poslova, te da trenutna obuka nije na redovnom ili obavezujućem nivou.

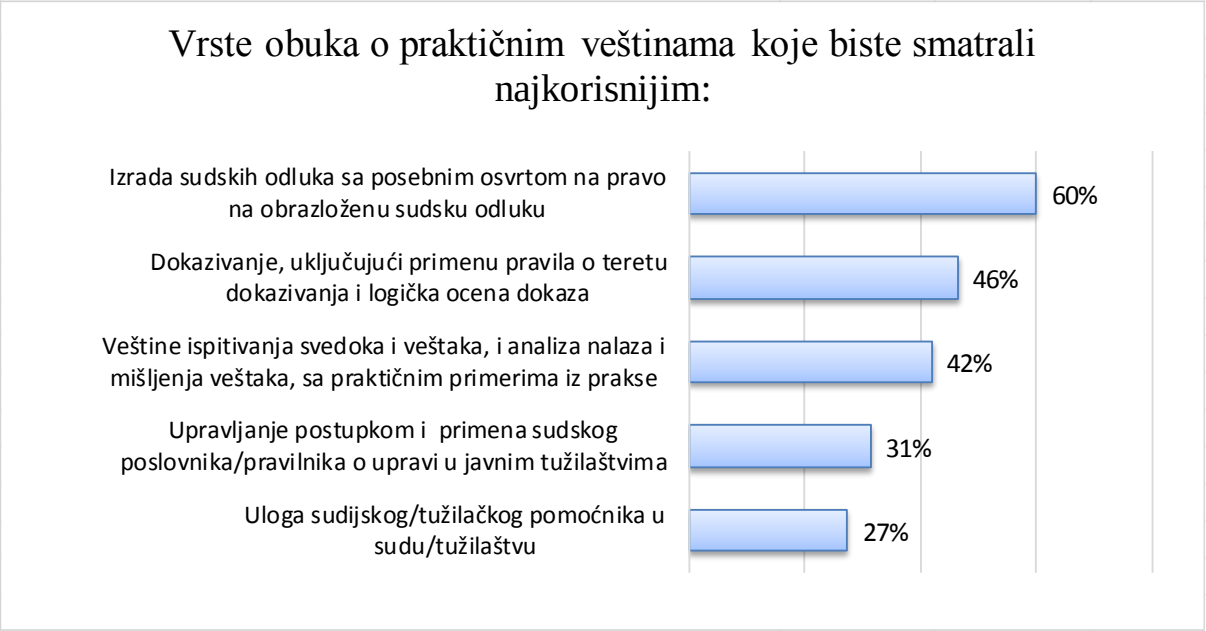

Više od pola anketiranih sudijskih pomoćnika (60%) smatra da bi svoje praktične veštine najviše unapredili kroz obuke na temu izrade sudskih odluka sa posebnim osvrtom na pravo na obrazloženu sudsku odluku. Takođe, 46% anketiranih smatra da je potrebno organizovati obuke iz primene pravila o teretu dokazivanja i logičke ocene dokaza, dok 42% anketiranih smatra da je potrebno organizovati obuku o veštini ispitivanja svedoka i veštaka, te analizi mišljenja veštaka, sa praktičnim primerima iz prakse. Imajući u vidu da ne smatraju mnogo manje važnim ni obuke vezane za upravljanje sudskim postupkom i primenu sudskog poslovnika, te obuka na temu uloge sudijskog pomoćnika u sudu, može se zaključiti da je sudijskim pomoćnicima itekako važan i potreban adekvatno struktuiran, sveobuhvatan program obuke izrađen prema njihovim potrebama i vezan za konkretne poslove koje obavljaju.

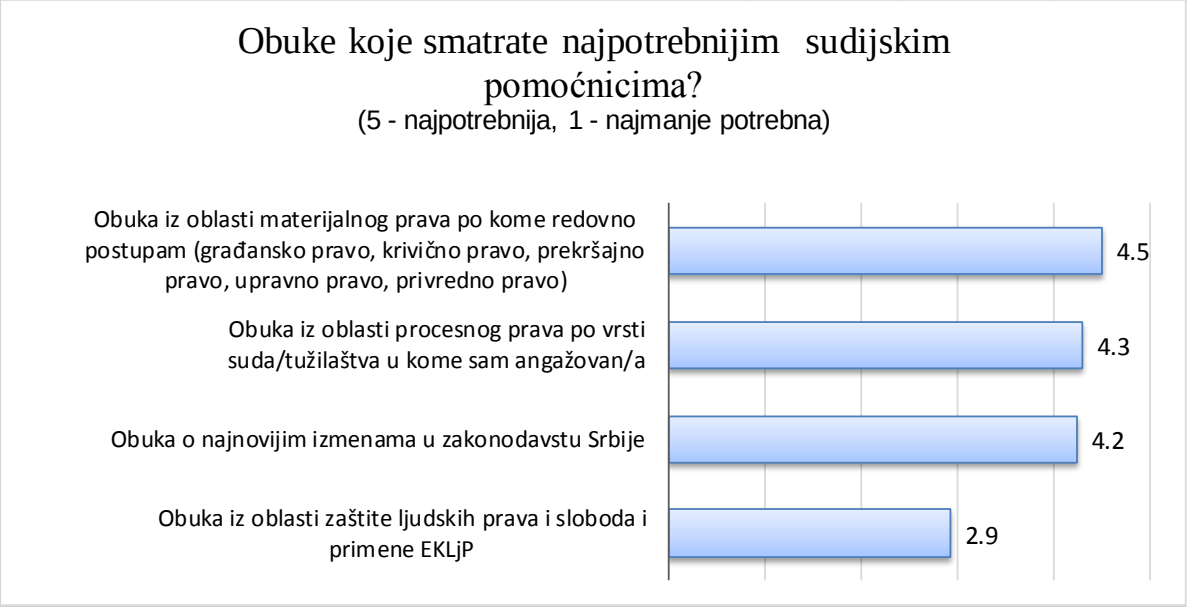

Po pitanju obuke koja bi se odnosila na unapređenje teorijskog znanja, 72% sudijskih pomoćnika najpotrebnijom smatra obuku iz oblasti materijalnog prava po kome redovno postupaju, kao i iz oblasti procesnog prava i najnovijih izmena zakonodavstva, za koju se izjasnilo oko 65% anketiranih. Iz podatka da samo 19% anketiranih smatra da je potrebna obuka iz oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda i primene Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda proizlazi da ni u stručnoj javnosti još uvek nije dovoljno razvijena svest o potrebi za uvođenjem u praksu standarda i usklađivanjem sa već postojećim okvirima iz ovih oblasti.

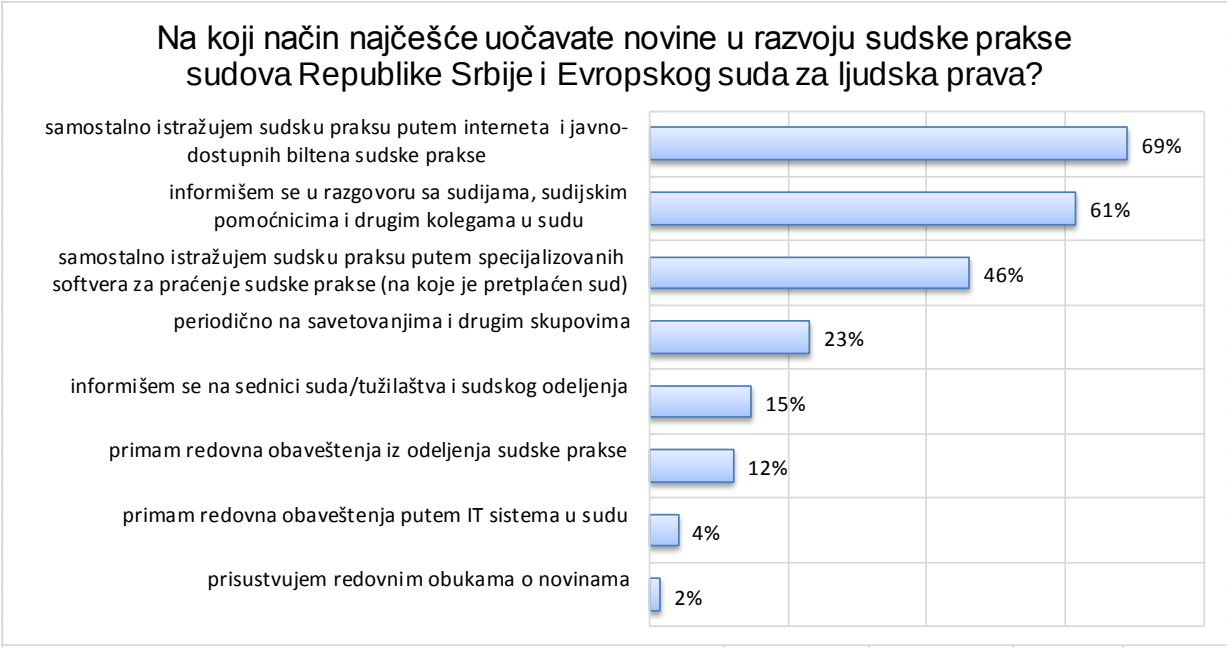

Najveći broj sudijskih pomoćnika (69%) sudsku praksu sudova Republike Srbije i Evropskog suda za ljudska prava istražuje samostalno, putem interneta i javno dostupnih biltena sudske prakse, kao i kroz razgovor sa sudijama, sudijskim pomoćnicima i drugim kolegama u sudu (61%).

Specijalizovane softvere za praćenje sudske prakse na koje je pretplaćen sud za ove svrhe koristi 46% pomoćnika, dok njih 23% za novine u sudskoj praksi saznaje i na periodičnim savetovanjima i skupovima.

Činjenica da samo 12% anketiranih redovno prima obaveštenja iz odeljenja sudske prakse, kao i napred navedeni podaci, pokazatelji su da u sudovima ne postoji standardizovan način istraživanja i saznavanja o aktuelnoj praksi, već da se sudijski pomoćnici najčešće na različite načine snalaze kako bi došli do potrebnih odgovora.

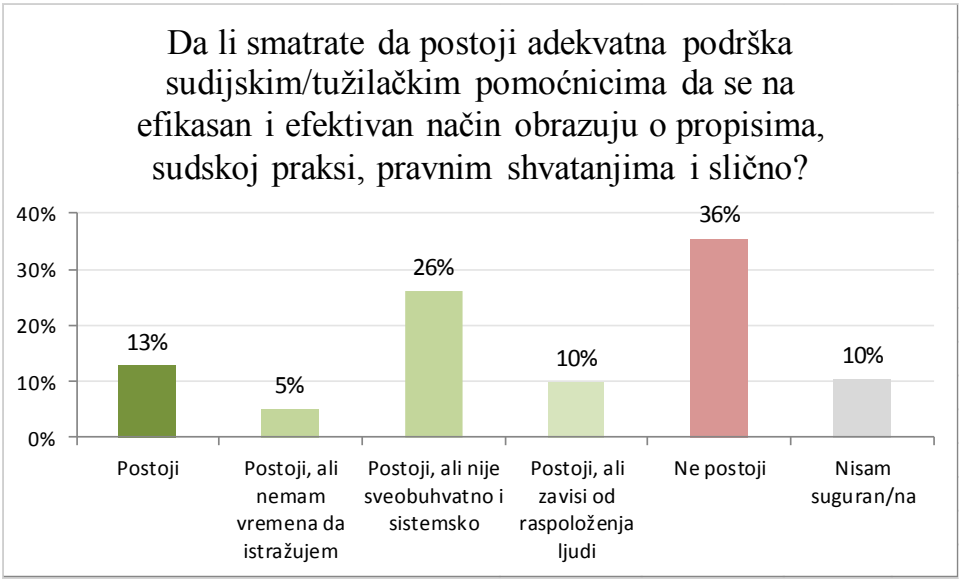

U prilog navedenoj konstataciji idu i podaci da 36% anketiranih smatra da ne postoji adekvatna podrška za efikasno sticanje znanja o propisima, sudskoj praksi i pravnim shvatanjima, da 26% smatra da postoji, ali da nije sveobuhvatna i sistematska, a da samo 13% smatra da takva podrška stvarno postoji.

5. Uopšteno ili drugo

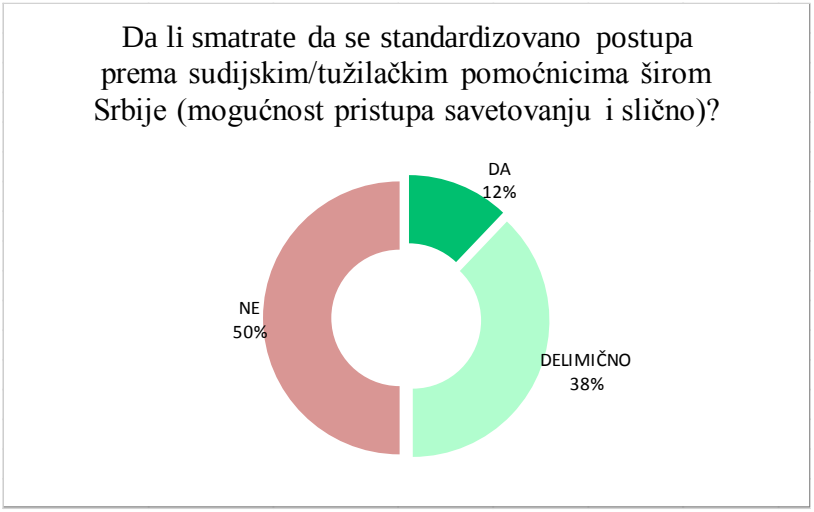

Polovina anketiranih sudijskih pomoćnika smatra da se ne postupa standardizovano prema pomoćnicima širom Srbije, dok samo 12% da postoji takvo standardizovano postupanje. Ova činjenica ukazuje da očigledno postoje razlike u mogućnostima profesionalnog usavršavanja i pristupa savetovanjima, na taj način što su pristupačna samo u određenim delovima zemlje ili su usmerena samo na određene vrste sudova.

Većina sudijskih pomoćnika, njih čak 88%, slaže se sa opcijom da njihov položaj treba da bude izdvojen od položaja državnih službenika, što znači da sudijski pomoćnici imaju želju da njihova uloga bude prepoznata i priznata u okviru pravosudnog sistema[46]. Da Visoki savet sudstva mora da bude nadležan za utvrđivanje iznosa zarada sudijskih pomoćnika smatra oko 78% anketiranih, što je u skladu sa prethodno navedenim. Većina sudijskih pomoćnika (61%) smatra da je potrebno povećati odgovornosti i ovlašćenja sudijskih pomoćnika, a sa tim se ne slaže 26% anketiranih, dok o istom pitanju nema mišljenje čak 12% anketiranih. Iz ovoga proizlazi da većina smatra da je dovoljno stručna i iskusna za poveravanje i obavljanje i odgovornijih zadataka. Dalje, 44% anketiranih smatra da se njihov rad ocenjuje po odgovarajućim kriterijumima, dok se 37% ne slaže sa tom tvrdnjom, a čak 19% nema mišljenje o tome.

Navedeno ukazuje da su mišljenja po ovom pitanju veoma podeljena, kao I da su iskustva različita, ali navedeni rezultati mogu da ukazuju i da pomoćnici smatraju da su zapravo sami kriterijumi nejasni, te da ne odslikavaju realan trud i zalaganje na poslu, odnosno da ovi faktori nemaju presudan uticaj prilikom izbora na sudijsku funkciju.
Da sudska uprava pravilno primenjuje Pravilnik o ocenjivanju rada sudijskih pomoćnika iz 2016. godine smatra 55% anketiranih, dok 26% nema mišljenje o navedenom pitanju, a 18% se ne slaže sa tom tvrdnjom, tako da ova statistika pokazuje da su mišljenja o adekvatnom vrednovanju rada i po ovom pitanju podeljena. Čak 69% anketiranih smatra da ne postoje adekvatni podsticaji za napredovanje sudijskih pomoćnika, dok 20% smatra da takvi podsticaji postoje, što ukazuje na očigledno nezadovoljstvo i nepostojanje podsticaja za napredovanje. Polovina anketiranih nalazi da sudije i sudsko osoblje cene doprinos sudijskih pomoćnika, dok se sa tim ne slaže 35%. Iz ovoga se može zaključiti da postoji poverenje u rad pomoćnika te da je značaj njihove uloge prepoznat, ali ne u dovoljnoj i potrebnoj meri. Oko 67% sudijskih pomoćnika smatra da stručna javnost ne prepoznaje značaj njihove uloge, a čak 82% da šira javnost ne prepoznaje njihov doprinos, iz čega se zaključuje da uloga i značaj sudijskih pomoćnika očigledno nisu vidljivi i priznati u dovoljnoj meri van suda u kojem obavljaju posao.

[46] Na skali od 1 (apsolutno se ne slažem) do 5 (apsolutno se slažem sa tvrdnjom), ovaj odgovor ima prosečnu ocenu 4,5.

ANEKS III

Analiza stavova sudija o položaju sudijskih pomoćnika

Beogradska konferencija pravnika (BEKOP) je okviru projekta finansiranog od strane USAID Projekta vladavina prava u toku meseca januara 2019. godine sprovela istraživanje o stavovima sudija po pitanju položaja sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu Republike Srbije. Upitnik je sproveden u sklopu aktivnosti 2.2 projekta pod nazivom ''Unapređenje pravosuđa u Srbiji poboljšanjem položaja sudijskih pomoćnika i racionalizacijom administrativnih procedura'' finansiranog od strane USAID Projekat vladavine prava. Cilj upitnika je bio da se pribave informacije o mišljenju sudija u vezi sa trenutnom položaju sudijskih pomoćnika, poslovima koje obavljaju, evaluaciji sudijskih pomoćnika, potrebnim dodatnim obukama, kao i o drugim temama važnim za unapređenje njihovog položaja. Upitnik je bio distribuiran sudskim upravama različitih sudova, koje su ga dalje prosleđivale sudijama u svom sudu. Informacije dobijene iz upitnika korišćene su u pisanju Studije iz aktivnosti broj 3 projekta.

Upitnik je popunilo ukupno 64 sudija, odnosno:

- 6 sudija iz Prvog osnovnog suda u Beogradu,
- 5 sudija iz Drugog osnovnog suda u Beogradu,
- 6 sudija iz Trećeg osnovnog suda u Beogradu,
- 6 sudija iz Prekršajnog suda u Beogradu,
- 5 sudija iz Višeg suda u Beogradu,
- 6 sudija iz Privrednog suda u Beogradu,
- 5 sudija Upravnog suda u Beogradu,
- 6 sudija Osnovnog suda u Kragujevcu,
- 14 sudija iz Osnovnog suda u Novom Sadu,
- 5 sudija iz Osnovnog suda u Nišu.

Metodologija

Istraživanje realizovao	Beogradska konferencija pravnika (BEKOP)
Vremenski period	Januar 2019. godine
Veličina uzorka	64 sudije
Ciljna grupa	Sudije
Istraživačka tehnika	Anonimna pisana anketa
Istraživački instrument	Upitnik

Analiza

Prvo pitanje u upitniku odnosilo se na sud u kome sudija obavlja sudijsku funkciju što je navedeno u uvodu analize. Vrsta postupaka kojim se anketirane sudije bave ilustrativno su prikazane u drugom pitanju. Iz odgovora 3 i 4 se vidi da većina anketiranih sudija ima dugogodišnje radno iskustvo u sudu, kao i da sudijsku funkciju obavlja preko 15 godina.

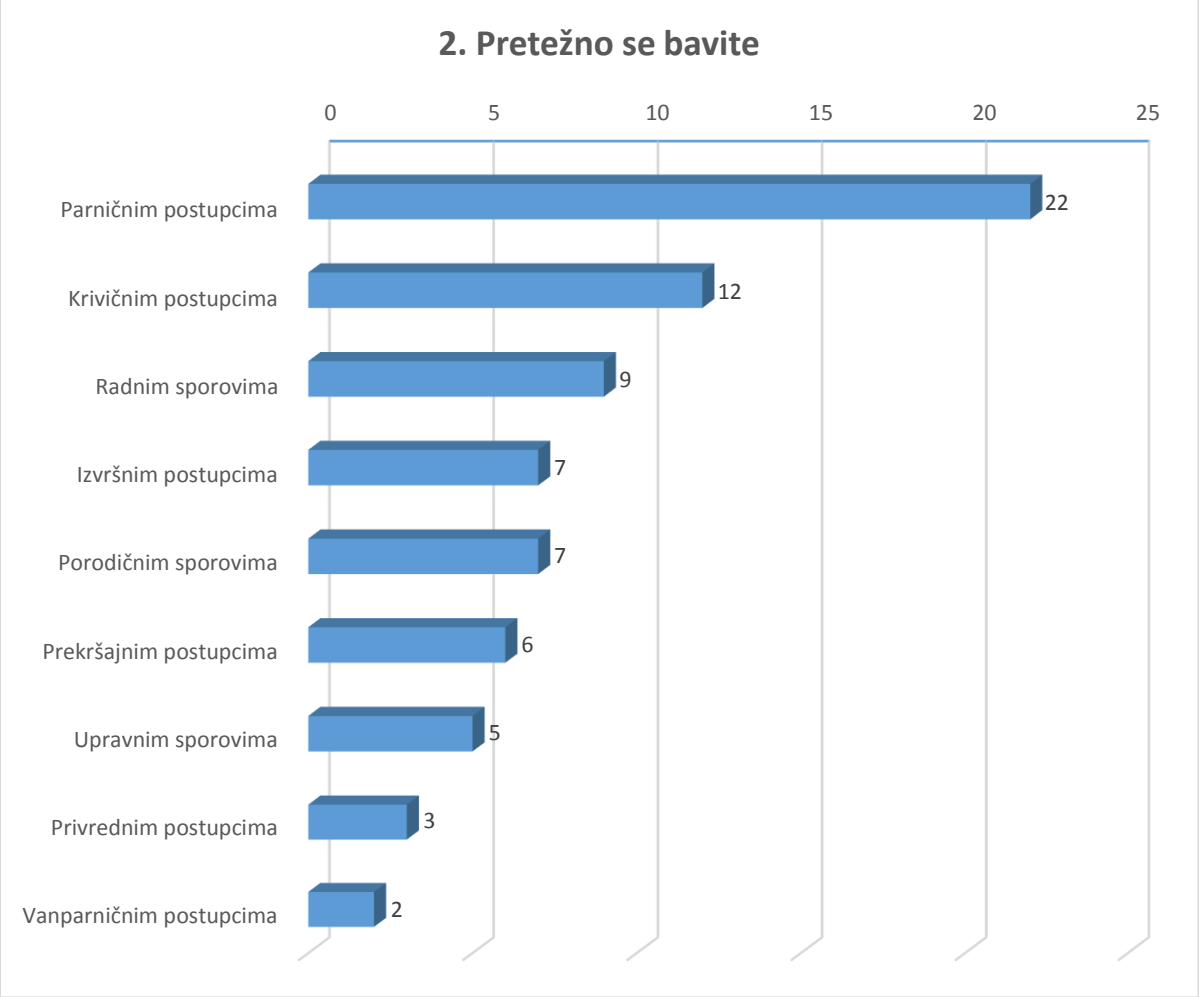

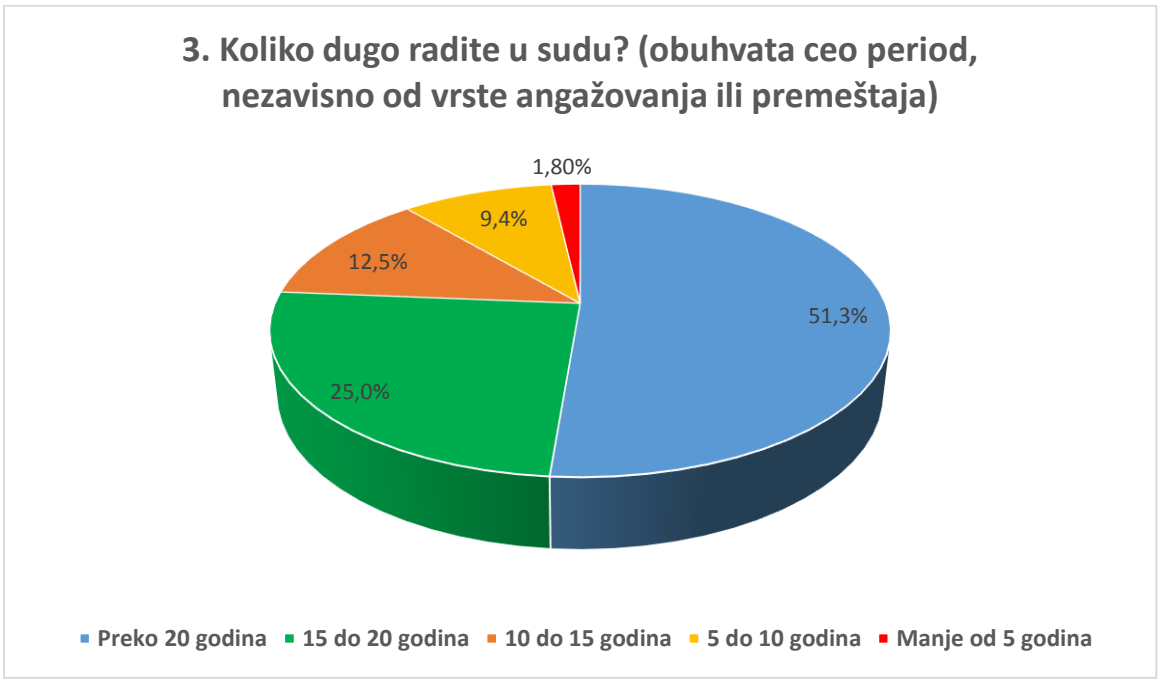
3. Koliko dugo radite u sudu? (obuhvata ceo period, nezavisno od vrste angažovanja ili premeštaja)
1,80%
9,4%
12,5%
51,3%
25,0%
Preko 20 godina
15 do 20 godina
10 do 15 godina
5 do 10 godina
Manje od 5 godina

4. Koliko dugo obavljate sudijsku funkciju?
10,90%
15,6%
45,3%
15,6%
12,5%
Preko 15 godina
11 do 15 godina
6 do 10 godina
3 do 5 godina
Manje od 3 godine

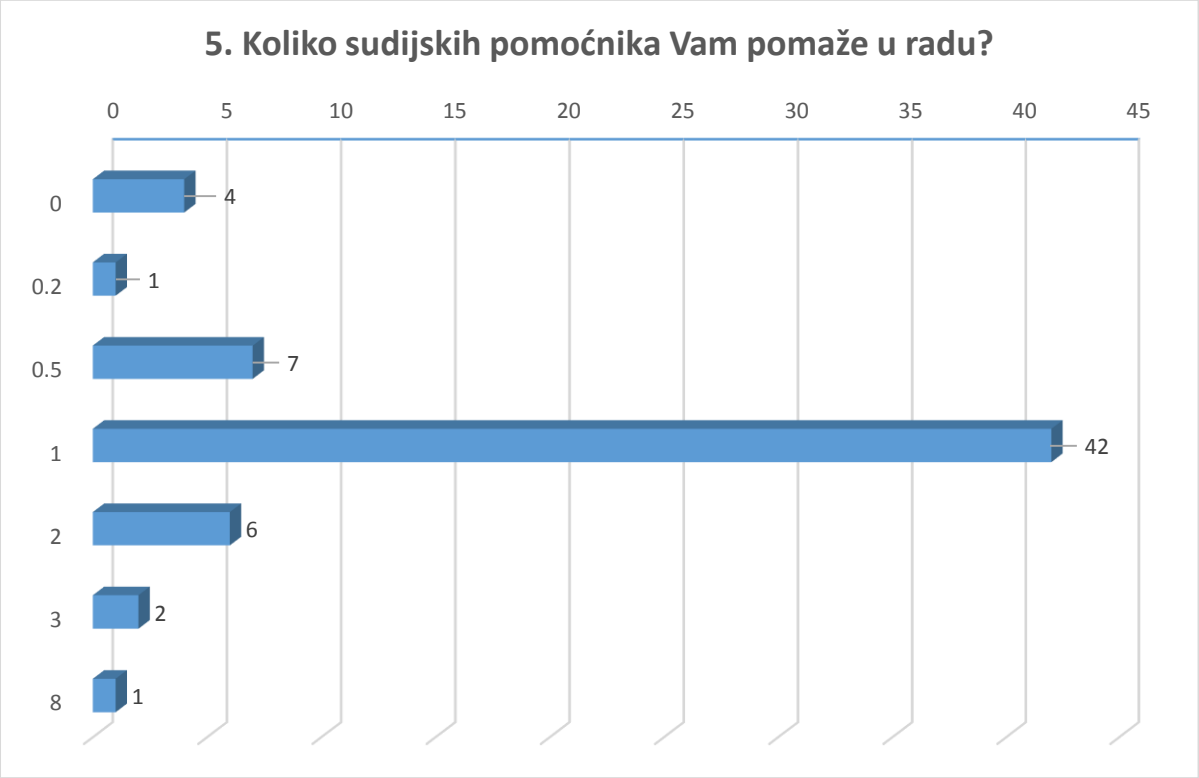

Najveći broj ispitanika (66,7 %) je odgovorilo da im u radu pomaže jedan pomoćnik, ali ovaj podatak treba uzeti sa rezervom, budući da taj jedan pomoćnik pomaže i drugim sudijama. Tako po rečima jednog sudije Osnovnog suda u Nišu, taj pomoćnik radi sa još devetoro sudija, a većina ispitanih sudija Prekršajnog suda u Beogradu je naglasilo da ''imaju pomoć jednog sudijskog pomoćnika jedne nedelje u mesecu''. Situacija je nešto bolja u Upravnom sudu, Privrednom apelacionom sudu i Prekršajnom apelacionom sudu gde je broj pomoćnika približno jednak broju sudija. Procentualno posmatrano odnos između broja sudija i broja pomoćnika je najlošiji u sudovima koji su najopterećeniji predmetima, tačnije u osnovnim sudovima, gde na dvoje sudija dolazi jedan sudijski pomoćnik i u prekršajnim sudovima gde jedan pomoćnik radi za petoro sudija.

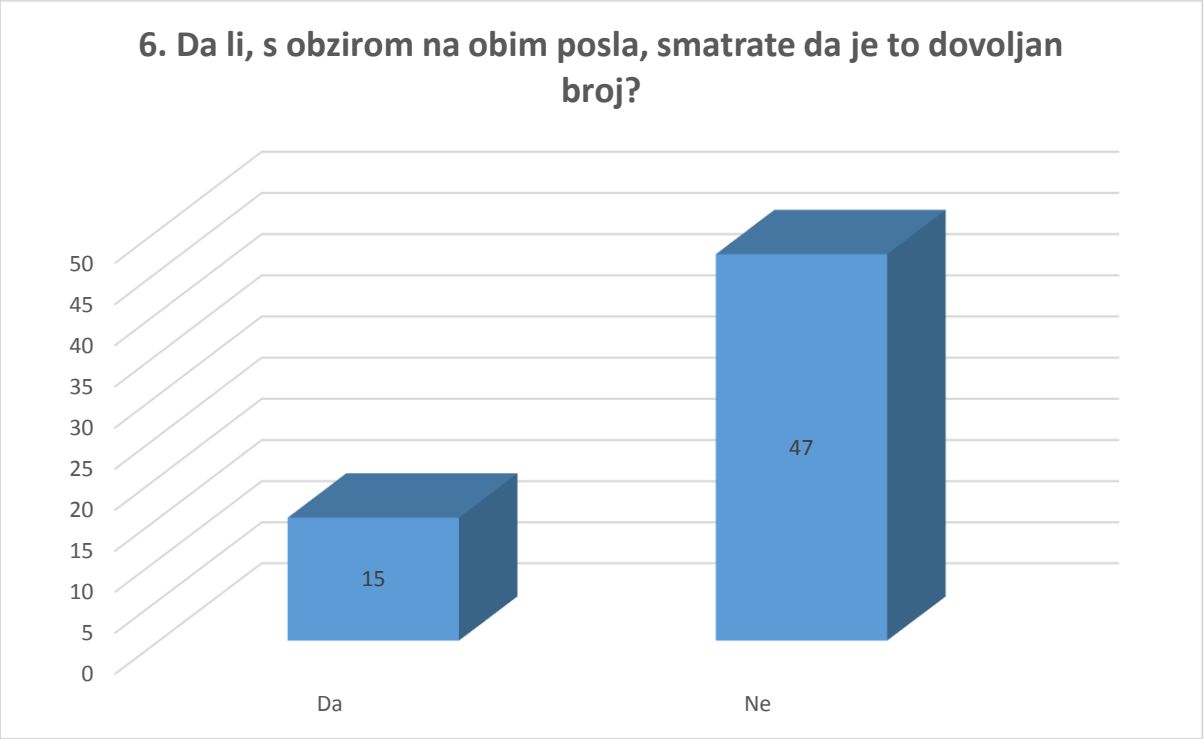

Sudije koje su dale potvrdan odgovor na ovo pitanje uglavnom imaju jednog pomoćnika koji isključivo njima pomaže u radu, ali isto tako većina sudija Upravnog suda kojima takođe po jedan pomoćnik pomaže u radu, smatra da taj broj nije dovoljan i da je potrebno u proseku četiri pomoćnika u veću, imajući u vidu broj predmeta u radu suda.

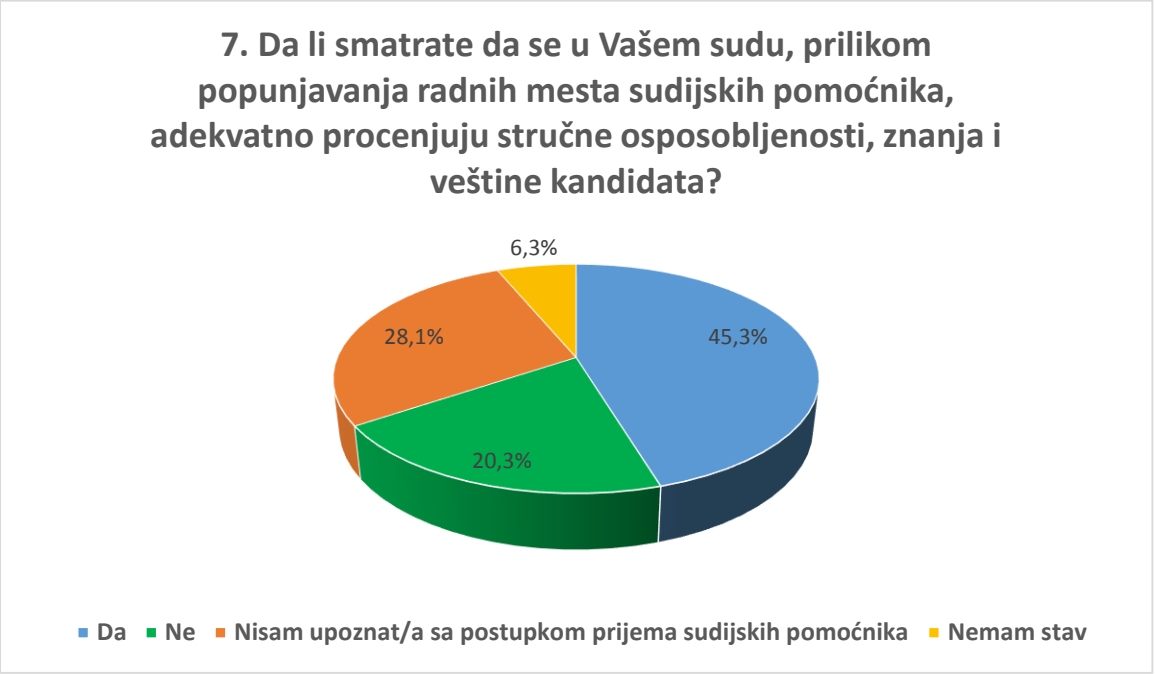

Većina anketiranih sudija (45, 3 %) smatra da se prilikom zapošljavanja sudijskih pomoćnika adekvatno vrednuju njihove stručne osposobljenosti, znanja i veštine, ali isto tako veliki broj sudija (28, 1%) uopšte nije upoznato sa postupkom izbora sudijskih pomoćnika ili nemaju stav po tom pitanju (6,3 %). Interesantno je ukazati i na različite stavove po ovom pitanju između sudija u sudovima istog ranga. Dok su sve ispitane sudije Drugog osnovnog suda u Beogradu dale potvrdan odgovor na ovo pitanje, sve anketirane sudije Prvog osnovnog suda u Beogradu su dale negativan odgovor.

8. Da li smatrate celishodnim uvođenje provere znanja i veština kandidata koji konkurišu za radno mesto sudijskih pomoćnika?

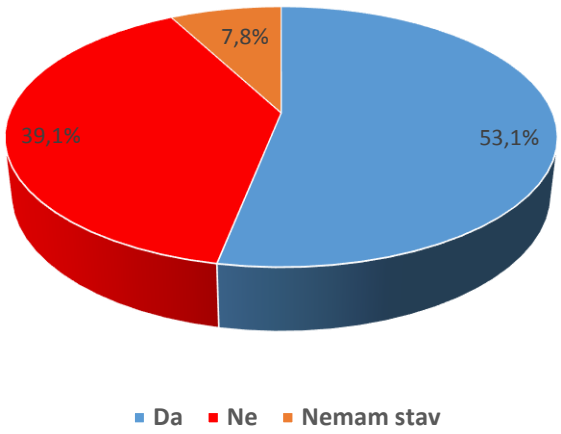

9. Da li smatrate da su sudijski pomoćnici dovoljno motivisani da nastave da rade u pravosuđu?

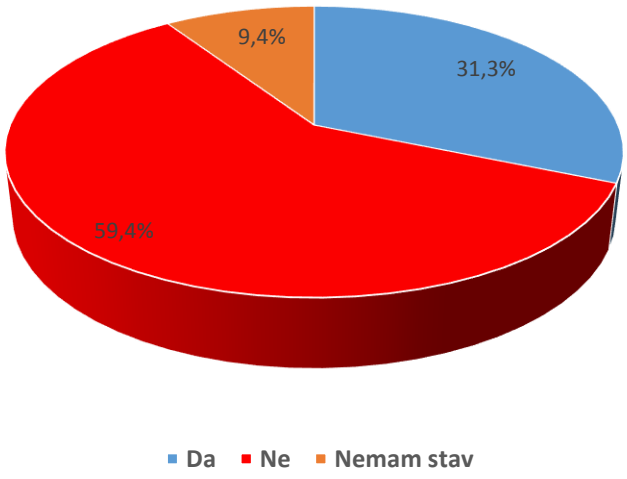

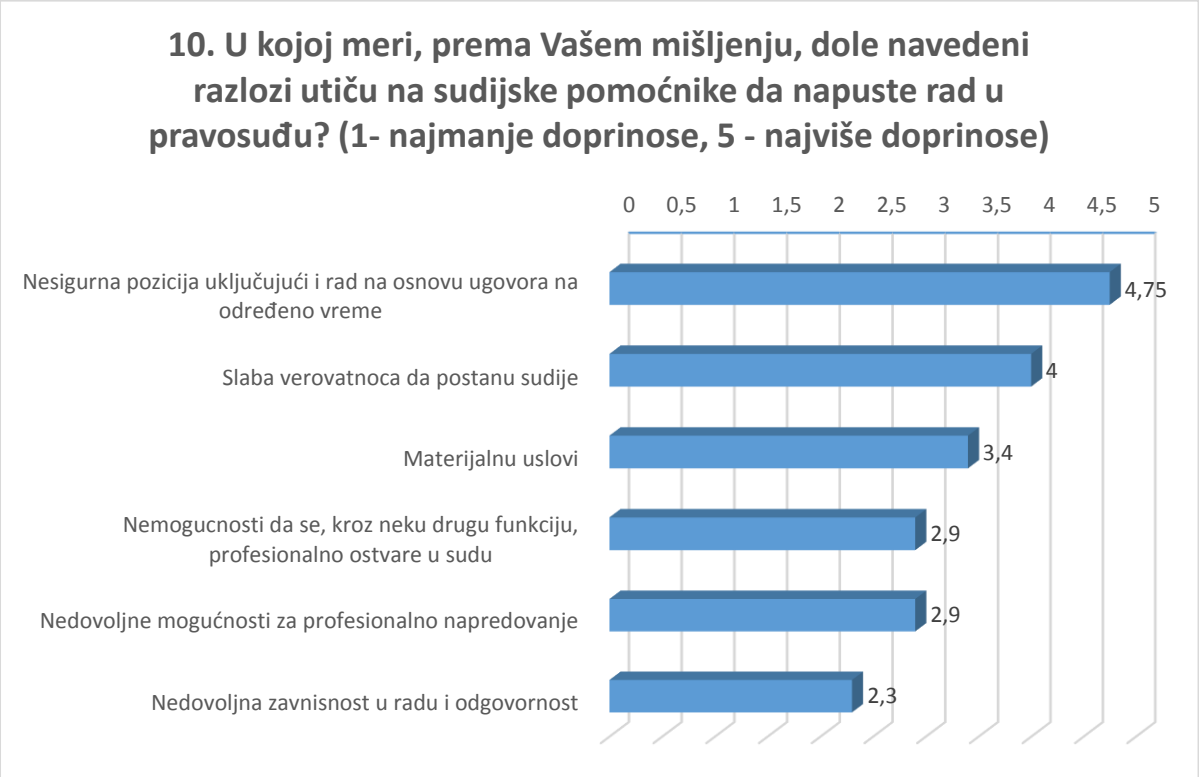

Pored ponuđenih odgovora sudije su navodile da napuštanju rada u pravosuđu od strane sudijskih pomoćnika doprinose i drugi razlozi. Po rečima jednog sudije presudno je ''neadekvatno vrednovanje i ocenjivanje rada koje rezultira davanjem najviših ocena za rad svim sudijskim pomoćnicima, bez obzira na razlike u kvalitetu, znanju, zalaganju i učinku svakog od njih, kao i nedovoljna transparentnost u postupku izbora kandidata za sudije od strane visokog saveta sudstva'', a isticano je i da tome doprinosi rad sa sudijama koje nemaju profesionalan odnos prema njima.

Odgovori sudija se u ovom segmentu u velikoj meri poklapaju sa odgovorima sudijskih pomoćnika, uz tu razliku da prosečna ocena ponuđenih faktora ukazuje da kod pomoćnika presudan značaj za napuštanje pravosuđa ima izostanak mogućnosti da postanu sudije, dok proizilazi da sudije kao presudan faktor vrednuju nesigurnu poziciju, uključujući rad na osnovu ugovora na određeno vreme. Materijalni faktori su u obe kategorije ispitanika visoko rangirani, s tim da su sudije naglašavale da ovaj faktor treba uzeti sa rezervom imajući u vidu da je u tom pogledu status pomoćnika dosta neujednačen. Po rečima jednog sudije, ''to zavisi od konkretnog statusa i suda u kome rade, jer neki sudijski pomoćnici imaju veću platu od sudija osnovnih i prekršajnih

sudova, dok veliki broj njih u drugim sudovima volontira ili radi na osnovu ugovora na određeno vreme u dužem vremenskom periodu.''

Sudski poslovnik izričito propisuje da se godišnjim rasporedom poslova određuju sudska odeljenja, veća i sudije koje ih čine, predsednici odeljenja odnosno veća i sudije koje će ih zamenjivati, kao i *poslovi sudijskih pomoćnika* (čl. 48. Poslovnika). Međutim, stavovi anketiranih sudija i praksa sudova se razlikuju u pogledu toga da li poslovi pomoćnika treba da budu obuhvaćeni godišnjim rasporedom poslova. Dok je u nekim sudovima i raspored sudijskih pomoćnika po različitim odeljenjima predviđen godišnjim rasporedom poslova, u drugim sudovima to nije slučaj već je godišnjim rasporedom samo predviđeno da se sudijski pomoćnici raspoređuju da postupaju u svim odeljenjima, prema rasporedu koji utvrđuju zamenici predsednika suda. Nesigurna pozicija sudijskih pomoćnika, rad na određeno vreme, prelazak na bolje plaćena radna mesta otežava obuhvatanje poslova sudijskih pomoćnika godišnjim rasporedom poslova.

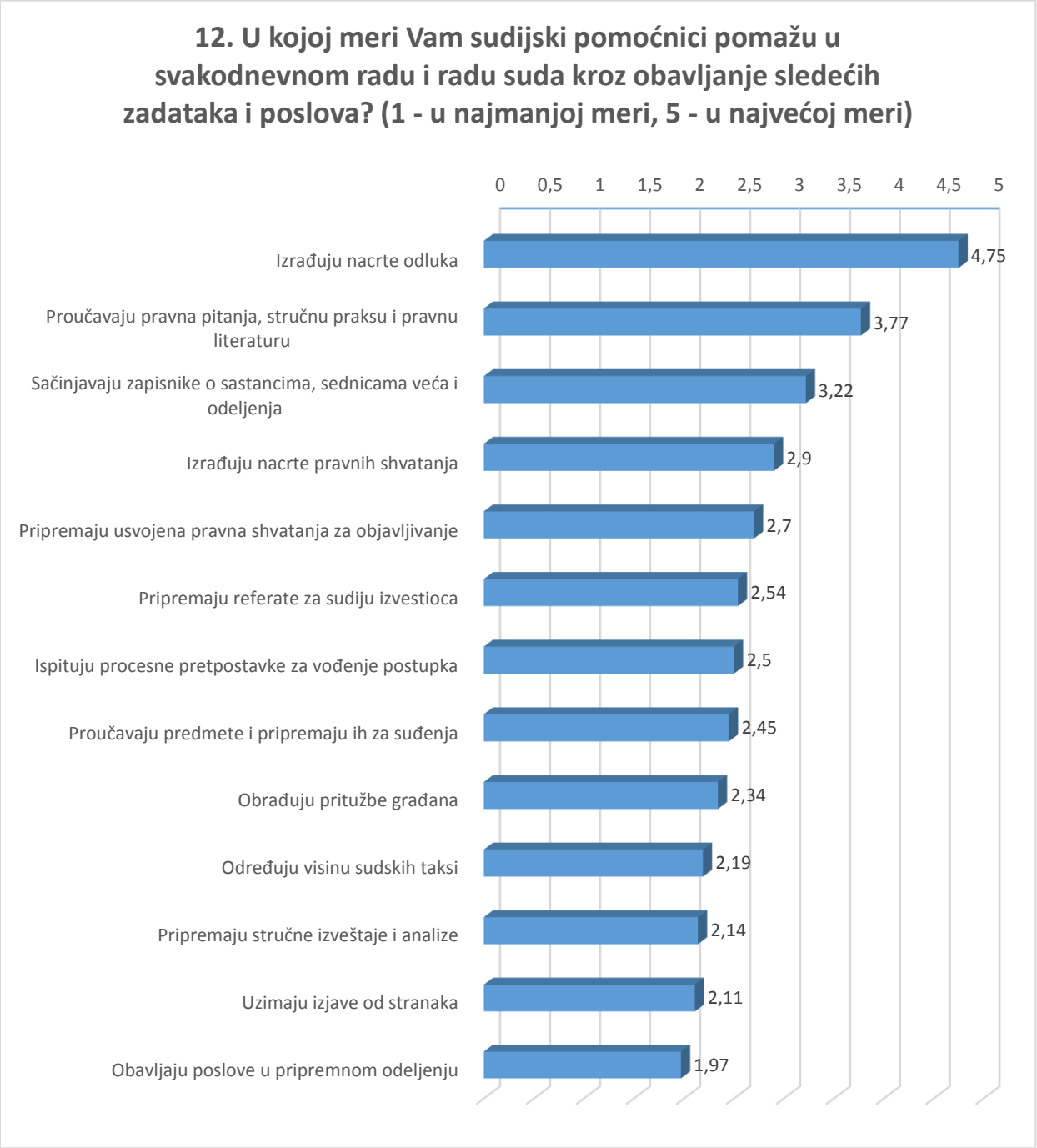

Iz odgovora anketiranih sudija proizilazi da su sudijski pomoćnici najviše angažovani na izradi nacrta odluka. Međutim ove odgovore treba uzeti sa rezervom jer su se sudije izjašnjavale o 'neposrednoj' pomoći koju dobijaju od svojih pomoćnika, a nisu ocenjivale rad drugih pomoćnika angažovanih primera radi u pripremnim odeljenjima, sudskoj

upravi ili krivičnom vanraspravnom veću, a čiji je rad od neprocenjivog značaja za efikasnost suda. Treba imati u vidu da opis poslova sudijskog pomoćnika u velikoj meri zavisi i od odeljenja u kome je raspoređen. Tako su parnične sudije u intervjuima isticale da sudijski pomoćnici već pomažu u rešavanju starih predmeta te da ''iskusni saradnici rade na predmetima starim preko 10 godina. Oni rade sve osim što sude, a često rade podjednako, ako ne i više nego same sudije''. Sa druge strane sudije ''krivičari'' smatraju da pomoćnici teško mogu da pomognu kod rešavanja starih predmeta u krivičnoj materiji i da njihov angažman zavisi od toga šta im poveri postupajući sudija. Načelno mogu da rade nacrte presuda i drugih odluka kao i da odlučuju o troškovima postupka. Međutim, u krivičnom vanraspravnom veću je drugačija situacija i većina posla je faktički na saradnicima- oni ispituju i potvrđuju optužnice, odlučuju o pritvoru i drugim merama za obezbeđenje prisustva okrivljenog i rade druge poslove iz nadležnosti ovog veća.

13. Stavovi sudija u pogledu mogućnosti i opravdanosti poveravanja sudijskim pomoćnicima određenih poslova su sledeći:

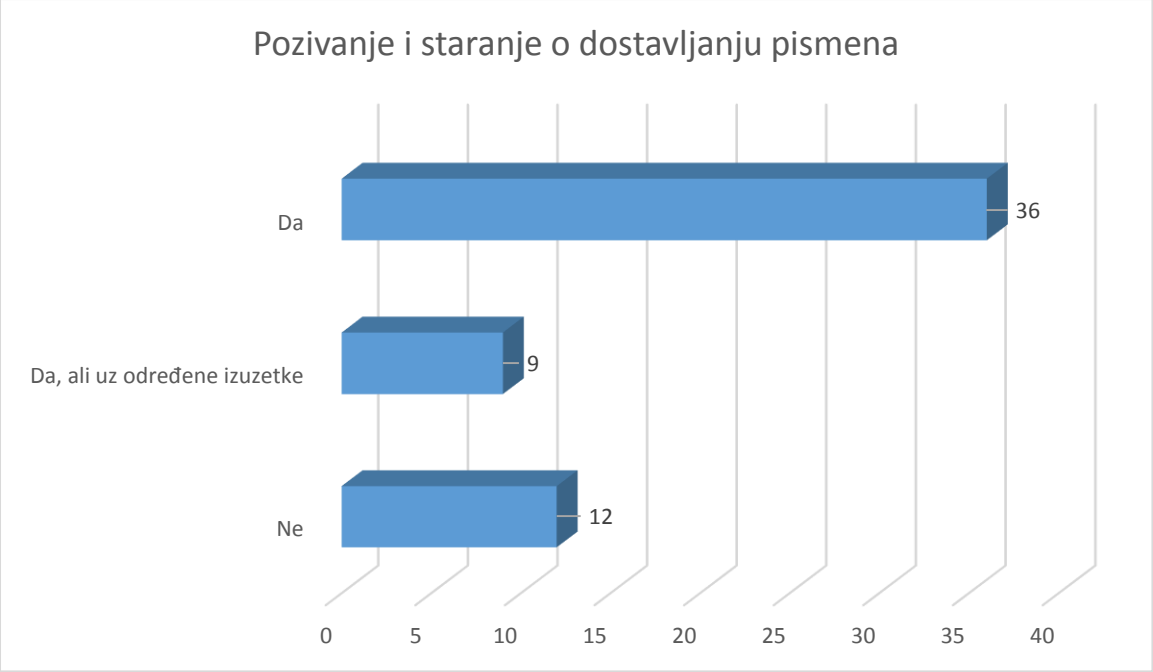

Veliki deo vremena sudijama odlazi na tzv. ''sređivanje pošte'' odnosno proveravanje da li su pozivi prosleđeni i uredno dostavljeni, što je jedna od procesnih pretpostavki za vođenje postupka. Sudija može i neformalno poveriti svom pomoćniku staranje o

pozivanju učesnika u postupku, tj. o dostavljanju pismena i proverama da li su ista uredno dostavljena, a kako se ne radi o postupku odlučivanja, moguće je i Sudskim poslovnikom izričito predvideti da se sudijski pomoćnik između ostalog stara i o pozivanju i dostavljanju pismena.

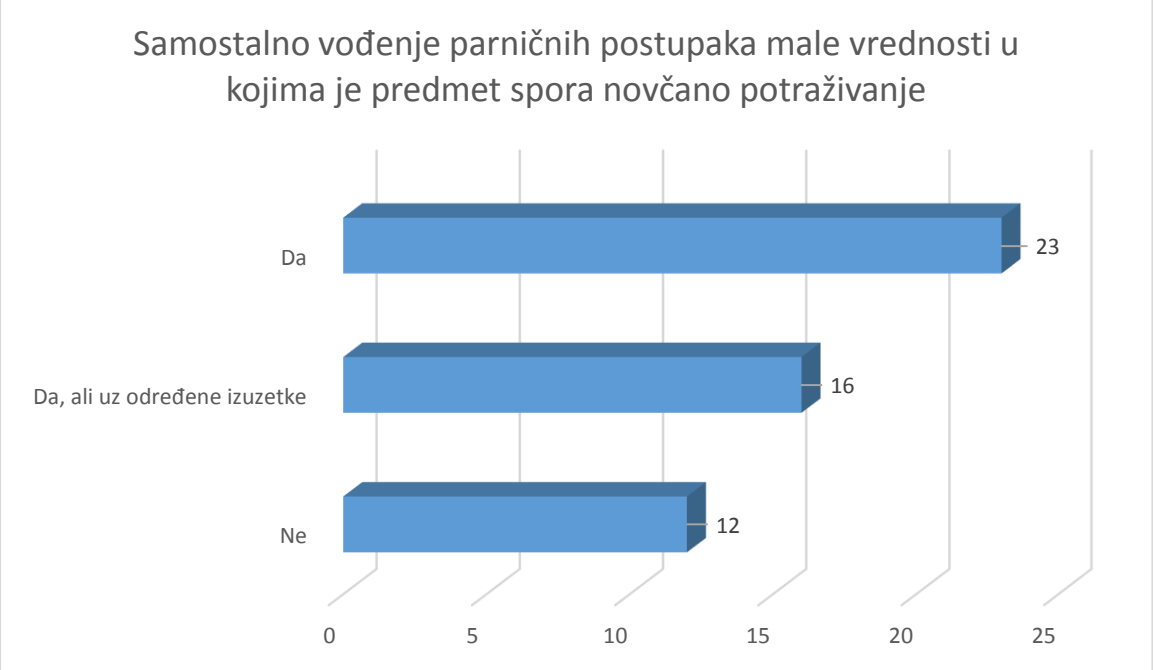

Sporovima male vrednosti u smislu Zakonika o parničnom postupku smatraju se sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanja u novcu koja ne prelazi dinarsku protivvrednost od 3000 evra, sporovi u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na novčano potraživanje a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umesto ispunjenja određenog zahteva primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos od 3000 evra u dinarskoj protivvrednosti, kao i sporovi u kojima predmet tužbenog zahteva nije novčani iznos, a vrednost predmeta spora koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi navedeni iznos (čl. 468 ZPP). Sporovima male vrednosti se ne smatraju sporovi o nepokretnostima, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja državine (čl. 469. ZPP).

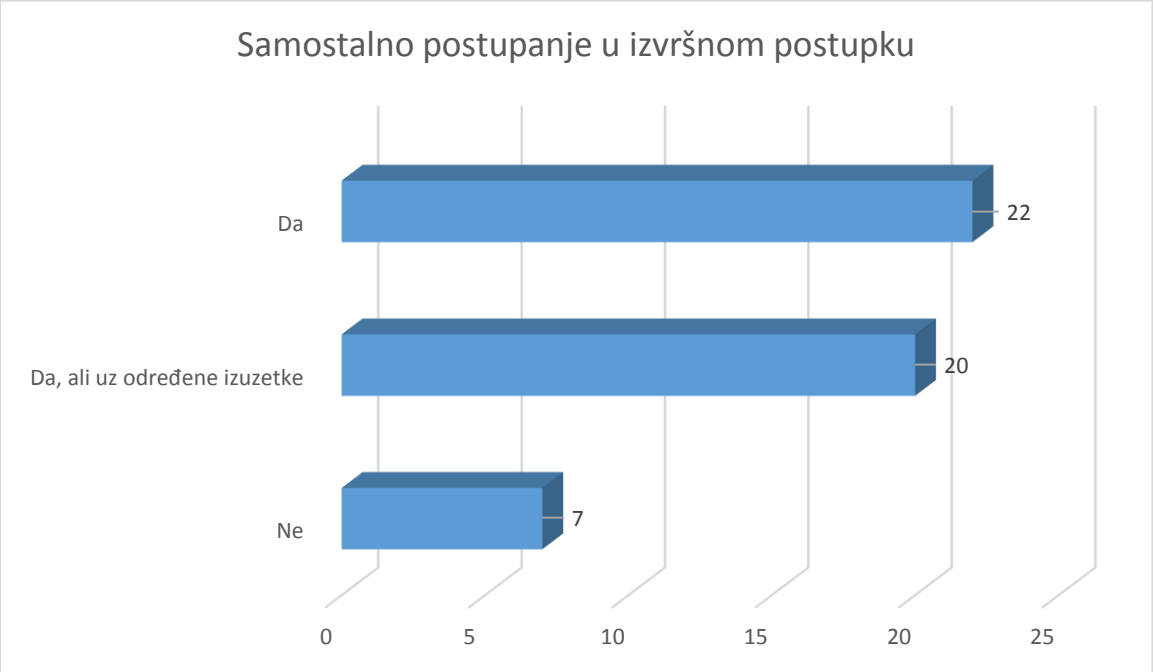

Izvršni postupak je postupak za prinudno ostvarenje potraživanja I sprovođenje obezbeđenja potraživanja I regulisan je Zakonom o izvršenju I obezbeđenju. Prema odredbama ovog zakona, sud je isključivo nadležan za izvršenje zajedničke prodaje nepokretnosti I pokretnih stvari, činjenja, nečinjenja ili trpljenja, izvršenje izvršnih isprava u vezi sa porodičnim odnosima I vraćanje zaposlenog na rad, dok je izvršenje ostalih izvršnih isprava I nadležnosti javnih izvršitelja (čl. 4. ZIO). Ovaj Zakon takođe predviđa da sudijski pomoćnik može preduzimati pojedine sudske radnje u izvršnom postupku ili postupku obezbeđenja (čl. 12. st. 3.), ne precizirajući o kojim radnjama je reč.

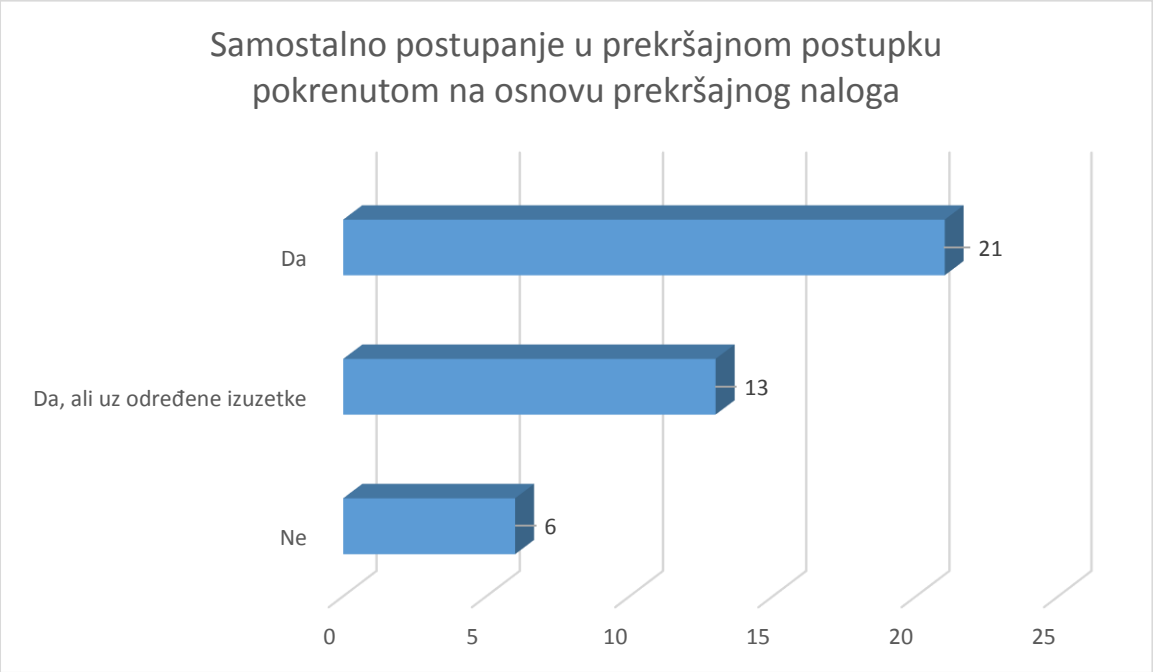

Prekršajni nalog je sredstvo kojim okrivljeni konkludentno, uplatom odgovarajućeg novčanog iznosa, priznaje izvršenje prekršaja, eliminišući time potrebu za vođenjem prekršajnog postupka. Reč je o institutu koji je po svojoj pravnoj prirodi sličan sporazumu o priznanju krivičnog dela, odnosno prekršaja, budući da predstavlja alternativni način za rešavanje prekršajne stvari bez vođenja prekršajnog postupka, a na osnovu stranačke saglasnosti. Međutim, lice kome je izdat prekršajni nalog može zahtevati sudsko odlučivanje tako što će prekršajnom sudu dostaviti potpisan prekršajni nalog, što dovodi do pokretanja prekršajnog postupka. U tako pokrenutim prekršajnim postupcima celishodno je postupanje sudijskih pomoćnika iz više razloga. Kao prvo, prekršaji u pogledu kojih je moguće izdavanje prekršajnog naloga ne mogu se smatrati ''krivičnim delima'' u smislu *Engel* kriterijuma postavljenih od strane ESLJP, budući da je reč o prekršajima za koje su predviđene lakše novčane kazne u fiksnom iznosu. Drugo, ZOP propisuje da u slučaju da okrivljeni lično sudu podnese zahtev za sudsko odlučivanje, sud je obavezan da odmah po prijemu zahteva zavede predmet, ispita zahtev i donese rešenje o pokretanju postupka a okrivljenog sasluša ili mu zakaže pretres (čl. 174. st. 3). Kako su prekršajni sudovi preopterećeni kako brojem tako i prilivom predmeta, neće uvek postojati mogućnost da sudija odmah sasluša okrivljenog, te je u tom kontekstu pomoć pomoćnika dragocena. Međutim, to bi nalagalo i povećanje broja sudijskih pomoćnika u prekršajnim sudovima jer je neizvodivo dodatno proširivati ovlašćenja pomoćnika koji istovremeno rade za šestoro sudija.

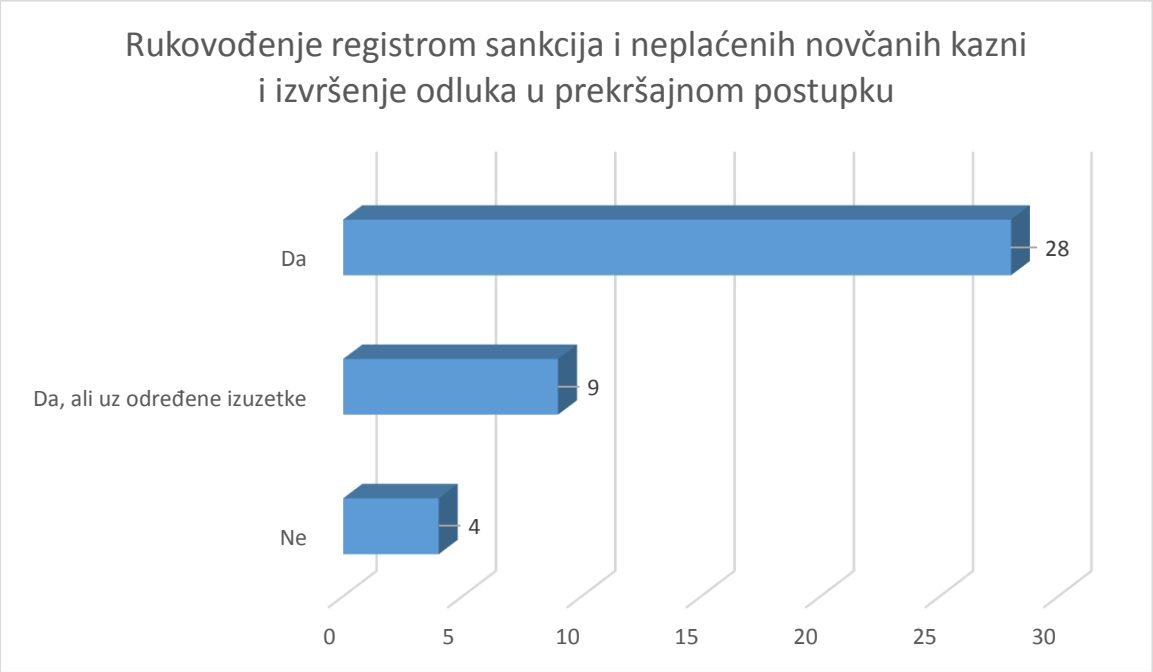

Registar izrečenih prekršajnih sankcija i registar neplaćenih novčanih kazni i drugih novčanih potraživanja predstavljaju centralizovane elektronske baze podataka koje se čuvaju pri Ministarstvu pravde. Međutim ZOP obavezuje predsednika prekršajnog suda da imenuje rukovodioca podataka u registrima dužnog da: a) se stara o zakonitom, sistematičnom i ažurnom unosu, brisanju i izmeni podataka u registru; b) obezbeđuje ovlašćenim licima uvid u registar; c) izdaje overene izvode iz registra i potvrde da lice nije upisano u registar; d) obezbeđuje čuvanje i arhiviranje dokumentacije koja predstavlja osnov za upis, brisanje ili izmenu podataka u registru i e) preduzima druge radnje neophodne za nesmetano i pravilno ažuriranje podataka u registru u skladu sa zakonom (čl. 326. ZOP). Nijedna zakonska odredba ne obavezuje predsednika suda da na ovo mesto imenuje nekog od sudija, tako da i postojeće zakonsko rešenje omogućava da se ovi poslovi povere sudijskim pomoćnicima, pod jedinim uslovom da lice ima znanja iz oblasti informatike ili da je prošlo odgovarajuću obuku.

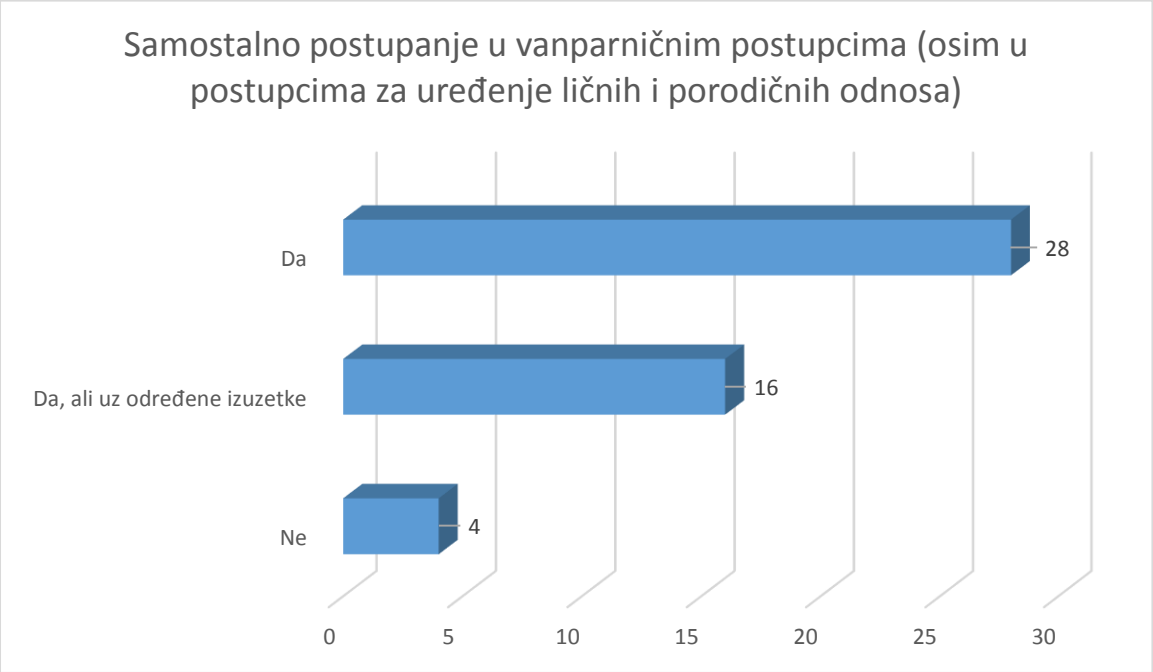

Vanparnični postupak je jednostranački postupak u kome nema ''spora'' već se odlučuje o ličnim, porodičnim, imovinskim i drugim pravnim stvarima određenog lica. U ove postupke spadaju: 1. postupak za uređenje ličnih stanja i to: lišenje poslovne sposobnosti, proglašenje nestalog lica za umrlo i dokazivanje smrti, utvrđivanje vremena i mesta rođenja; 2. Uređenje porodičnog odnosa i to: produženje roditeljskog prava, davanje dozvole za stupanje u brak; 3. Postupci za uređenje imovinskih odnosa i to: raspravljanje zaostavštine, određivanje naknade za eksproprisanu nepokretnost, uređenje upravljanja i korišćenja zajedničke stvari, deoba zajedničke stvari ili imovine, uređenje međa, isprave, sudski depozit.

ZVP već izričito daje ovlašćenja sudijskim pomoćnicima da preduzimaju pojedine radnje u postupku, kao i da u postupku za raspravljanje zaostavštine uzimaju na zapisnik sve izjave i predloge učesnika, osim izjava o odricanju od nasleđa, a celishodno bi bilo ova ovlašćenja i proširiti.

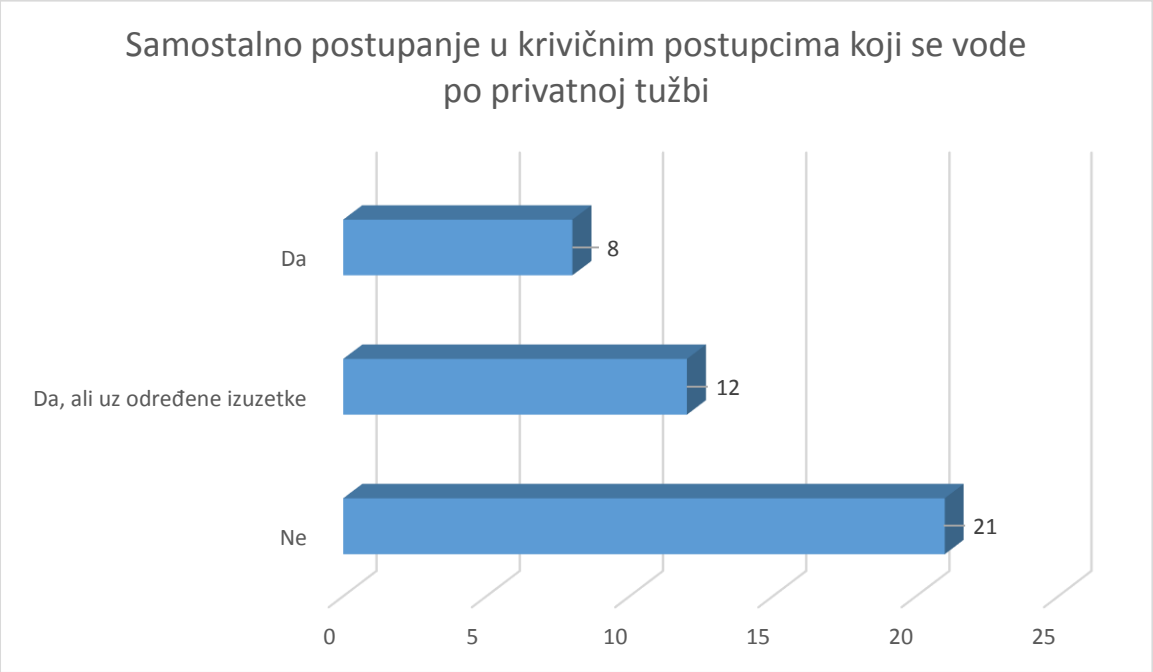

Samostalno postupanje sudijskih pomoćnika u krivičnim postupcima je dosta ''škakljivo'' pitanje, što se vidi i iz priloženih odgovora. Krivičnim pravom se štite najznačajnija dobra i vrednosti pojedinca i društva, a sankcije koje se izriču u krivičnom postupku smatraju se najtežim, budući da se učinilac krivičnog dela lišava slobode. Međutim dela koja se gone po privatnoj krivičnoj tužbi smatraju se lakšim delima, kojima su ugroženi samo pojedinačni interesi a ne i interesi društva u celini, pa samim tim i ne postupa javni tužilac već oštećeni u vidu privatnog tužioca. Veliki broj sudskih predmeta u praksi Osnovnih sudova čine dela koja se gone po privatnoj tužbi, kojima su predviđene blaže krivične sankcije a samim tim i kraći rokovi zastarelosti. Eventualno bi se moglo razmisliti o rešenju koje bi omogućavalo pomoćnicima samostalno postupanje u krivičnim delima koja se gone po privatnoj tužbi uz još jedno ograničenje da se radi o delima za koja je kao glavna predviđena isključivo novčana kazna. Tu bi prema postojećim rešenjima KZ spadalo isključivo krivično delo uvrede. Vođenje postupaka za ovo delo bi pomoćnicima predstavljalo dragocenu praksu, dok bi sudije rasterećivalo tzv. ''banalnih predmeta'' omogućavajući im da se fokusiraju na ozbiljnije slučajeve. U vezi sa tim interesantno je pomenuti da je svojevremeno pristupni program Evropske Unije (*EU Cards*) Hrvatskoj preporučivao da na pomoćnike u potpunosti prenese postupanje u jednostavnijim krivičnim predmetima.

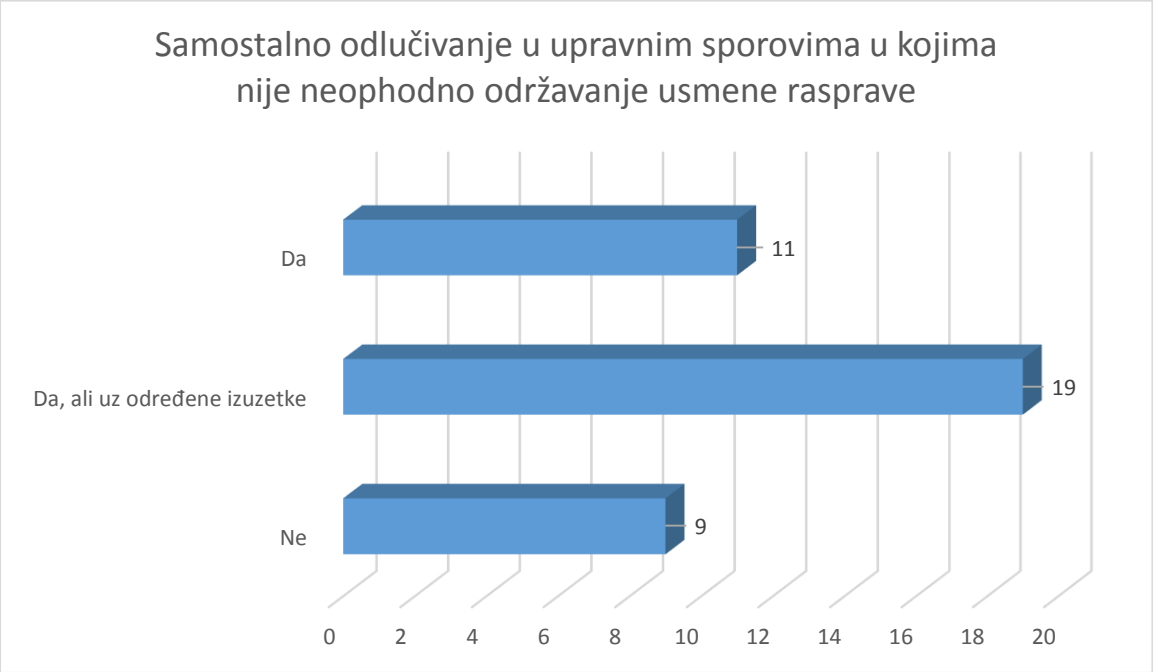

U upravnim sporovima se odlučuje o zakonitosti konačnih upravnih akata i pojedinačnih akata kojima se rešava o pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu. Sud po pravilu odlučuje na osnovu usmene i javne rasprave a odlučivanje bez održane rasprave je moguće u dva slučaja: 1. Ako je predmet spora takav da očigledno ne iziskuje neposredno saslušanje stranaka i posebno utvrđivanje činjeničnog stanja ili 2. Ako stranke izričito pristanu na takvo odlučivanje.

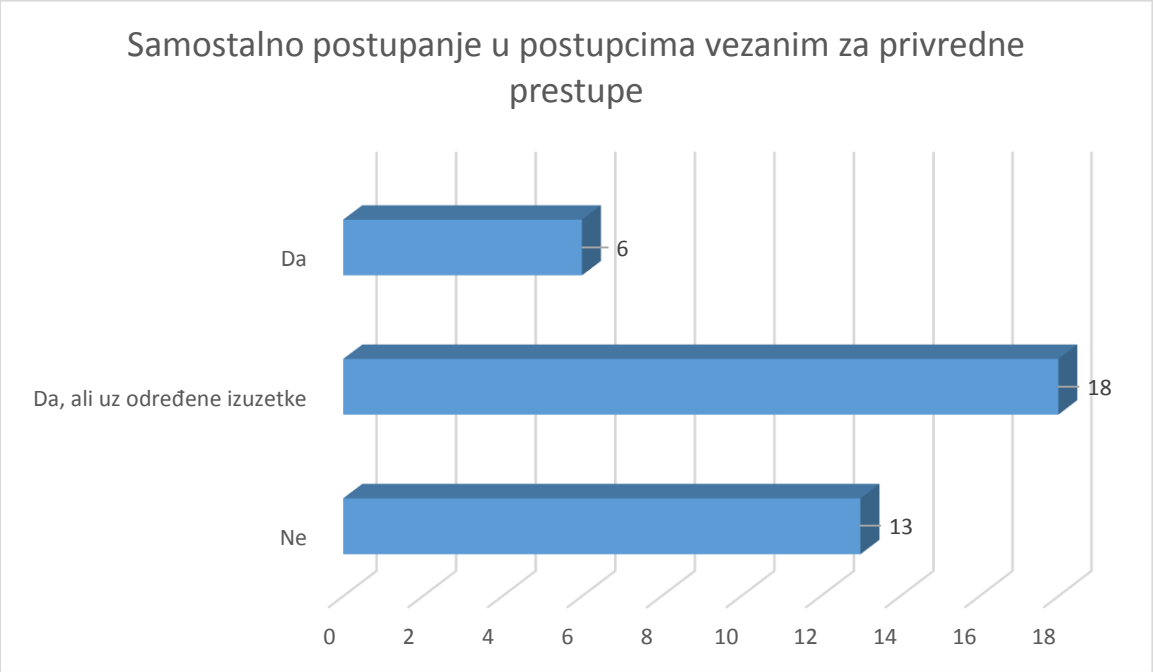

Privredni prestupi su, pored krivičnih dela i prekršaja, treća vrsta kaznenih delikata u širem smislu, za koje može odgovarati samo pravno lice ili odgovorno lice u pravnom licu. Zakon o privrednim prestupima ih definiše kao društveno štetnu povredu propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju, koja je prouzrokovala ili je mogla prouzrokovati teže posledice i koja je propisom nadležnog organa određena kao privredni prestup. Kako se radi o kaznenim deliktima sa zaprećenim visokim novčanim kaznama za pravna i odgovorna lica, ne iznenađuje uzdržanost sudija po pitanju mogućnosti da se pomoćnicima poveri samostalno postupanje u ovim postupcima.

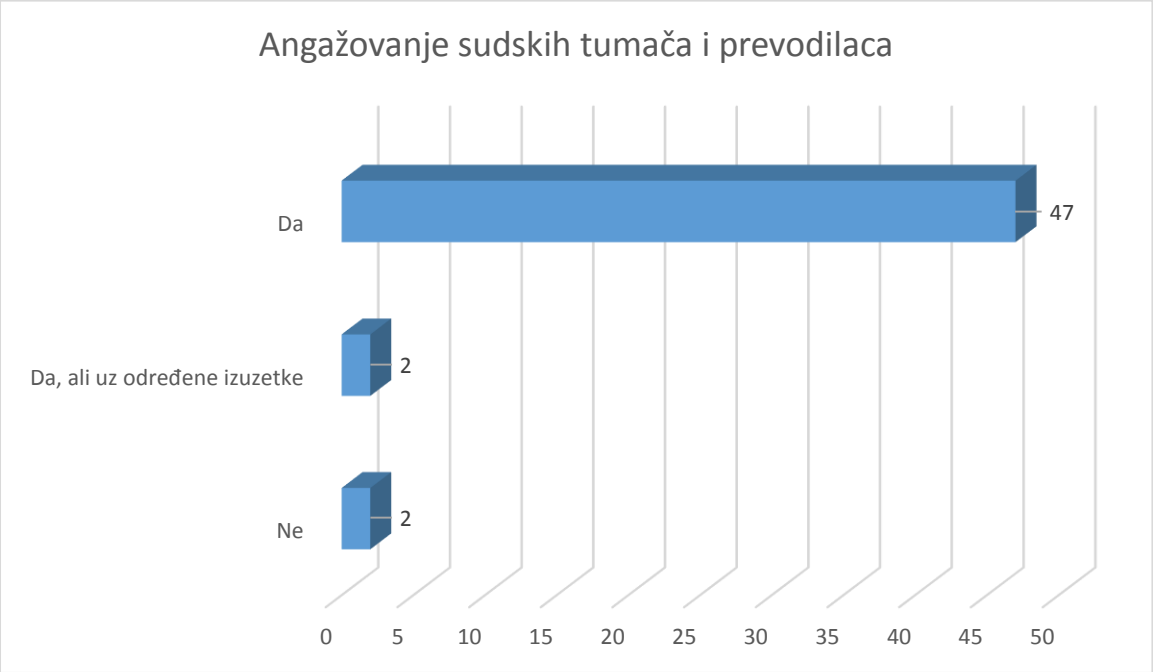

Angažovanje tumača i prevodilaca u predmetima u kojima za tim postoji potreba, ne predstavlja sudsko odlučivanje već ispunjenje procesnih pretpostavki za zakonito vođenje postupka. U tom smislu, i bez izričitih zakonskih izmena bi se ovaj posao mogao poveriti pomoćnicima imajući u vidu član 74. Sudskog poslovnika koji predviđa da se sudskom pomoćniku mogu poveriti i ''drugi poslovi pod nadzorom sudije''.

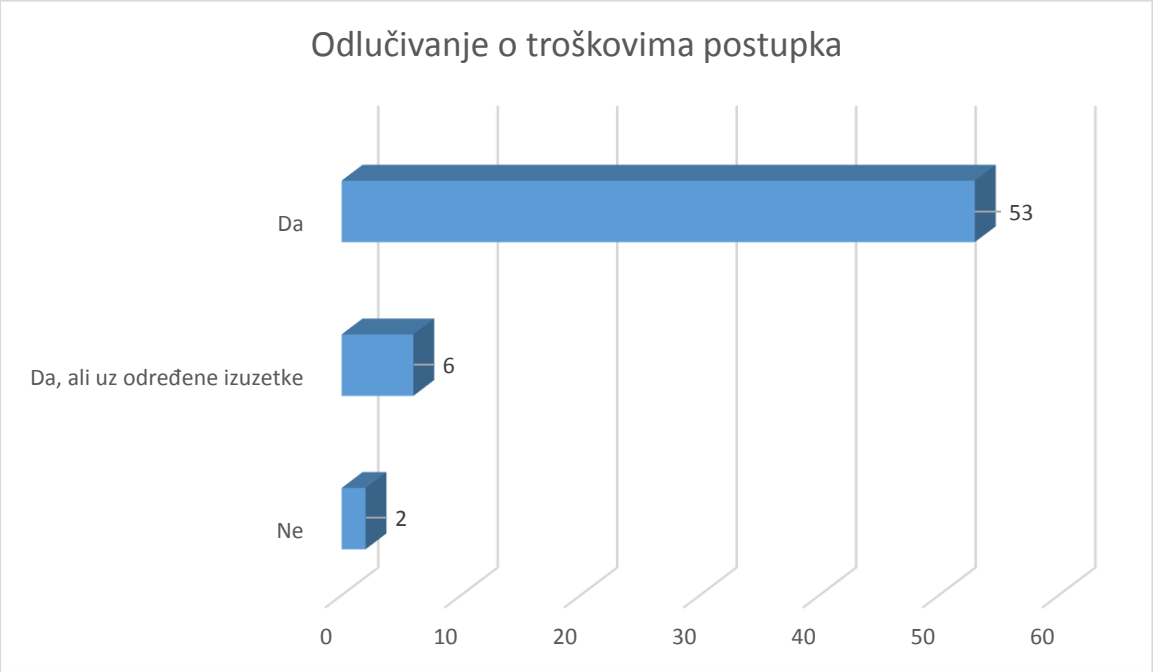

Svaki sudski postupak povlači sa sobom I određene troškove u koje spadaju svi izdaci učinjeni od pokretanja postupka do njegovog završetka, uključujući primera radi troškove izvođenja dokaznih radnji, dolaska svedoka, veštačenja, nagrade za rad advokata i slično. Sudije su mahom saglasne da se ovo odlučivanje može poveriti pomoćnicima, budući da se radi o ''sporednom pitanju'' kojim se ne zadire u meritum spora, a u praksi mnoge sudije i poveravaju pomoćnicima donošenje ovih odluka.

14. U kojoj meri obavljanje radnih ciljeva i zadataka utiče navrednovanje rada sudijskih pomoćnika?

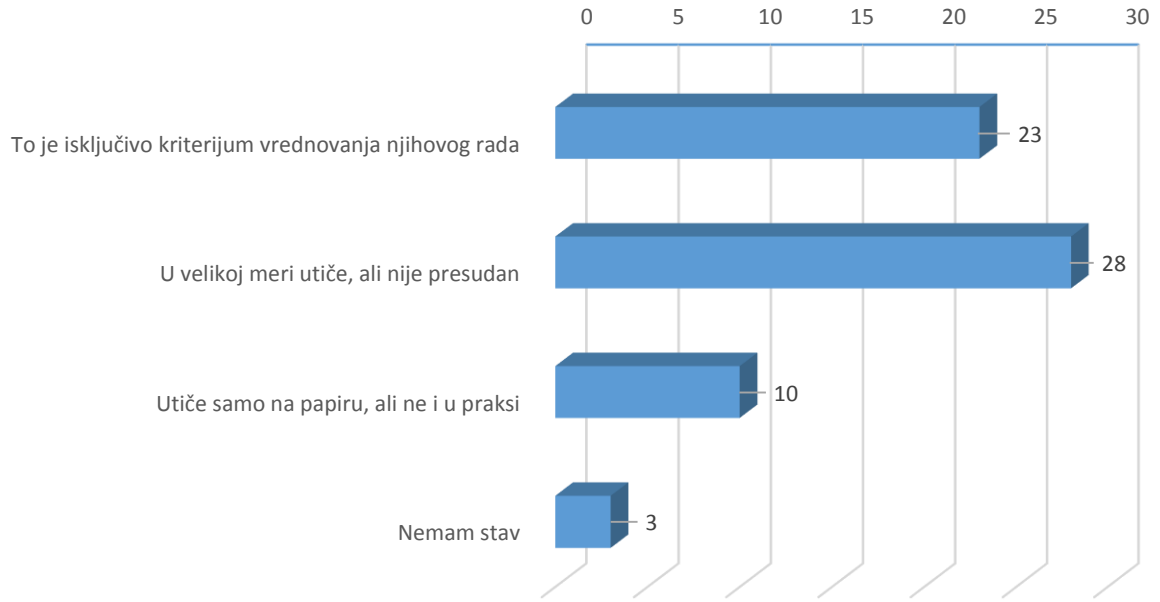

15. Da li smatrate da je sistem ocenjivanja sudijskih pomoćnika objektivan, nepristrasan i relevantan za njihovo dalje napredovanje

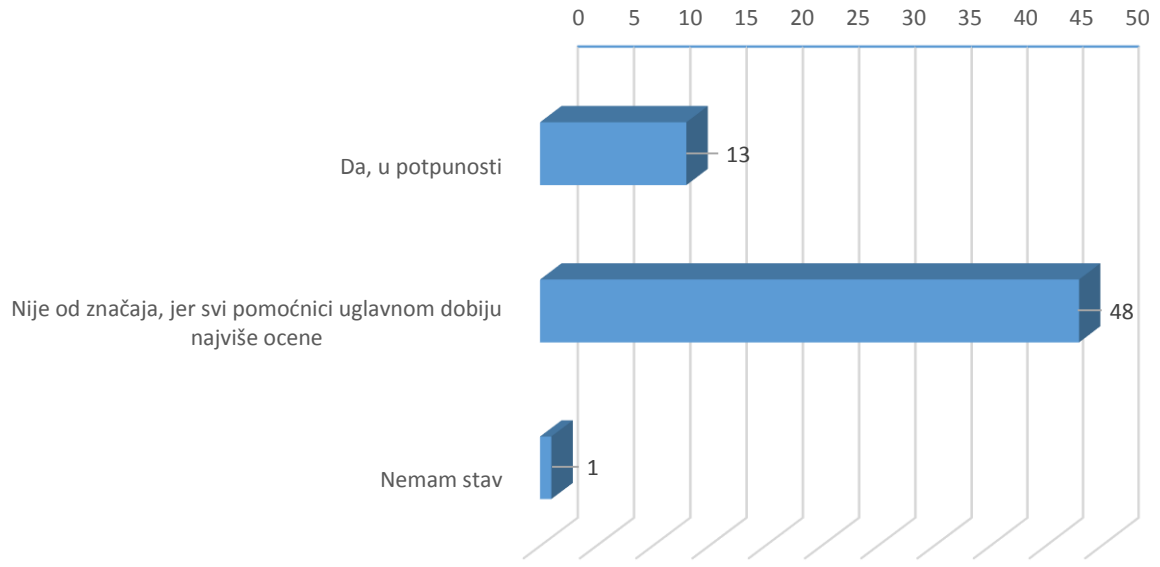

Uprkos nastojanjima da se Pravilnikom o kriterijumima, merilima i postupku za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika uvede kvantifikativno vrednovanje rada sudijskih pomoćnika, najveći broj sudija (čak 77,4%) smatra da navedeni sistem ocenjivanja nije od značaja jer svi pomoćnici uglavnom dobiju najviše ocene. Isto tako, većina anketiranih sudija smatra da obavljanje radnih ciljeva i zadataka u velikoj meri utiče ali nije presudan kriterijum za vrednovanje njihovog rada, što ima uporište i u tekstu Pravilnika, budući da se vrednuju i drugi kriterijumi (posvećenost, kvalitet saradnje, samostalnost, pokazana inicijativa i slično). Ovakav sistem ocenjivanja nije zadovoljavajući ni iz vizure sudijskih pomoćnika. Većina njih smatra da ovaj sistem nije od uticaja pri ocenjivanju i od značaja za njihovo napredovanje, tj. da njihov učinak na poslu nije presudan kriterijum za napredovanje.

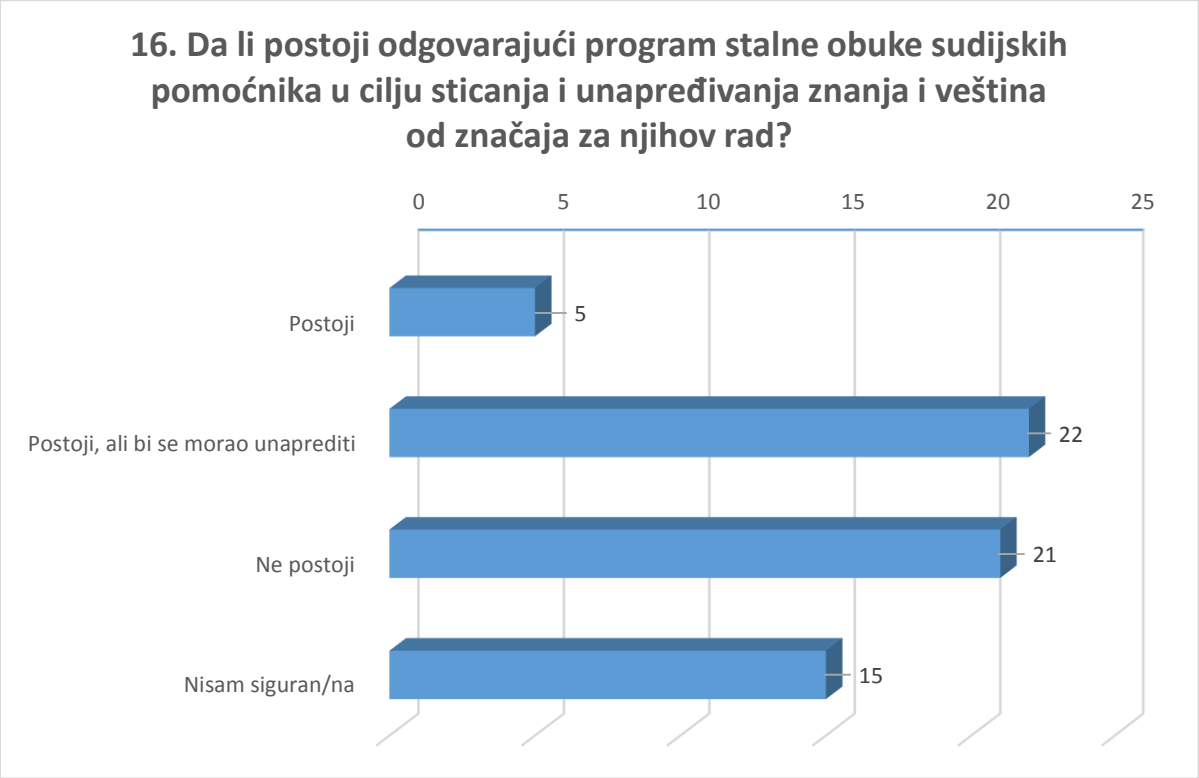

Podaci sa internet strane Pravosudne akademije pokazuju da su obuke koje se organizuju retko namenjene isključivo sudijskim pomoćnicima. Obuke su mahom namenjene nosiocima pravosudnih funkcija (sudijama i tužiocima) a mogu ih pohađati i sudijski pomoćnici. Zato i ne iznenađuje da svega petoro anketiranih sudija smatra da postoji odgovarajući program stalne obuke sudijskih pomoćnika, a njih dvadeset dvoje smatra da ovakav program postoji ali da bi se morao unaprediti. Ne postoji naime program

sistemski pristup stalne i obavezujuće obuke sudijskih pomoćnika, već je donošenje odluke o njihovom upućivanju na obuke prepušteno sudskoj upravi. Pored toga učestvovanje u programima obuke nije određeno kao merilo za dalje karijerno napredovanje pomoćnika niti kao jedno od merila za ocenu stručnosti kandidata za izbor na sudijsku funkciju. Zbog toga i ne iznenađuje podatak da čak 51 % anketiranih pomoćnika do sada nije imalo odgovarajući broj obuka u cilju unapređenja teorijskog znanja i praktičnih veština. Svega 11 % dalo je potvrdan odgovor na ovo pitanje, dok je 38 % odgovorilo da je delimično imalo ovakve obuke.

U pogledu obuka koje sudije smatraju najpotrebnijim, na prvom mestu se nalaze obuke iz oblasti pozitivnog materijalnog i procesnog prava, a sledi primena i tumačenje novih zakona i propisa. Ovi odgovori su pomalo iznenađujući, budući da je reč o oblastima sa kojima se pomoćnici svakodnevno susreću u praksi, pa je za očekivati bilo da se u tom domenu lakše snalaze nego u razumevanju i analizi prakse Ustavnog suda ili Evropskog suda za zaštitu ljudskih prava. Svega petoro sudija je obuke iz ovih oblasti rangirao kao najpotrebnije, što može ukazivati na još uvek nedovoljno razvijenu svest o potrebi usklađivanja postojeće prakse sa Ustavnim garancijama i garancijama iz Evropske konvencije. Mimo ponuđenih odgovora, sudije su takođe navodile da su pomoćnicima potrebne i obuke iz komunikoloških veština i javnog nastupa. Odgovori sudija se u tom smislu u velikoj meri poklapaju sa odgovorima sudijskih pomoćnika koji takođe najkorisnijim smatraju obuke iz oblasti materijalnog i procesnog prava, dok svega 19 % anketiranih smatra potrebnom obuku iz zaštite ljudskih prava i sloboda i primene Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

U pogledu veština, najveći broj anketiranih sudija smatra da je pomoćnicima najkorisnija obuka koja se odnosi na izradu sudskih odluka, što ne iznenađuje budući da sudijski pomoćnici u praksi mahom izrađuju nacrte sudskih odluka. Slede obuke vezane za praćenje i analizu sudske prakse, izvođenje i ocenu dokaza i etiku i integritet. Najmanji značaj sudije su pridale obukama vezanim za upravljanje predmetima i rukovođenje unakrsnim ispitivanjem, što je po postojećoj zakonskoj regulativi isključivo dužnost sudija i ne može se prenositi na pomoćnike.

17. U kojoj meri su, prema Vašem mišljenju, dole navedene obuke potrebne sudijskim pomoćnicima? (1 - najmanje potrebne, 5 - najpotrebnije)

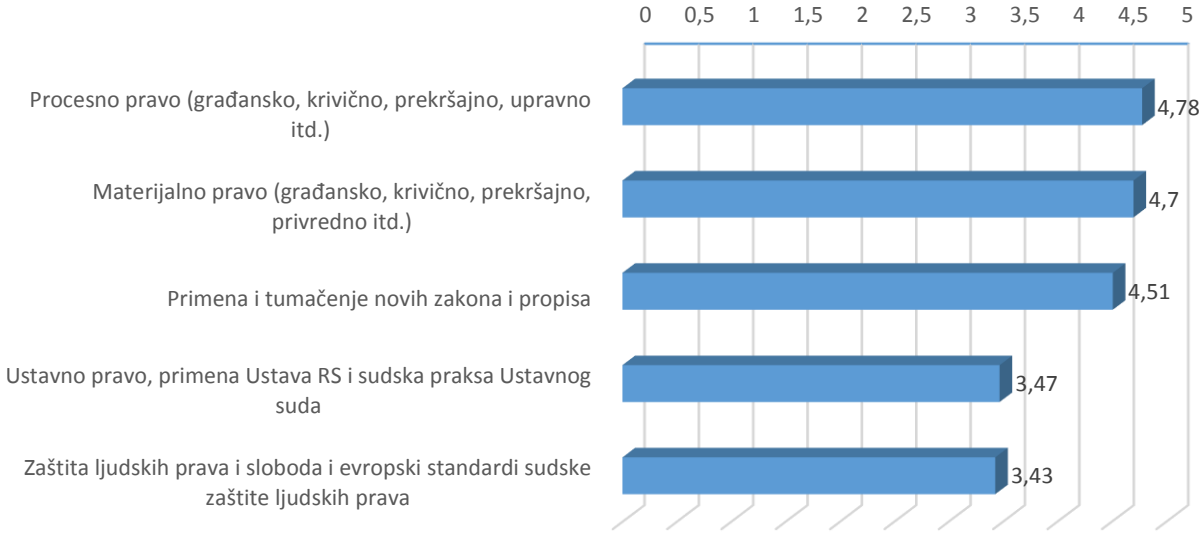

18. Koje obuke vezane za posebna zanimanja i veštine smatrate najkorisnijim za sudijske pomoćnike (1 - najmanje potrebne, 5 - najpotrebnije)

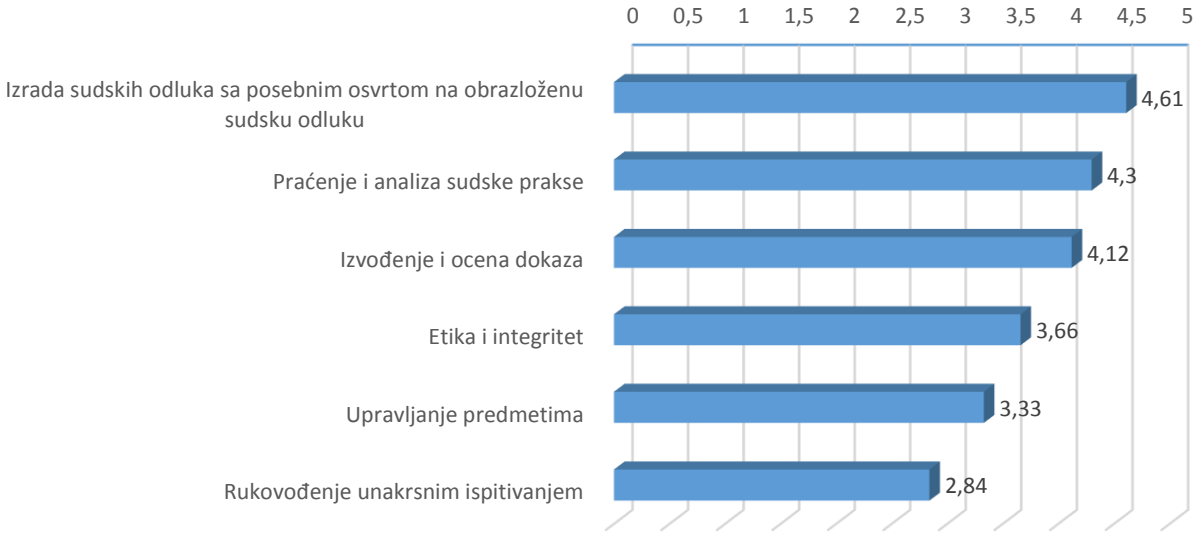

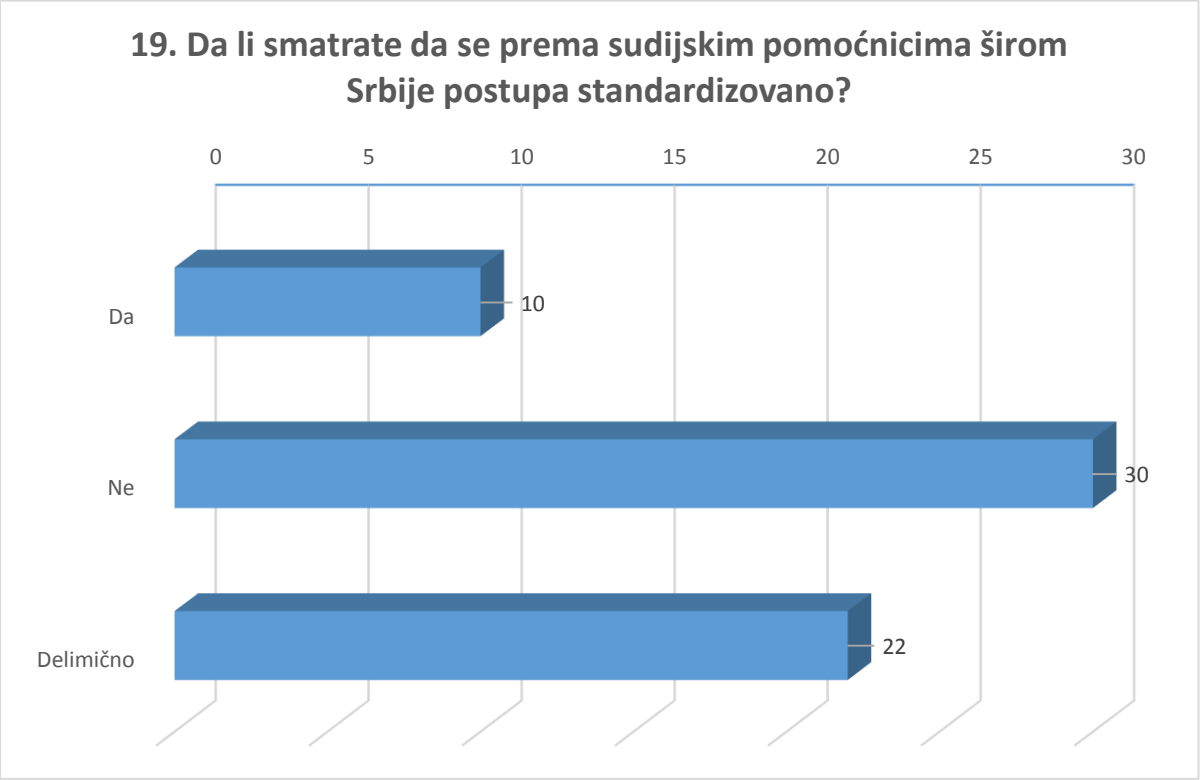
19. Da li smatrate da se prema sudijskim pomoćnicima širom Srbije postupa standardizovano?
0
5
10
15
20
25
30
Da
10
Ne
30
Delimično
22

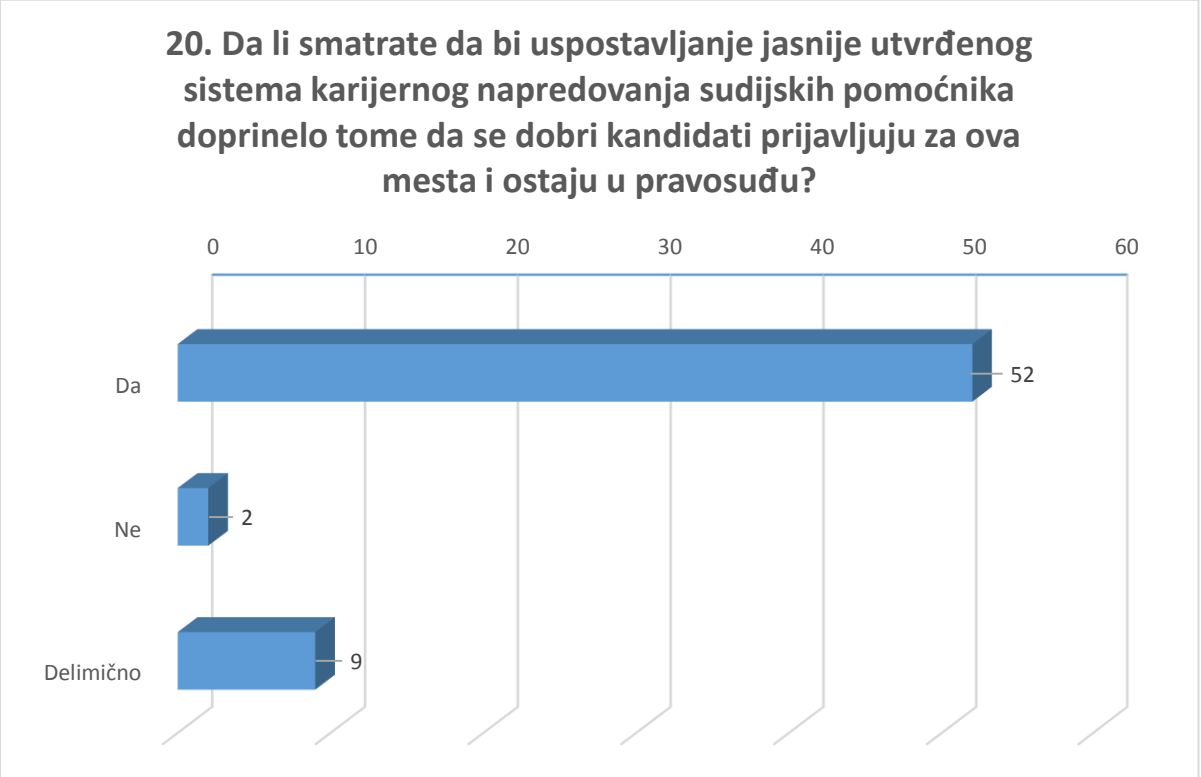
20. Da li smatrate da bi uspostavljanje jasnije utvrđenog sistema karijernog napredovanja sudijskih pomoćnika doprinelo tome da se dobri kandidati prijavljuju za ova mesta i ostaju u pravosuđu?
0
10
20
30
40
50
60
Da
52
Ne
2
Delimično
9

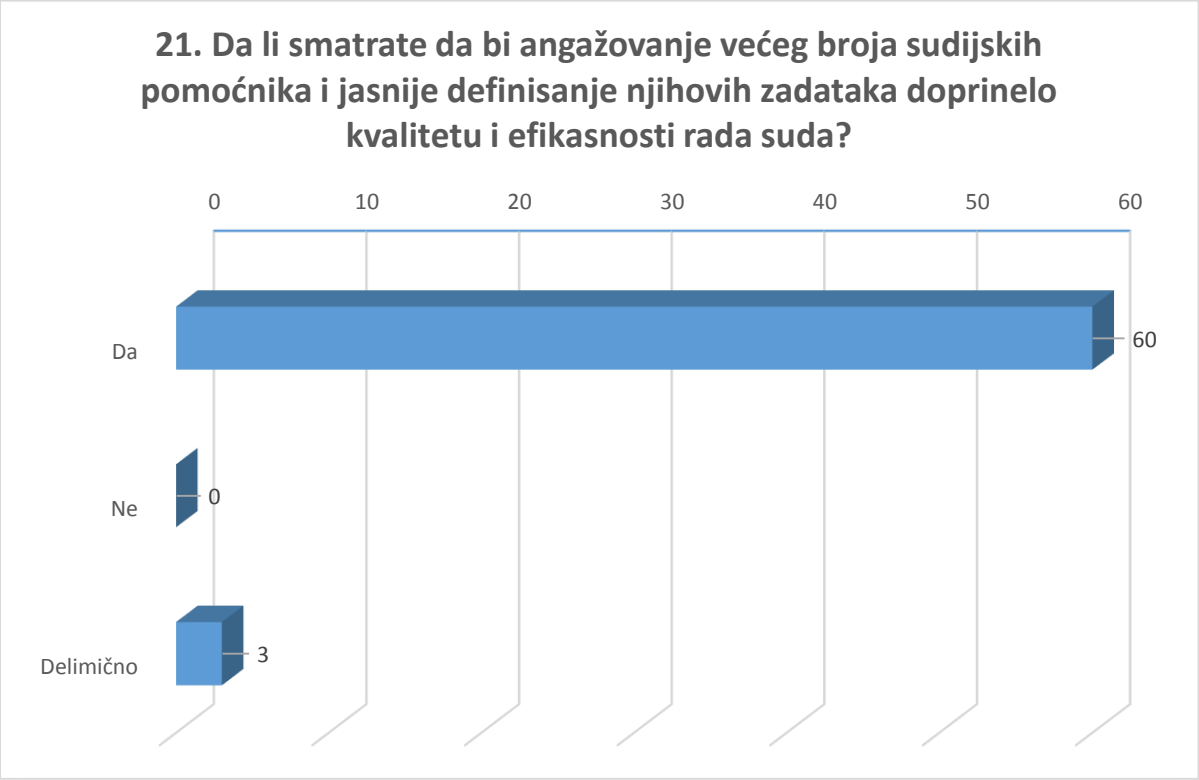

Ne iznenađuje podatak da većina anketiranih sudija smatra da bi uspostavljanje jasnijeg sistema karijernog napredovanja sudijskih pomoćnika doprinelo tome da se dobri kandidati prijavljuju na ova radna mesta I ostaju u pravosuđu (82,5%), kao i da bi angažovanje većeg broja sudijskih pomoćnika doprinelo kvalitetu I efikasnosti rada suda (95,2%).

Na pitanje da li se, i u kojoj meri slažu sa sledećim tvrdnjama, apsolutna većina anketiranih sudija saglasna je sa tim da sudijski pomoćnici doprinose efikasnijem radu suda (96,9 %), da bi angažovanje većeg broja sudijskih pomoćnika doprinelo kvalitetnijem i efikasnijem radu suda (96,9%), kao i da bi uspostavljanje jasnijeg sistema karijernog napredovanja doprinelo da kvalitetniji sudijski pomoćnici ostanu u pravosuđu (95,3%). Sudije su u pretežnoj meri saglasne i sa tvrdnjama da je potreban sistemski pristup kontinuiranoj obuci sudijskih pomoćnika (85,9%), da ih treba izdvojiti od položaja državnih službenika u poseban sistem pravosudne uprave (81%), kao i da je potrebno povećati ovlašćenja i odgovornosti sudijskih pomoćnika (75%). Mišljenja su nešto više podeljena po pitanju da li Visoki savet sudstva treba da određuje plate sudijskih pomoćnika sa čim je saglasno 63,5% sudija, 6,3% je dalo negativan odgovor dok 12,7 % nema stav po tom pitanju, kao i u vezi toga da li se rad sudijskih pomoćnika ocenjuje po odgovarajućim kriterijumima na šta je 59,4% sudija odgovorilo potvrdno, 31,3% negativno dok 9,4% nema stav. Isto tako, sudije su mahom saglasne sa tim da šira javnost ne prepoznaje značaj sudijskih pomoćnika (74,2 %) ka i da stručna javnost ne prepoznaje njihov značaj (53,2%). Odgovori sudija se u velikoj meri poklapaju sa

odgovorima sudijskih pomoćnika, uz tu razliku da među pomoćnicima postoji veća saglasnost po pitanju da Visoki savet sudstva treba da bude nadležan za određivanje njihovih zarada, a što bi sledilo kao logična posledica njihovog izuzimanja iz kategorije državnih službenika.

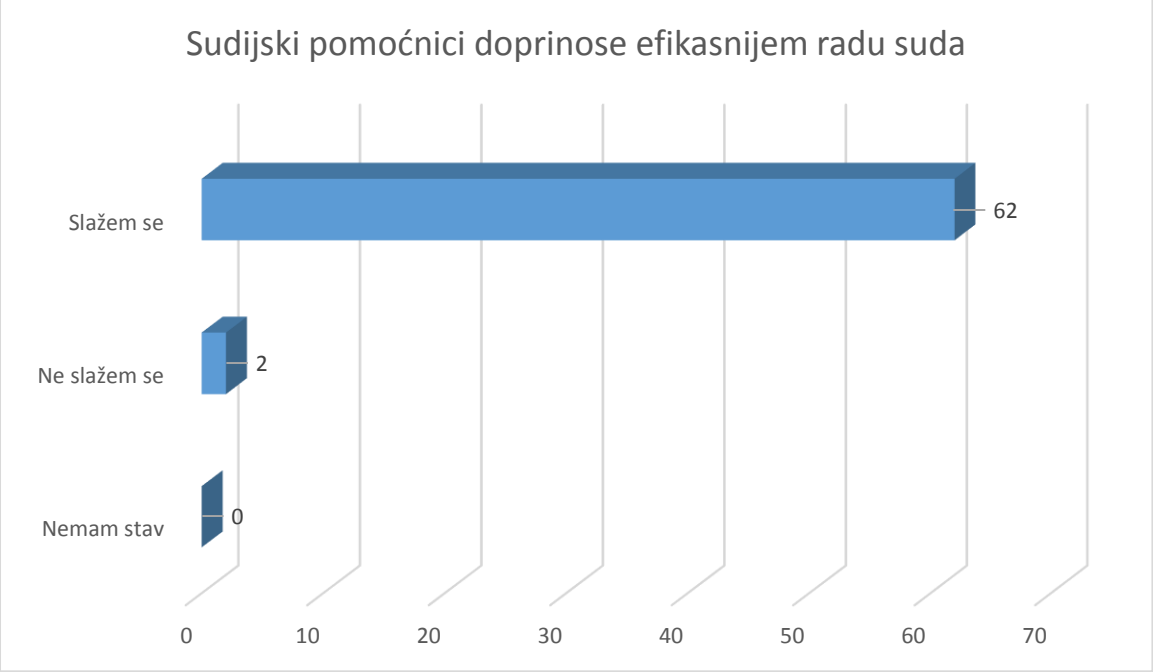

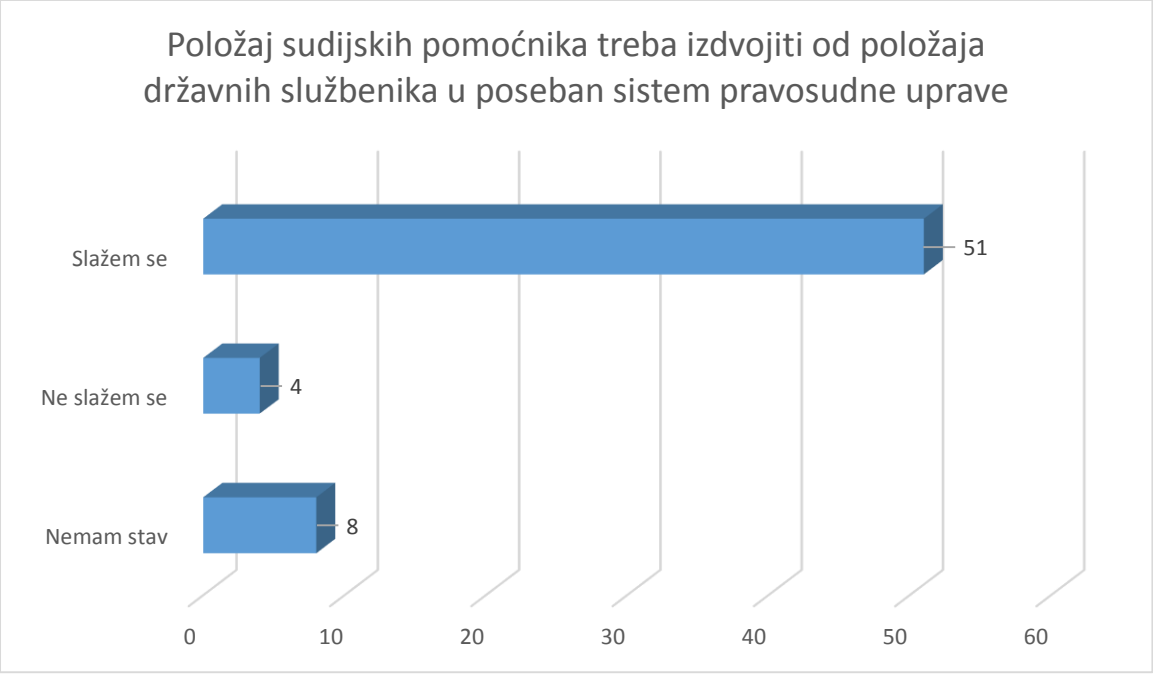

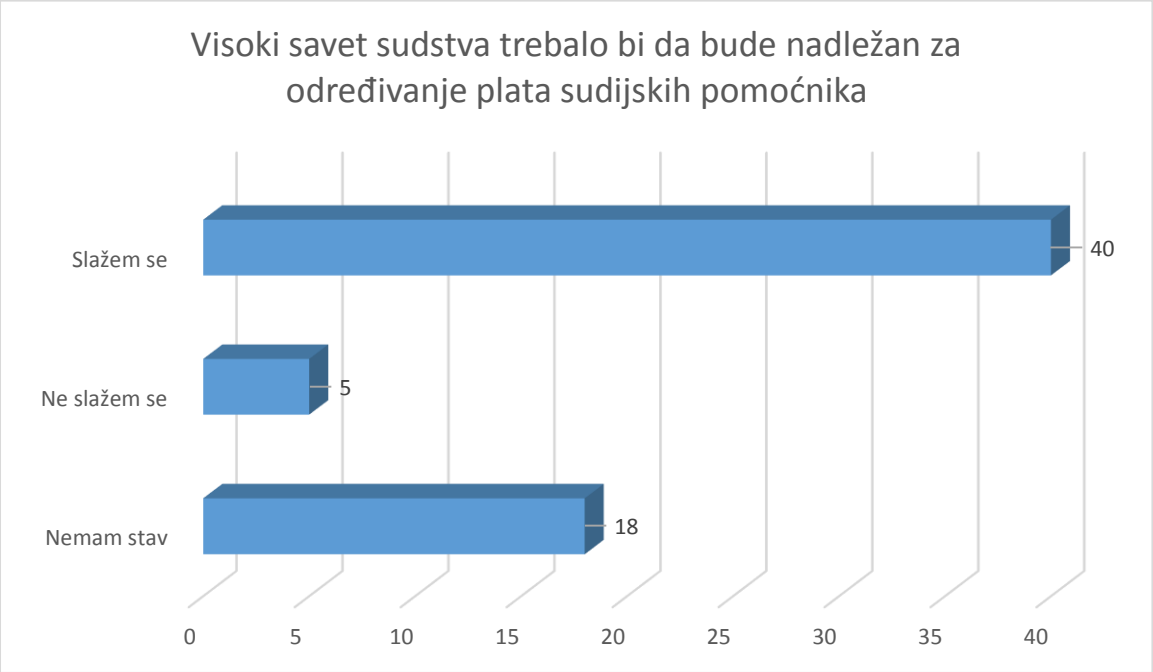
Visoki savet sudstva trebalo bi da bude nadležan za određivanje plata sudijskih pomoćnika
Slažem se
Ne slažem se
Nemam stav
40
5
18
0
5
10
15
20
25
30
35
40

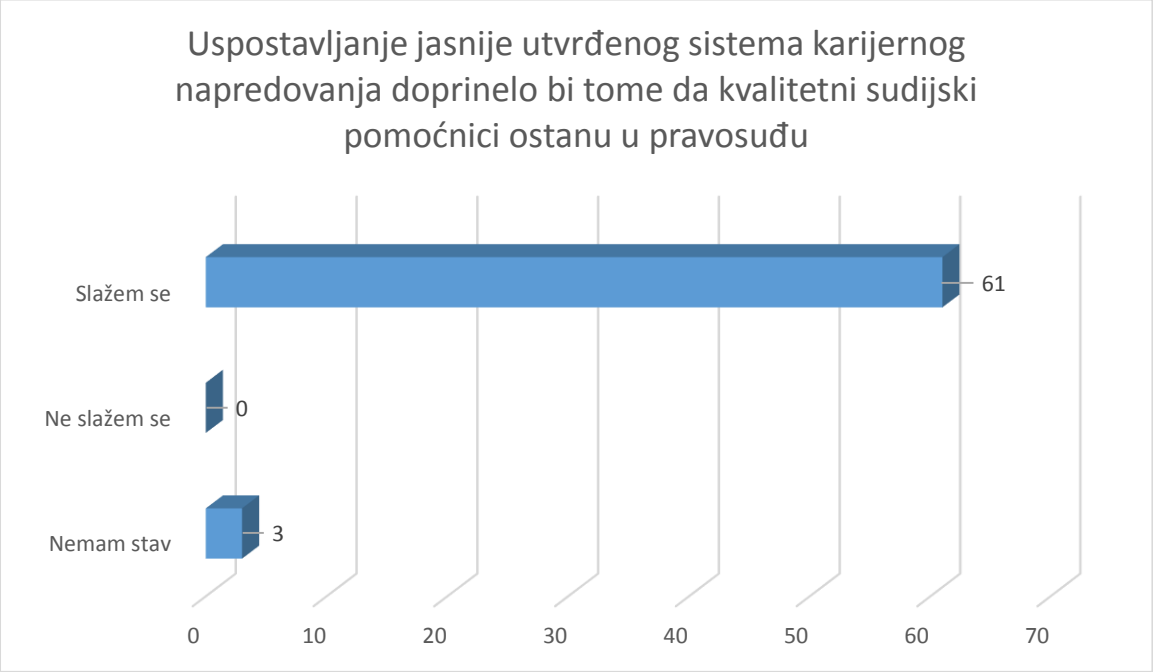
Uspostavljanje jasnije utvrđenog sistema karijernog napredovanja doprinelo bi tome da kvalitetni sudijski pomoćnici ostanu u pravosuđu
Slažem se
Ne slažem se
Nemam stav
61
0
3
0
10
20
30
40
50
60
70

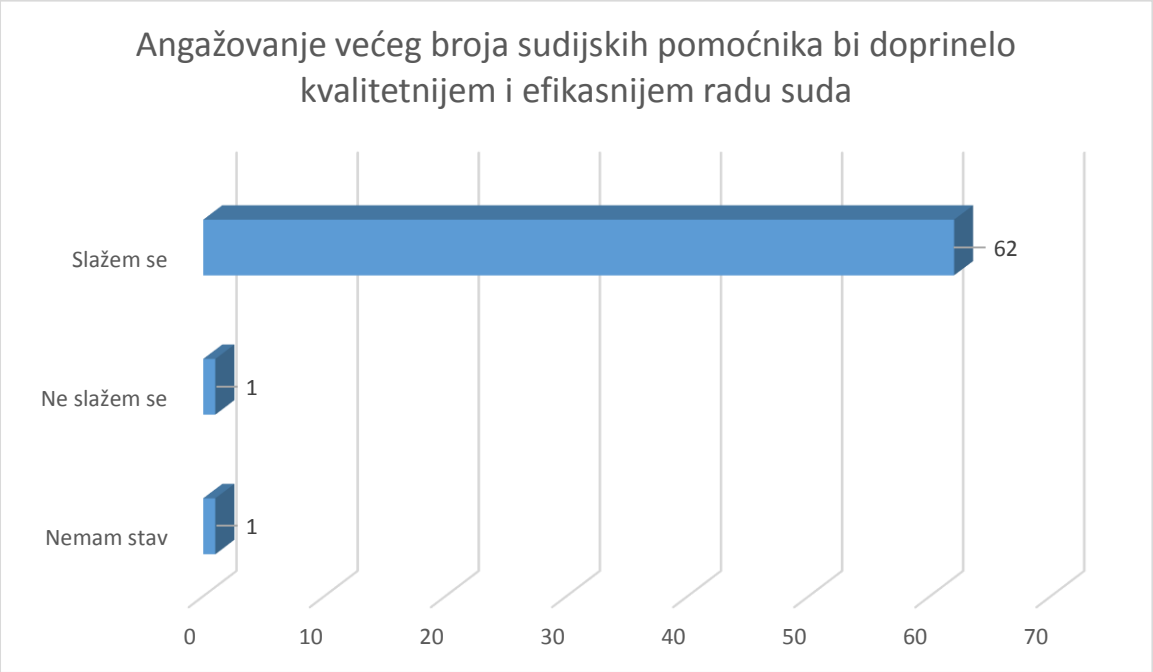
Angažovanje većeg broja sudijskih pomoćnika bi doprinelo kvalitetnijem i efikasnijem radu suda
Slažem se
62
Ne slažem se
1
Nemam stav
1
0
10
20
30
40
50
60
70

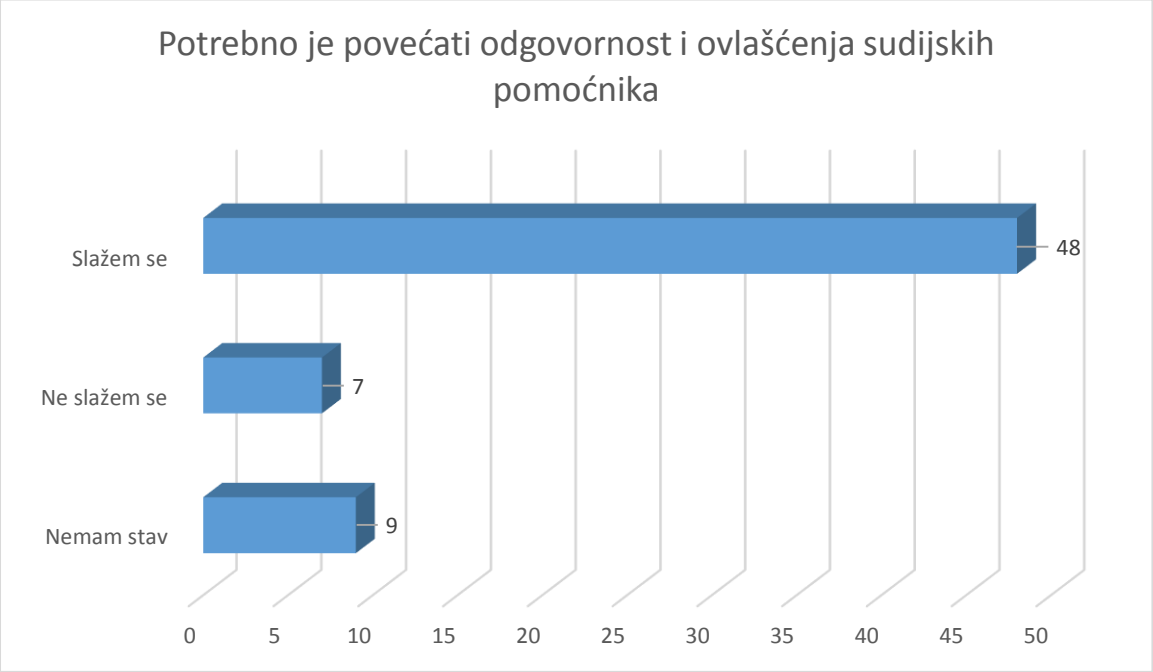
Potrebno je povećati odgovornost i ovlašćenja sudijskih pomoćnika
Slažem se
48
Ne slažem se
7
Nemam stav
9
0
5
10
15
20
25
30
35
40
45
50

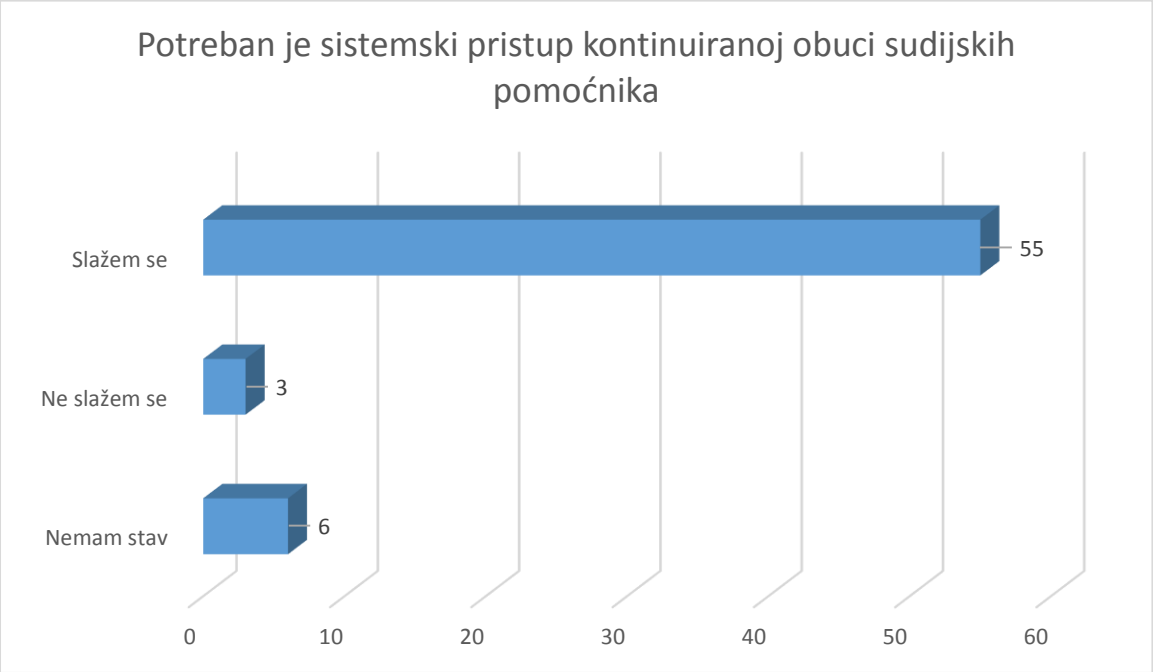
Potreban je sistemski pristup kontinuiranoj obuci sudijskih pomoćnika
Slažem se
55
Ne slažem se
3
Nemam stav
6
0
10
20
30
40
50
60

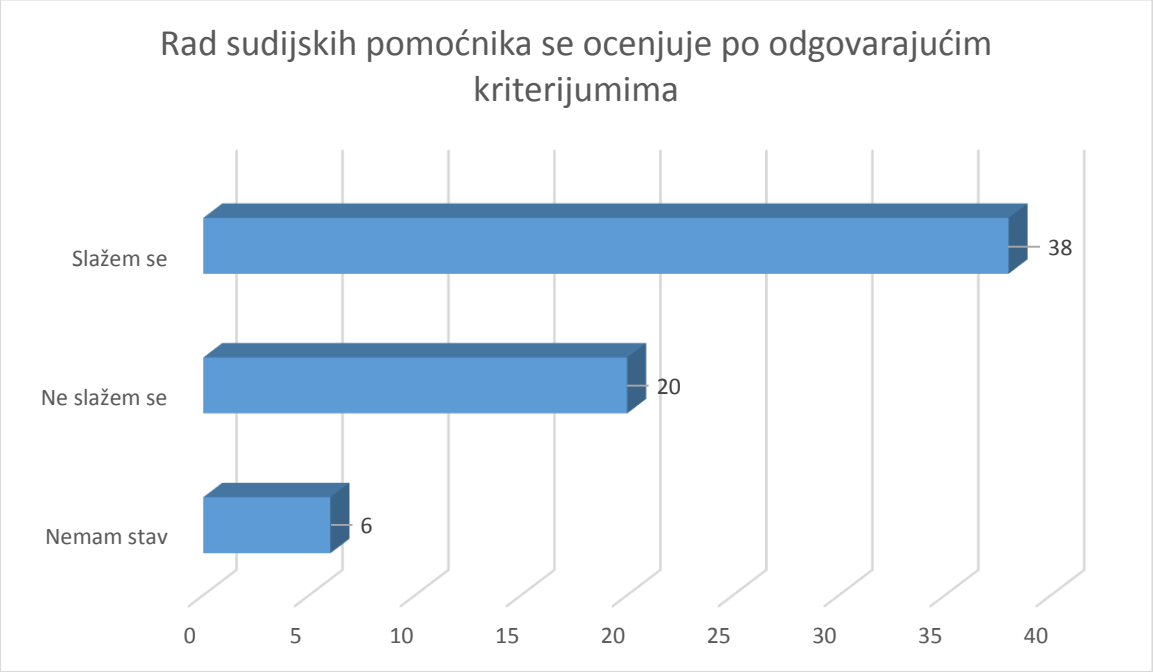
Rad sudijskih pomoćnika se ocenjuje po odgovarajućim kriterijumima
Slažem se
38
Ne slažem se
20
Nemam stav
6
0
5
10
15
20
25
30
35
40

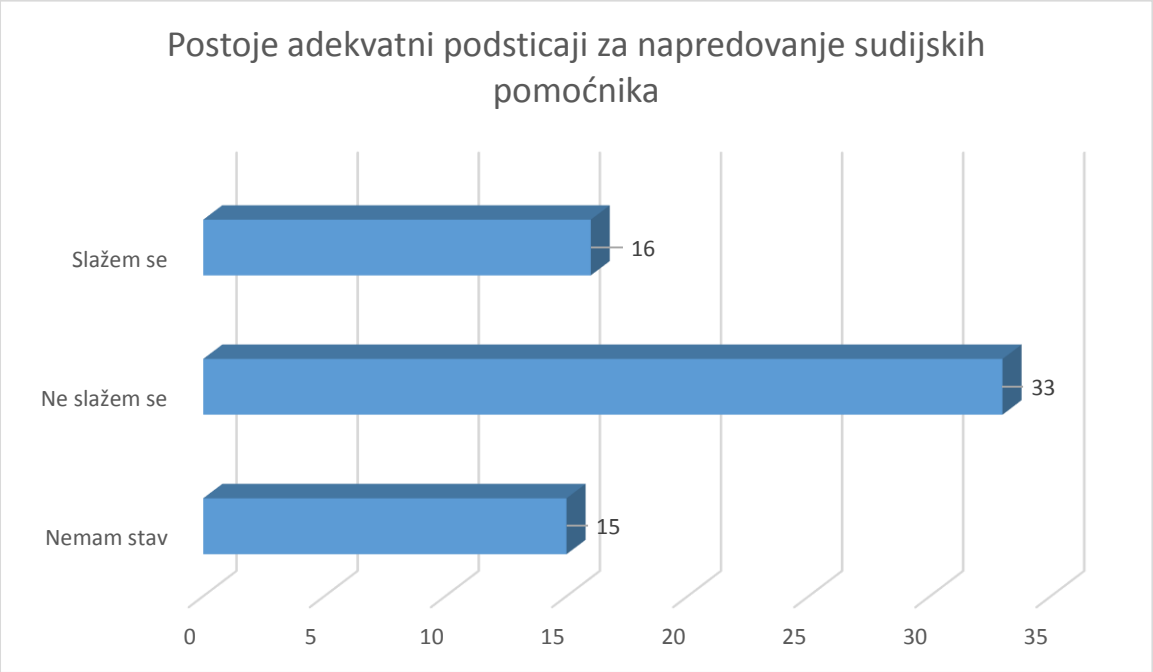
Postoje adekvatni podsticaji za napredovanje sudijskih pomoćnika
Slažem se
16
Ne slažem se
33
Nemam stav
15
0
5
10
15
20
25
30
35

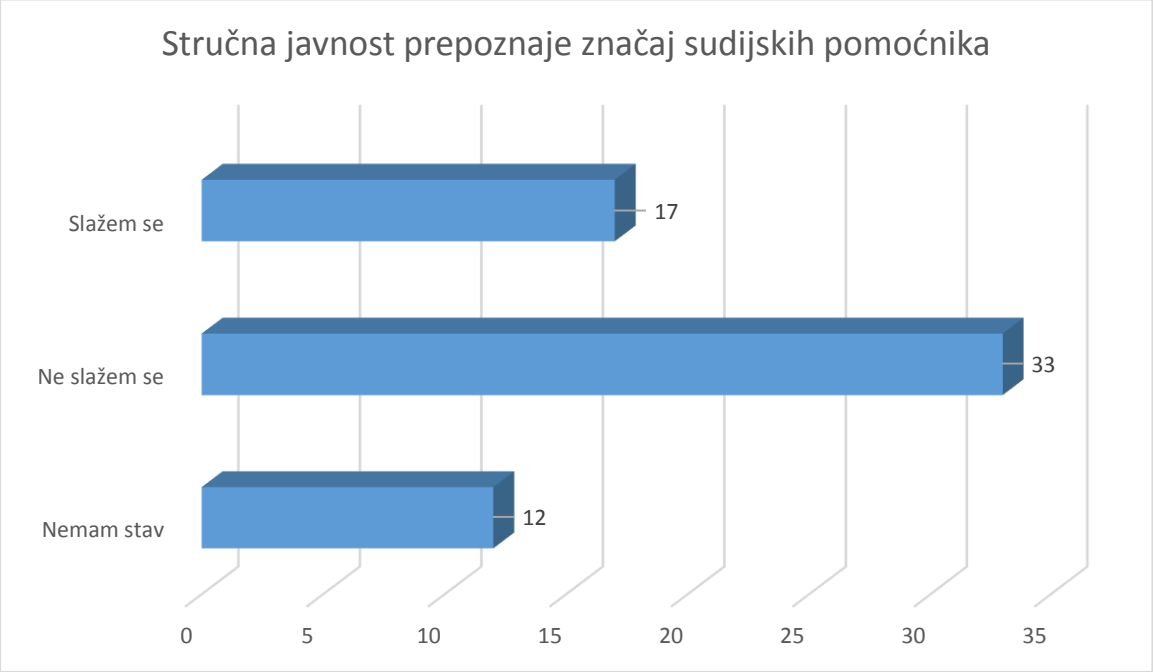
Stručna javnost prepoznaje značaj sudijskih pomoćnika
Slažem se
17
Ne slažem se
33
Nemam stav
12
0
5
10
15
20
25
30
35

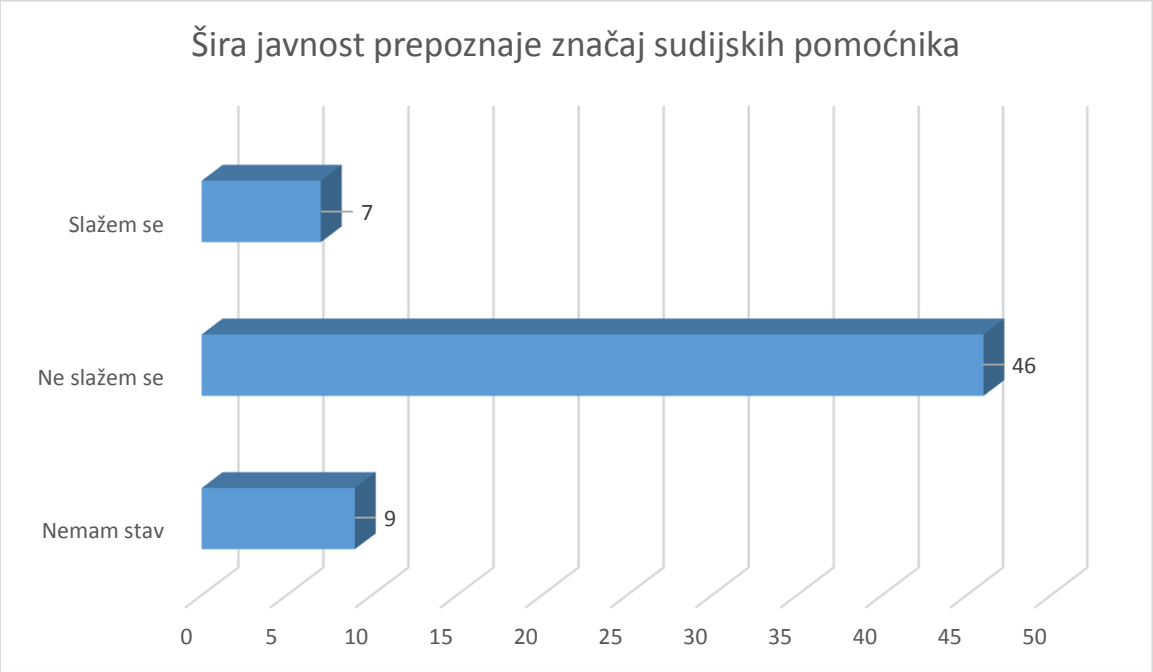

U pogledu inicijativa koje bi najviše doprinele poboljšanju položaja i uslova rada sudijskih pomoćnika, anketirane sudije su najveći značaj dale povećanju broja sudijskih pomoćnika i smanjenju preopterećenosti po broju predmeta i zadataka po pomoćniku (na skali od 1 do pet prosečna ocena ovog odgovora je 4,59), kao i boljim uslovima rada uključujući kancelarijski prostor, računarsku opremu i slično (prosečna ocena 4,58). Sudijski pomoćnici su takođe visoko rangirali inicijativu koja se odnosi na povećanje broja pomoćnika i smanjenje njihove opterećenosti (na drugom mestu sa prosečnom ocenom 4,0), dok poboljšanje uslova rada u smislu kancelarijskog nameštaja, računarske opreme i slično, kome su sudije pridale najveći značaj, kod pomoćnika nije tako visoko kotirano (na petom mestu sa prosečnom ocenom 3,7). Sudije su dalje navodile da bi poboljšanju položaja sudijskih pomoćnika doprinele i unapređene mogućnosti za stručno usavršavanje i pojačane obuke (prosečna ocena 4,36), kao i unapređen pristup sudskoj praksi između ostalog uvođenjem novih kompjuterskih programa (prosečna ocena 4,26). Suprotno tome, ove inicijative se kod pomoćnika nalaze na dnu lestvice sa prosečnom ocenom 3,7. Interesantno je da se, unapređenje materijalnog položaja sudijskih pomoćnika koje je po mišljenju pomoćnika od ključnog značaja za unapređenje njihovog položaja (prosečna ocena 4,7), po mišljenju sudija nalazi u donjem delu lestvice sa prosečnom ocenom 4,23. Obrazloženje za to može se naći u činjenici da je status pomoćnika u tom pogledu dosta neujednačen, pa po rečima jednog sudije ''neki pomoćnici imaju veću platu od sudija prekršajnih i osnovnih sudova, dok veliki broj njih u drugim sudovima volontira ili radi na osnovu ugovora na određeno vreme u dužem vremenskom periodu''. Najmanji značaj sudije su dale promeni sistema za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika (3,83 %) i promeni položaja, ovlašćenja i odgovornosti sudijskih pomoćnika (3,75%). I kod pomoćnika se izmena sistema za praćenje i

vrednovanje rada pomoćnika nalazi na poslednjem mestu (prosečna ocena 3,6), dok su, za razliku od sudija, promenu statusa, ovlašćenja i odgovornosti sudijskih pomoćnika pomoćnici visoko kotirali (na trećem mestu sa prosečnom ocenom 3,8).

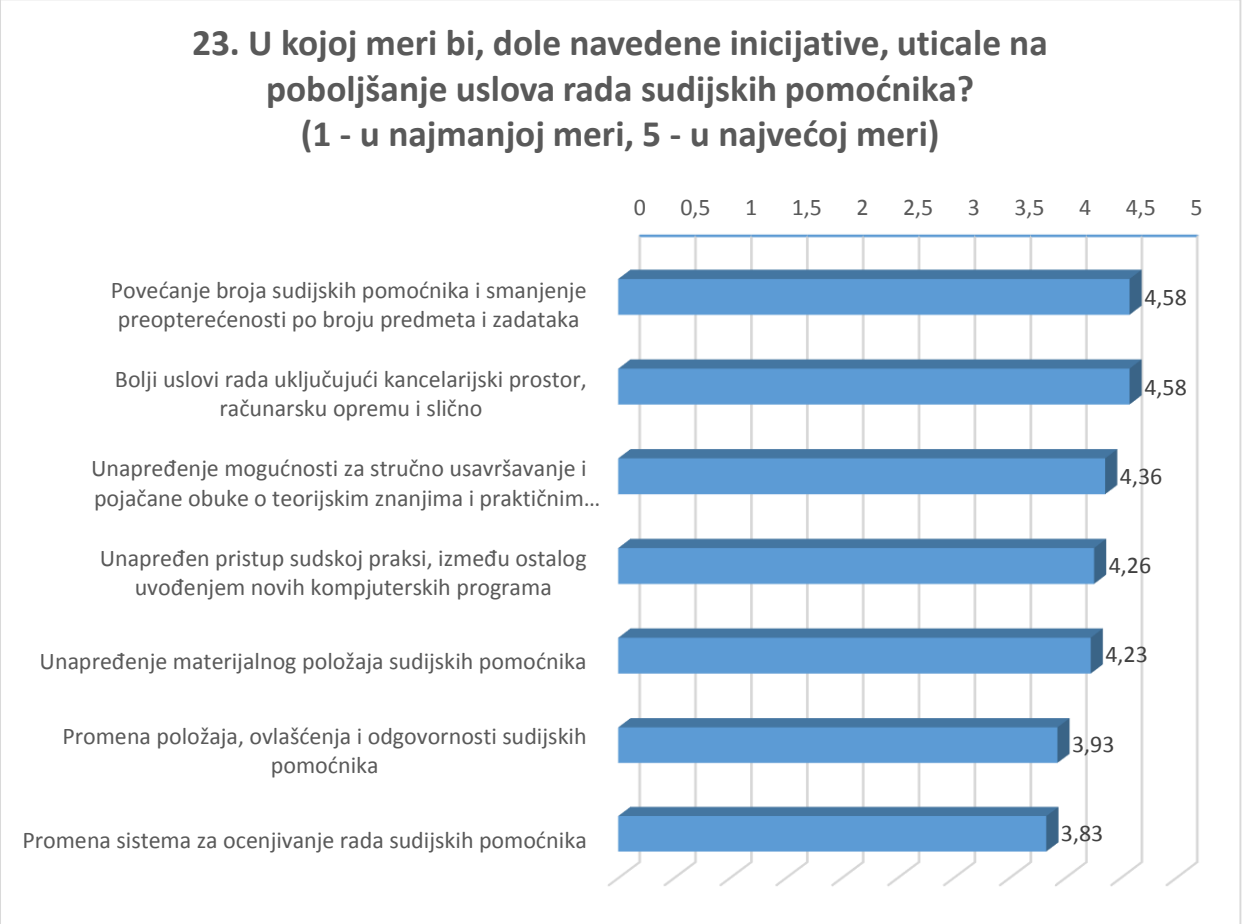

Visoka prosečna ocena svih navedenih inicijativa ukazuje da su sve one od značaja, ali različiti odgovori sudija i pomoćnika po pitanju toga šta je od ključnog značaja, samo potvrđuje psihološku premisu da se stvari najčešće posmatraju iz lične perspektive. Stoga ne iznenađuje da su sudije prioritet dale povećanju broja pomoćnika i boljim uslovima rada, budući da bi i same imale koristi od toga, dok su pomoćnici očekivano, primat dali unapređenju materijalnog položaja i smanjenu preopterećenosti po broju predmeta kroz povećanje broja pomoćnika. Izmena sistema za vrednovanje rada i ocenjivanje sudijskih pomoćnika je u obe kategorije ispitanika rangirana na samom dnu lestvice. Iako je postojeći sistem vrednovanja i ocenjivanja rada pomoćnika objektivno loš, ispitanicima takav sistem preterano ne smeta jer omogućava da svi budu ocenjeni najvišim ocenama. Ono što je nesumnjivo je da su sve navedene inicijative od značaja i da bi trebalo raditi na njihovoj implementaciji, ne samo u interesu sudija i sudijskih pomoćnika, već u interesu svih građana koji zaslužuju bolje, stručnije i efikasnije pravosuđe.

Izrada ove publikacije omogućena je uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) kroz Projekat vladavine prava. Sadržaj ove publikacije ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili vlade Sjedinjenih Američkih Država.

AUTORI

Dr Vanja Bajović je docent na predmetu krivično procesno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu na kome je magistrirala 2008. godine i doktorirala 2014. godine. Pored toga, magistrirala je i na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Bolonji. Kao stipendista Fulbrajtove fondacije stručno se usavršavala na Pravnom fakultetu u Njujorku (Brooklyn Law School). Radila je kao pripravnik u II Osnovnom sudu u Beogradu. Autor je velikog broja naučnih i stručnih radova i četiri monografije.

Dr Ana Knežević Bojović je naučni saradnik u Insititutu za uporedno pravo. Angažovana je kao predavač na obukama u organizaciji Kancelarije za evropske integracije Republike Srbije i Pravosudne akademije, kao i u brojnim naučnim i stručnim projektima sprovedenim uz podršku USAID, EU, UNICRI, OEBS i Fonda za otvoreno društvo. Autor je ili koautor više monografija i članaka iz oblasti pravosuđa, među kojima se ističu monografije „Reforma pravosuđa u Srbiji 2008-2012" i „Evropski sud pravde".

Dr Jelena Kostić je naučni saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu. Radila je kao konsultant na projektima Svetske banke, USAID-a, kao i projektima finansiranim od strane Evropske unije i Vlade Kraljevine Norveške u oblasti pravosuđa, kao i unapređenja integriteta u javnom sektoru. Autor je većeg broja naučnih radova na srpskom i engleskom jeziku, priručnika za zaposlene u pravosuđu, kao i monografije "Krivičnopravna zaštita finansijskih interesa Evropske unije".